LACRIMA PRIGOANEI

din lupta legionarelor române

pagini din istoria gărzii de fier

EDITURA GORDIAN
TIMISOARA 1994

LACRIMA PRIGOANEI
Legionarele noastre

- PRECUVÂNTARE -

Nistor Chioreanu

Minunat acest titlu - pars pro toto - a ceea ce este gama imaginabilă de perverse atrocități de prigonire a tot ceea ce înseamnă valori spirituale.

In perenitatea istorică a neamului românesc, atrocitătile comuniste nu înseamnă decât un moment trecător, iar toate mările si oceanele de sacrificii si jertfe nu sunt altceva decât o lacrimă uriaşă şi amară, lacrima prigoanei.

Neamul nostru a îndurat în decursul secolelor nenumărate prigoane şi asupriri, din partea altor neamuri ca şi din partea conducătorilor proprii. Nicj una însă nu se poate asemăna cu cea comunistă in covârşitoarea ei distrugere. Ori, această prigoană totală asupra omului şi în contra lui Dumnezeu, pe care vroiau să-L scoată din suflete, nu se putea să nu se extindă şi asupra femeilor.

Si ele şi-au plătit din plin credința în Dumnezeu şi în destinul creştin al patriei lor. Îndeosebi legionarele.

Aproape toate cu rădăcini țărăneşti, dacă nu din părinți, în mod sigur de la bunici sau străbunici, legionarele au dat obolul suferintei pe altarul valorilor supreme ale neamului. Credința, dragostea, devotamentul, toate virtuțile ancestrale ale românului s-au exprimat prin deținutele politice de la Mislea şi din celelalte ihchisori pe care le-au sfințit cu suferința lor care se anunța fără margini şi fără capăt. După cum nu au lipsit nici actele lor de vitejie în codrii rezistenței naționale din munții Fărăgaşului, Vrancei, Apuseni, unde şi ele, alături de unii părinti, de frații, soții, logodnicii sau camarazii lor, şi-au adus obolul de luptă şi jertfă pentru dăinuirea sufletului românesc.

In această carte, douăsprezece romance legionare îsi mărturisesc uimitor de firesc, în amintiri, patimile lor şi ale altora ca ele, extinzându-se cu aceeaşi bunăvointa şi bunăcuviintă şi asupra bărbaților de aceeaşi spiritualitate, cu care s-au înfrătit în lupta comună.

Veți descoperi aici sfânta trăire a idealurilor purificatoare, ca şi atunci când, în celulă fiecare le simte nu numai chemarea ci şi greaua lor apăsare şi isi spune:

As vrea ca mâna prin zăbrele
Să poată apuca o stea.
Dar stelele-s la fel de grele
Ca sufletul si viata mea.

Şi totuşi, sau poate tocmai de aceea, surorile noastre au învins, învingându-se pe ele însele.

CETĂTUI SFĂRÂMATE

In anul 1933 terminasem liceul din oraşul nostru. Avusesem colegă de clasă şi prietenă bună, o fată orfană de război, pe care o creşteau doi oameni cu mult suflet, din oraş. Această situatie i-a asigurat intrarea în facultate imediat după terminarea liceului. Eu am intrat la facultate abia după trei ani.

În acest interval ea a cunoscut mişcarea şi s-a încadrat in Cetătuia de studente Ecaterina Teodoroiu din Bucureşti, condusă de camarada Nicoleta Nicolescu, originară din Craiova, licentiată in litere şi filosofie, un element de o rară valoare spiriruală, care se afirmase in fata Căpitanului ca un suflet complet ieşit din comun şi pe care el o numea "fata mea Nicoleta". Căpitanul sfătuia băietii, ca in lipsa lui să nu întreprindă nimic fără a se consulta cu ea.

Intrând in Mişcare, doream mult să o cunosc. Ea aflase despre mine, de la prietena mea. Ea m-a sfătuit să merg in tabere căci acolo o voi cunoaste.

Asa s-a făcut că am mers in tabără la Arnota. Acolo se lucra un drum in stâncă, pentru a transporta materiale de constructie, ca să se refacă mormântul lui Matei Basarab, aflat in această Mânăstire, peste care ploua., Nu am avut norocul să o întâlnesc, întrucât se afla in tabăra Carmen Sylva. După plecarea mea, a trecut şi pe la Arnota.

Al doilea an am fost in tabără la Susai, unde se plănuise să fie ridicat un mausoleu pentru eroii căzuti in război, ale căror oseminte presărau muntele. Nici aici nu am întâlnit-o pe camarada Nicoleta. In schimb l-am cunoscut pe ing. Horodniceanu (secretarul Căpitanului) care m-a îndemnat ca anul următor să vin la Bucureşti şi să încerc din nou la facultate.

Aşa s-a făcut că in toamna acelui an am venit la Bucuresti direct la sediul legionar din strada Gutenberg.

Atunci am cunoscut-o pe camarada Nicoleta. Ea mi-a înlesnit o meditatie la Colonelul Zăvoianu, in schimbul mesei, apoi a mers cu mine la facultate cerându-i secretarului să mi se atribuie si mie un loc în camin si bursă in bani. Am fost repartizată la căminul rectoratului şi am primit bursa de bani, pe care o trimitearm in întregime acasă, caci mama mai avea doi copii de crescut. Pentru celelalte nevoi, trebuia să câştig in ban: lucram broderii. Tot timpul rămas liber mă aflam la sediul din Gutenberg. Nu trecea nici o zi să nu merg acolo, doar pentru asta venisem. In timpul acesta, fetele din Batalionul Comercial (Comelia Novac şi Maria Ioraş) se bucurau de venirea mea şi mă lăsau in locul lor. Noi, fetele Nicoletei, cum ne zicea Căpitanul, tineam şedinte in care căutam să abordăm o linie de conduită înaltă.

Se tinea post negru in fiecare Vineri. După aceea mergeam la biserica Sf. Ilie Gorgani din apropiere şi ne rugam fiecare in coltisorul nostru, in linişte, pentru Tară şi Mişcare, pentru Căpitan şi toti mucenicii noştri (aveam în închisori pe Nicadori şi Decemviri). Deseori venea şi Căpitanul la biserică şi se tinea drept, in picioare, in penumbra bisericii, rugându-se în tăcere. Era un moment de comuniune sufletească care ne înălta şi ne da aripi. Ca să aducem şi noi un venit Mişcării, aveam la sediu o vitrină cu lucruri de mână (lucrături româneşti, pirogravură, traforaj, pictură pe lemn şi sticla, împletituri de rafie etc,).

Camarada Nicoleta era şefa Cetătuiei şi detinea gradul de comandant legionar. În această calitate a luat parte la tabăra de la Rarău, fiind singura fată cu grad de comandant. Ne povestea ca într un asfintit de soare, Căpitanul (comandantul direct al acestei tabere) a făcut frontul cu camarada Nicoleta in capul coloanei. Apoi le-a ordonat să se descalte, făcând acelaşi lucru şi el, s-a aşezat in frunte şi a început să urce o creastă abruptă din fată in fuga mare. Înaintea lor se aflau trei creste pe care Căpitanul le asemănase cu cei trei Nicadori. Întorcându-şi privirea înapoi a văzut cum unii băieti neînvătati cu mersul descult, rămâneau in urmă abia urcând. Atunci le-a strigat: "calcă camarade cu putere, calcă cu toată tăria căci aşa au urcat şi Nicadorii muntele suferintei". Sus in asfintitul soarelui Căpitanul le-a tinut o şedintă evocând jertfa celor trei pentru Legiune şi neam.

În toamna anului 1936, mă pregăteam să plec acasă în vacantă. Îmi luasem şi bilet de tren. Am fost însă pe la sediu şi camarada Nicoleta convocase Corpul Legionarelor căci Căpitanul îi ceruse să-i dea o fată ca să o înlocuiască la casa cooperativei pe Maria Iorăş care, fiind căsătorită şi aşteptând un copil, era silită să intre într-un alt serviciu, unde să fie retribuită. S-au înscris multe fete.Eu, deşi as fi dorit cu ardoare lucrul acesta, îmi ziceam că nu am dreptul să o lipsesc pe mama de ajutorul meu. Am tăcut. S-a întocmit o listă ce trebuia înmânată Capitanului. In noaptea aceea eu nu am putut dormi. În zori am pornit la sediu in speranta că o voi întâlni pe camarada Nicoleta: obişnuia să vină dis-de-dimineată să lucreze putin pe santier şi apoi să plece la serviciu. Am găsit-o la datorie şi i-am spus cât m-a tulburat tăcerea mea din ajun. Mi-a spus râzând: "nu te mai frământa căci te-am trecut pe listă din oficiu. Iar Căpitanul pe tine te-a aprobat". De atunci am lucrat in cadrul Comertului Legionar si in această postură, o vedeam zilnic pe camarada Nicoleta. Bufetul restaurantului legionar era sustinut de fetele noastre. În fiecare seară după închiderea cooperativei, mergeam la bucătăria restaurantului şi pregăteam cele de trebuintă la bufet, pentru a doua zi. Camarada Nicoleta avea specialitatea baclavalelor.

Dar toate acestea au trecut şi a venit mare a prigoană. Căpitanul a fost arestat in urma scrisorii adresate lui Nicolae Iorga. După recomandările camaradei Nicoleta, am fost pe strada Plevnei, unde se judeca procesul Căpitanului. Deghizată in servitoare, am reuşit, după insistente, să fiu primită unde se afla Căpitanul. Ducându-i ceva de mâncare, i-am suflat că vin de la camarada Nicoleta, care tine să ştie de la el ce este de făcut. S-a bucurat şi m-a rugat să-i comunic să nu aibă grijă pentru el şi să ne rugăm. A fost ultima dată când l-am văzut.

A urmat apoi condamnarea şi ducerea lui la Doftana. Camarada Nicoleta ne-a trimis două fete să ne instalăm in prejma închisorii şi să avem o legătură permanentă cu interiorul, pentru a cunoaşte orice mişcare. Lucrurile însă s-au precipitat şi Căpitanul a fost luat şi dus la Râmnicu Sărat, unde se aflau aproape toti şefii legionari. Am fost trimisă acolo să încerc o legătură. Imbrăcată ca tărancă, am închiriat o cameră la nişte cetăteni a caror ograda se intindea pana sub gardul închisorii. Aşa am reuşit să iau legătura cu Bănică Dobre a cărui celulă era sus in dreptul curtii mele. I-am anuntat întâi de

aducerea Căpitanului acolo. Nu sosise încă. Apoi am transmis mesajul camaradei Nicoleta, care era următorul: "Căpitane, băietii cer libertate de actiune.". La care s-a răspuns: "Lucrati. Faceti Legiunea Albă. Cuiburi". Legiunea Albă era o unitate de elită a Mişcării, care îşi asuma integral Jurământul Mota-Marin: "Să rup din mine bucuriile pământeşti, să mă smulg din dragostea omenească şi pentru Învierea Neamului meu, să fiu totdeauna gata de moarte".

Dar lucrurile s-au precipitat şi eu, revenind in Bucureşti, căci nu mai puteam rămâne acolo fără riscul de a fi descoperită, am locuit într-o cameră cu doamna Vasilache cu care fusesem şi la Doftana.

La data de 29 Noiembrie 1938 mă aflam singură in cameră şi priveam candela aprinsă şi icoana Sfântului Nicolae, când fără de veste amândouă au căzut din perete şi s-au spart. Am avut certitudinea că se-ntâmplă ceva îngrozitor. Degeaba am înlocuit candela şi icoana, căci teama din sufletul meu creştea.

A doua zi, sosind la noi un camarad, mare iubitor de muzică, după masă s-a aşezat pe pat şi a pus la urechi casca de la radioul mic ce-l aveam in casă. Eu strângeam masa şi deodată l-am văzut ridicându-se şi ieşind pe uşă fară haină şi cu capul descoperit. Alerga pe stradă ca un ieşit din minti. Ne-am zis că poate s-a comunicat ceva la radio. Celelalte două fete au plecat în vecini să afle ce s-a comunicat. Eu am rămas cu inima împietrită şi deodată îmi vine gândul să pun casca la urechi. Se dădea a doua oară comunicatul: "... au fost împuşcati Corneliu Codreanu" şi apoi toată lista. Am crezut că înnebunesc. Întorcându-se fetele, mi-au spus ca trebuie să ne liniştim că in seara aceasta vine camarada Nicoleta la noi, căci fostei gazde îi este frică să o mai tină. Si aşa s-a întâmplat. Venind ea, au sosit şi curieri din tară, voind să vadă ce ordine sunt. A fost o noapte grea, apăsătoare, in care nu ştiu de-o fi închis cineva ochii, deşi camarada Nicoleta ne-a cerut să dormim, ştiind că de acum începe un urcuş şi mai greu. A doua zi ea a plecat. M-a luat şi pe mine. Aşa a început peregrinarea in durere şi necunoscut. Am locuit întâi pe o străduță ce se deschidea din strada Romană, la o camaradă necunoscută de Sigurantă. Ieşea zilnic in oraş, având serviciu şi făcând pe curiera. Curiera principală era Lenutica Bagdad, o legionară din Oltenia, prietenă foarte bună cu camarada Nicoleta. La aceasta adresă am petrecut Crăciunul sub durere şi apăsare. Spre sfârşitul şederii aici i s-a anuntat o vizită camaradei Nicoleta. Dânsa m-a prevenit ca in timpul vizitei va trebui să trec într-o cameră alăturată ca să nu creez motive de teamă pentru cel ce era aşteptat. A fost adus de Lenutica şi lasat la adresa noastră, după care ea s-a retras, urmând să-l însotească la plecare după trei ore. Când erau pe sfârşite cele trei ore, camarada Nicoleta m-a chemat in cameră. Am rămas încremenită, căci persoana ce se afla acolo semăna foarte mult cu Mota. Ne-am strâns mâna şi peste putin timp a venit Lenutica şi l-a luat. După plecarea lui, camarada Nicoleta mi-a spus ca era Horia Sima; venise să se consulte cu ea, aşa cum hotărîse Căpitanul încă din viată: "să nu se ia nici o hotărâre fără să fie consultată fata mea Nicoleta". Peste putin timp, a adăugat gânditoare: "Nu-i aşa că seamănă cu Mota?" "Ce

impresie ti-a făcut?, mie mi-a facut o impresie bună". Si a rămas tot gânditoare.

Dar lucrurile se complică din nou. Se umblă la cărtile de imobil. Nu mai puteam rămâne in aceeaşi situatie fără să fim înscrise în cartea de imobil. Începuse o adevărată vânătoare. Am reuşit să găsesc o garsonieră tot in apropierea străzii Romane. O închiriase Lizica, camarada Nicoleta rămânând să locuiască şi dânsa acolo, neştiută de nimeni. Încă o persoană in clandestinitate nu se mai putea. Camarada Nicoleta hotărăste ca eu să mă întorc in Oltenia. Eram cu inima la pământ dar, dându-mi seama de situatie, nu aveam de ales decât să ascult. Mă roagă însă să merg cu ele la noua adresă, pentru a le ajuta să se instaleze. Imi luasem şi bilet de tren pentru a pleca. Suspinând din adâncul inimii, aranjam in bucătărie, aşteptând ora plecării. Camarada Nicoleta, însă, mă cheamă la un moment dat şi îmi spune că şi ei îi este grea despărtirea, dar gândindu-se a ajuns la o solutie. Dacă primesc să rămân in Bucureşti şi să circul deghizată in servitoare, locuind pe strada Dudeşti la nişte bătrâni, să fac naveta între locuintă şi adresa ei, pot îndeplini fără risc prea mare functia de curieră la dus sau întors. Am primit cu bucurie. Astfel am lucrat până la arestare.

Dupa ce a trecut primul şoc, camarada Nicoleta nu a putut primi in întregime gândul mortii Căpitanului şi a început să creadă că el trăieşte, fiind salvat, că se află undeva in interiorul sau exteriorul tării, aşteptând un moment prielnic să se arate. De fapt întelegeam că numai gândul acesta o ajuta să mai reziste. Astfel, făcea mereu planuri in legătură cu aparitia lui. Mie însa îmi spunea clar inima că el nu mai este. De aceea sufeream cumplit când o auzeam ca aşteaptă să ne dea un semn. Din pricina aceasta, am avut într-o seară un moment de revărsare a durerii mele, care a speriat-o pe camarada Nicoleta. M-a mângâiat şi m-a pus să-i promit că niciodată nu mă voi lasa doborâtă de furtuna din sufletul meu.

Ceea ce o nemultumea şi o amăra profund era însă faptul că, prin închisori şi lagăre, începuseră să pretindă declaratii de desolidarizare, ulterior difuzate prin radio şi presă. Aşa ne-a găsit vara anului 1939. Camarada Nicoleta mai ieşea uneori la câte o întâlnire, însotiță de cineva.. Si acum vine momentul cel mai greu. Cu o săptămână înainte, camarada Nicoleta pleacă la întâlnire cu un anume Vârfureanu care, sub motiv că are să-i spună ceva confidential, reuşeşte să o scoată din adăpost. Ea îi fixează întâlnire in cămăruta ce o ocupam. Era însă seară şi mare lucru nu a putut observa, camera fiind într-un colt dintr-o magazie mare de lemne, in gemuletul căreia erau plasate nişte şcări şi saci. Totuşi, el a retinut adresa. Îi fixează o a doua întâlnire, de data aceasta folosind drept curieră pe Atena Ianuli. La această întâlnire, camarada Nicoleta pică in mâinile Sigurantei. La putin timp, in aceeaşi noapte, Siguranta mă găseşte şi pe mine. Nu eram acasă, căci in ziua aceea o furtună îngrozitoare descoperise o parte din magazie şi ploua înăuntru. Dormeam la o familie de macedoneni care locuiau in apropiere. Cei ce au venit să mă ridice mi-au cerut sa-mi schimb hainele, întrucât acum se ştie cine sunt. Ca să nu dau de gol familia de la care m-au ridicat, am spus că nu am altele. Pe drum au căutat să mă convingă că nu mai este nimic de făcut căci camarada

Nicoleta a fost arestată putin mai înainte. Sigur că n-am crezut nimic. Erau atât de bucuroşi ca au pus mana pe ea, încât au făcut o anchetă formală, fără presiuni. Eu însă nu am crezut ca se află acolo, până a doua zi. Cerându-ma la toaletă, camarada Nicoleta, care se afla cu celula chiar in capătul culoarului, simțind că trece cineva, a ridicat vizeta şi mi-a spus in fugă că se afla acolo cu Atena, Ianuli şi doi băieti. Era îngrijorată pentru băieti şi spera să-i scoatem din cauză. Mi-a spus că de vom ajunge in lagăr, sa transmitem din partea ei fetelor aflate acolo să nu dea nici o declaratie de dezolidarizare, nici un compromis.

În după amiaza zilei de 10 Iulie 1939, au fost scoşi întâi cei doi băieti şi trimiş in lagăr.

În preajma orei 22, am auzit strigând numele Nicoletei in capătul culoarului. Uşa de la celula mea era putin crăpată căci paza era făcută de ostaşi care, văzându-mă îmbrăcată cum eram, mă credeau de conditia lor şi îmi mai deschideau din când in când uşa, să mai iau o gură de aer. Când i-am auzit pasul prin dreptul vizetei, am împins uşa şi aşa am văzut-o trecând. Mi-a făcut un semn de adio cu mina. Imediat, uşa a fost trântită cu înjurături iar eu am căzut pe pat, plângând in hohote, căci am avut atunci intuitia că este ultima oară când o mai vedeam. După aceea, ce a urmat se ştie. Au dus-o cu o maşină in afara Bucureştiului şi, trăgând pe dreapta, au împuşcat-o. Au învelit-o într-o pătură şi au pornit din nou maşina. Au dus-o la crematoriu (locul despre care ea, spusese că va fi printre primele obiective de aruncat in aer in Biruinta legionară ca un templu ocult ce era). Au ars-o, însă bunul Dumnezeu a făcut ca cenuşa ei, ca de altfel şi a unor băieti arşi acolo (echipa lui Miti Dumitrescu) să fie pusă in loc sigur de un suflet de creştin. El scrisese pe eticheta pusă in urnă: "Necunoscută adusă in noaptea de 10 Iulie din ordinul Sigurantei". Pentru că ne întrebam dacă este cenuşa ei cu adevărat, bunul Dumnezeu a făcut ca atunci cand am rasturnat borcanul într-un sacuşor de pânză verde şi l-am legat cu tricolor, să sune ceva: erau insirate pe un ac de sigurantă o iconită cu Maica Domrrului şi una cu Sfantul Nicolae, pe care le purta prinse dedesupt şi care erau acum corojite, dar destul de clare.

Din cuvintele camaradei Nicoleta, pe care după scurgerea vremii le-am mai păstrat: dintr-o scrisoare adresată lui Niki Constantinescu; el o rugase ca de Sfântul Nicolae - ziua lor, să înalte impreună cu fetele rugăciuni. Am îngenunchiat pe lespezile reci ale Bisericii, ne-am rugat şi am plâns, nu pentru noi, nu pentru voi, ci pentru tot ce a lăsat Dumnezeu frumos pe pământ şi oameni nu au inteles nimic; într-un târziu ne-am pomenit zâmbind pentru că totuşi cativa au înteles. Redau rugăciunea pentru Tară şi Căpitan: "Si ocroteşte Doamne tara aceasta, neamul acesta, organizatia şi pe Omul acesta şi le dă lor puterea să se ridice, până la înăltimea iubirii si dreptătii Tale. Ai mila Doamne de toti mucenicii noştri, şi primeşte jertfa celor dragi nouă".

Câteva cuvinte dintr-o circulară pentru fete: "Şi să vrem camarade să dam tării acesteia o femeie mare, o femeie care nu şovăie, care călcându-se pe ea, închină tot: minte, inimă, vointă, neamului ei. Îndrăzneşte tot pentru el şi moare pe redută cu gândul mereu înainte". Ea a fost prototipul acestei femei luptătoare.

* * *

O altă camaradă de-a noastră, cu o viată exemplară, a fost Cornelia Novac, licentiată a Academiei Comerciale. A fost mama noastra, a multora, hrănind din salariul ei băieti şi fete care nu apucaseră să termine studiile. O exceptională gospodină care, mai din nimic, ştia să facă ceva. A fost o vreme şi directoare la cooperativa legionară. Era de mirare cum ea urmase comertul şi era atât de sensibilă şi talentată la pictură. După ieşirea la pensie a urmat cursurile unei şcoli de pictură bisericească. A lucrat la restaurarea unor biserici, o vreme pictase iconite, pe care le dăruia cu dragoste. A avut şi o expozitie de pictură, după ieşirea la pensie. Noi o botezasem "Mama Grahilor". S-a îmbolnăvit de un cancer nemilos si a suferit dureri cumplite, nevroind să se opereze. Se stabilise la Timişoara unde a suferit şi a murit. A suportat boala cu resemnare si cu o putere unică. Ceea ce o sustinea şi o ajuta să treacă prin cele mai crunte dureri era credinta ei adâncă, citea zilnic acatistul Stântului Iosif din Partos, sfânt din locurile ei de baştină. La inmormântare au venit sute de oameni care o iubiseră şi o pretuiseră.

O figură luminoasă din lupta noastră este şi Lenutica Bagdad. Venea de pe meleaguri craiovene, ca şi camarada Nicoleta, cu care era prietenă. Fiică de colonel, dintr-o familie veche românească, purtând parcă pecetea nobletei cu care a fost investită, s-a dăruit cu tot elanul Mişcării pe care a iubit-o, secundând-o pe camarada Nicoleta. Era o fată voinică şi frumoasă, cu părul adunat in două coculete la urechi. Cu figura ce exprima sănătate şi bucurie, cu surâsul ei permanent care-i lumina chipul făcându-l şi mai frumos. Aşa a apucat evenimentele tragice care au urmat după moartea Căpitanului. Ea lucra cu camarada Nicoleta in functia de curieră principală. În toamna aceea rece şi umedă, durerea pierderii Căpitanului şi a băietilor i-a agravat procesul de răceală. S-ar fi cerut internată într-un sanatoriu dar, cu o dârzenie neîntâlnită, s-a încăpătânat să rămână pe post până la sfârsit.

A fost arestată şi dusă în lagărul de femei Sadaclia din Basarabia. Acolo, după un timp, a început să verse sânge. Alarmată, nu pentru ea ci pentru fetele cu care stătea, a cerut comandantului lagărului să o izoleze, pentru a nu le îmbolnăvi şi pe celelalte, apoi a rugat fetele ca in ziua in care erau oarecum liberi sa se adune într-o camera vecina cu a ei, astfel încât să poată asculta tot ce discutau ele, ca să participe in felul acesta la viata lagărului. Boala ei se agrava mereu; conducerea lagărului a cerut să fie internată într-un sanatoriu. Aşa a fost luată din lagăr şi dusă in sanatoriul de la Pârnova, lângă Iaşi. Cu două săptămâni înainte de executarea ei, aflându-se in acest sanatoriu, a primit vizita mamei ei. A găsit-o cu cărticica de rugăciuni pe noptieră şi lumânarea pentru moarte. I-a spus mamei: "nu regret că mor, ceea ce regret este că voi muri pe un pat de spital, in loc să mor in luptă".

Dar bunul Dumnezeu i-a ascultat dorinta. După executarea lui Armand Călinescu, au fost asasinati sute de legionari, pe străzi, in lagăre şi închisori. Noi ne aflam la Sadaclia, aşteptam ordinul, pregătite de moarte. Ordinul însă s-a oprit la Lenitica Bagdad. A fost luată din sanatoriu într-o cărută cu câtiva

jandarmi şi dusă pe înserat la marginea unei păduri. Acolo ea a cerut să i se îngăduie sa-şi aprindă lumânarea şi să se roage. A multumit lui Dumnezeu că i-a îndeplinit dorinta de a muri pentru Mişcare. După aceea s-a sculat şi le-a cerut să tragă in ea. Ostaşii, după mărturisirile celor ce au făcut executia, nu mai aveau curajul să o omoare şi trăgeau la întâmplare. Atunci ofiterul a luat arma din mâinile unui ostaş şi a tras. Apoi au înghemuit-o in cărută şi s-au oprit la marginea unui sat, unde se afla un cimitir. Era deja seară. În marginea cimitirului, pe locul unde se adună gunoaiele, au făcut o mică groapă şi au aşezat-o acolo in pozitie şezândă. Din intâmplare, o femeie de la marginea satului venise in cimitir să adune iarbă pentru animale, a văzut că jandarmii îngroapă ceva. De frică însă a stat ascunsă. Dimineata s-a dus să vadă locul. Deja câinii începuseră să râcâie locul. Cu sapa a cărat pământ, cât a putut, peste locul aceea şi l-a bătucit. Aşa am găsit-o in anul 1940, când au deshumat-o şi am dus-o la Predeal in cimitirul din spatele capelei.

Cu ocazia acestei deshumări, mama (care tot timpul a stat la capul ei), mi-a şoptit: "Niciodată Lenutica nu a fost mai frumoasă ca acum!".

Si jertfele continuă: Lucica Grecu era studentă la chimie. O fată micută de statură, cu figura deschisă, cu două codite care îi dădeau aerul de elevă. Era veşnic cu zâmbetul pe buze. Lucra împreună cu locotenentul Dumitrescu. A fost arestată. După ancheta extrem de dură a urmat moartea. Au aruncat-o apoi pe fereastră, simulând o sinucidere. Toată lumea trecută prin anchetă ştie că nu este posibil să sari de bunăvoie pe fereastră la Sigurantă, căci anchetele se desfăşoară in camere cu gratii iar cineva te supraveghează neîntrerupt.

O altă figură reprezentativă este Lenuta Constatin (Lenutica) o fată din Năieni, Buzău. Tatăl şi cei doi frati ai ei muriseră. Lenuta intrase in mişcare şi se alăturase trup şi suflet.

Dar au venit vremuri aprige, in care s-a declanşat o nouă prigoană groznică asupra legioanrilor. O parte din ei, printre care şi Lenuta Constantin, au luat calea codrului. După multe peripetii, a fost prinsă şi judecată. Eram la închisoarea Mislea când, într-o seară, au fost aduse in camera noastră două noi condamnate; făceau parte din mişcarea de rezistentă din munti. Tinere, slăbute, însă vioaie şi fericite că au ajuns între noi şi că s-a terminat cu anchetele. Împreună am început peregrinările prin închisorile comuniste din tară. Lenuta Constantin, suflet deschis, buna camaradă, era sensibila la duuerile şi zbuciumul fiecăreia. S-a îmbolnăvit. Timpul petrecut ca fugară prin munti i-a măcinat sănătatea şi oăsele. Din cauza reumatismului, treptat, treptat, a rămas imobilizată la pat. Au scos-o din închisoare alături de bolnavele incurabile şi a fost internată într-un spital. Acolo, după un an de chinuri, revenindu-şi putin, au trimis-o acasă la mama cea bătrână şi atât de neputincioasă. Zăcea pe o prispă, având deasupra capului un lat de sfoară de care se apuca, pentru a se întoarce de pe-o paute pe alta. Eu m-am eliberat mai târziu şi nu am mai ştiut nimic de ea. Într-o zi, mă pomenesc cu o necunoscută ce se sprijinea în baston şi înainta cu mare greutate. Nu am mai recunoscut-o. Ea mi s-a adresat cu tristete: "Nană, nu mă mai cunoaşteti?" I-am ieşit tu dragoste înainte, recunoscând-o in sfârşit după vorbă. Mi-a spus că

a fost la un medic şi că avea ceva suspect la sâni. Medicul, fară menajamente, i-a spus că are cancer. I-au scos ambii sâni şi aşa ciopârtită au internat-o într-un spital din Buzău. În intervalul acesta, am mers şi eu şi sotul meu pe la ea. Tinea mult la noi. Îi spunea sotului meu "Bădita". Era pe la sfârşitul lui Octombrie. Nu mai primisem nici un rând de la ea. Îngrijorată, am pornit să văd ce s-a întâmplat. Când am intrat in sat, am auzit-o pe bătrână jelindu-se cu mare foc. Am crezut că am ajuns prea târziu, dar când m-am oprit in fata căsutei cu prispă, bătrâna care se bocea cumplit mi-a spus că Maica Domnului m-a trimis ca să i-o aduc pe Lenutica acasă, ca să nu moară printre străini. Am plecat imediat şi am găsit-o aşa cum mi-a spus mama ei, la spitalul din Buzău. Doctorita mi-a spus ca am venit in ultimul moment şi că nici ea nu ştia dacă va putea rezista drumului. Nici o ambulantă nu îndrăznea să se aventureze pe coclaurile acelea pentru a o duce acasă. A trebuit să tratez cu un şofer căruia i-am promis că se va întoarce cu toate roadele toamnei, dacă primeşte să facă drumul, că mama bolnavei il va răsplăti, având două vii şi fiind tocmai după cules. Ca să o pot duce vie am tinut-o tot timpul in brate pe scaunul de lângă şofer. Când am ajuns acasă, mi-a spus să nu plec de lângă ea, până nu se sfârşeşte. Am rămas acolo două săptămâni. Primea moartea cu bărbătie si resemnare. Avea o singură amărăciune mare: o lăsa pe mama singura. A fost conştientă până in ultima clipă. Dorea să-l mai vadă pe sotul meu, pe care îl îndrăgise mult. L-am chemat. În dimineanta zilei următoare, sotul meu a plecat in zori, căci nu s'a putut învoi de la serviciu. Ea a rămas tristă şi a zis: "a plecat bădia" şi a rămas casa pustie. Apoi mi-a spus să nu mă îndepărtez de ea in ziua aceea. Spusese că a visat un porumbel alb, care s-a aşezat pe pieptul ei şi se uita când la ea, când la mama care avea patul vis-a-vis. La un moment dat a început să răcnească cuprinsă de mari dureri. La tipetele ei au venit si mama şi o vecină. Ne uitam cutremurate una la alta, caci aşa dureri mari nu mai văzusem. Ea ne-a zis: "faceti câte trei mătănii şi rugați-va Maicii Domnului, Tu care ai asistat la chinurile Fiului Tău-pe Cruce, ai mila de mămica şi uşurează-mi chinuil" Am făcut precum a zis şi îndată s-a alinat. Apoi s-a adresat cu duioşie mamei, invitând-o să mănânce din bunătătile ce i le aduceau vecinii, care o iubeau toti. Nici nu am ajuns bine la bucătărie când femeia care rămăsese lângă ea ne-a strigat să venim repede. Când am intrat pe uşă, ea mi-a spus cu seriozitate: "Nană, aprinde-mi lumânarea!" Fiindcă din mila eu nu îndrăzneam să o fac, ea mi-a poruncit din nou. Tinând in mâna dreaptă lumânarea de la botez (aşa dorise ea să o aibă), iar cu mâna stângă tinându-se de mâna mea, a murit. Îndată figura i s-a umplut de o bucurie mare, care o înfrumuseta nespus. La înmormântare au venit oameni din multe sate din apropiere, căci era foarte iubită.

Sofia CRISTESCU DINESCU

AM CUNOSCUT-O PE MAICA MIHAELA

TESTAMENTUL MAICII MIHAELA

Marieta Iordache, Maica Mihaela. Vor veni multi care vă vor sili să recunoasteti că Miscarea a avut un drum greşit şi ca tot restul luptei a fost o rătăcire. Tuturor acestora le veți răspunde răspicat: Ei nu au greşit. Ei ne-au scos din fundul unei adânci prăpăstii de întuneric, dezmăt si necredință. Au aprins o făclie şi am mers cu toții țintă spre ea.

Dacă am greşit ca am scos sabia, am şi acceptat să fim răpuşi prin ea şi este adevărat că au curmat vieți de oameni pe care nu aveam dreptul să le frângem.

Dar astăzi, ridicați pe jertfele scumpe ale celor ce ne-au fost călăuze, vedem cărarea cea adevărată şi suntem siguri de lumină.

Am vorbit despre Hristos si am mers in parte, după puteri, pe urmele Lui.

Acum suntem total ai lui Hristos si, alături de El, drumul nostru înseamnă dragoste şi lăsarea tuturor celorlalte, inclusiv a răzbunării, pe seama lui Dumnezeu, iar grija noastră să fie una singură: aceea de a cunoaşte voia Lui şi apoi de a o îndeplini întocmai.

Mesaj transmis de Maica Mihaela prin viu grai din închisoarea Miercurea Ciuc.

Maica Mihaela (Marieta Iordache) a urmat după Lucia Trandafir la conducerea Corpului legionarelor până în 1940.

In urma deshumărilor de la Jilava s-a retras la Mânăstirea Vladimireşti şi s-a călugărit spre a se ruga pentru Neamul Românesc. A fost arestată, condamnată si a murit la închisoarea Miercurea Ciuc în luna Aprilie 1963.

AM CUNOSCUT-O PE MAICA MIHAELA

Era in Februarie 1961 când am părăsit penitenciarul Craiova şi am ajuns la închisoarea Jilava. În celula vecină cu ciupercăria, sub boltele caracteristice vechiului fort, am poposit circa o săptămână alături de alte detinute încadrate ca legionare.

În vremea aceea, detinutele politice erau împărtite şi izolate pe categorii. Legionarele, sau cele care fuseseră judecate in procese legionare, erau izolate de celelalte. Dar şi in cadrul categoriei respective persoanele care activaseră şi cunoscuseră din plin viata legionară, considerate ca "vârfuri", erau tinute separat, fie pentru a fi supuse unui regim mai dur, fie pentru a nu-şi exercita influenta asupra detinutelor cu atitudine mai incertă sau, probabil, în vederile de perspectivă ale anchetatorilor, mai uşor de reeducat.

La ora la care am aterizat în lumea universului concentrationar românesc am găsit detinute cu experientă îndelungată de temnită. Gradul de specializare in meserie a birourilor de anchetă şi a întregului.personal investit în urmărirea evolutiei detinutilor politici, reuşise să creeze o atmosferă de

suspiciune, de neîncredere, mai ales când in celulă sosea un "boboc" necunoscut.

Aveai impresia că fiecare se retrage in carapacea sa şi aşteaptă, studiind cu precautie manifestările noului venit. Atitudinea era perfect îndreptătită, căci trecuseră prin încercări grele şi nu putine au căzut victime informatorilor.

Atmosfera sumbră a închisorii dispărea însă treptat, pe măsură ce căldura sufletească a celor din jur învingea teama şi ignora precautia. Îndoielile ce îti sfredeleau mintea se destrămau când o inimă de soră, un cuvânt bun, un gest generos te ajutau să te regăseşti.

Un colectiv nou îti oferea perspectiva diversitătii sufletului uman. Acolo nu erau numai luptătoare, erau şi destule femei ce ajunseseră din întâmplare. Au fost oameni buni care au căzut, au fost oameni obişnuiti care s-au ridicat neaşteptat de sus.

Viata oferă pretuntindeni surprize.

Acolo am înteles mai mult ca oriunde că resursele de supravietuire, puterea de a invinge răul, puterea de a îndepărta disperarea, trebuie să le cauti in tine, in fortele tale sufleteşti. Tu trebuie să răspândeşti căldură şi bunătate in jur, fară să ceri nimic.

Păşisem cu sufletul deschis in lumea pe care doream mult să o întâlnesc si să o cunosc.

In camera aceasta din Jilava am cunoscut-o pe Maica Mihaela. Imaginile oamenilor se estompează peste ani şi totuşi figura Maicii Mihaela o am şi astăzi clară in minte, o port in suflet alături de marii martiri ai neamului românesc.

Maica Miahela (Marieta lordache), călugărita de la Vladimireşti, o femeie la 40-50 de ani, scundă şi slăbută, cu o voce şi o privire caldă, ce răspândea bunătate; era săritoare la necazurile celor din jur şi deosebit de modestă.

Fusese adusă la Bucureşti pentru un plus de ancheta. După o săptămână, aveam să facem împreună drumul la Miercurea-Ciuc. Autoduba ne transporta până la Bucureşti Triaj şi apoi, peste liniile ferate, la vagonul dubă. Episodul acesta m-a urmărit mult timp. Si azi parcă îl am in fată.

Aveam un bagaj respectabil, căci ai mei interveniseră initial să-mi trimită cat mai multe haine, pe potriva anilor pe care cu dărnicie mi-i hotărîse instanta. Maica Mihaela se pare că primise tot ceea ce avusese la mânăstire, legat într-o rasă călugărească. La plecare fusese ferm atentionate: "Nici o vorbă şi fiecare îşi duce singură bagajul". Bagajul Maicii Mihaela era greu, încât abia îl târa peste linii. Soldatul care ne însotea ne grăbea într-una. Maica nu mai putea merge. Am cerut permisiunea să o ajut apucând cu o mână de un capăt al rasei. În fine, am reuşit să parcurgem peste linii drumul care parcă nu mai avea sfarşit. Ne-am urcat in vagonul dubă şi ne-au închis pe amândouă in acelaşi compartiment.

Dacă in celula de la Jilava nu am discutat aproape deloc, drumul de la Jilava la Miercurea-Ciuc a fost pentru rnine o revelatie.

Fiecare făceam parte din altă generatie. Securitatea nu reuşise sa-şi pună amprenta pe sufletele noastre. Vorbeam aceeaşi limbă, aveam aceleaşi simtăminte, aceleaşi frământări sufleteşti, aceleaşi aspiratii, aceeaşi nesfârşită

dragoste pentru acest neam, aceeaşi dorintă de înăltare spirituală, de luptă permanentă împotriva răului din noi şi din jurul nostru, până la sacrificiul suprem.

Drumul a durat in total cca douăzeci de ore. Nu ne-am odihnit aproape deloc. Am stat tot timpul de vorbă. Ne-am deschis sufletele, ne-am împărtăşit idealul, ne-am povestit viata, aşa cum a fost cu durerile şi bucuriile ei, cu amărăciunea şi împlinirile ei.

De origine din Nicoreşti, Marieta Iordache făcuse liceul şi apoi Facultatea de Educatie Fizică (ANEF) la Bucureşti.

Trăise din plin lupta şi tragedia generatiei din care făcea parte. Vibrase profund la toate chemările şi aspiratiile neamului său.

După deshumarea de la Jilava din 1940, s-a retras la mânăstire, să se roage cu sufletul ei curat pentru mântuirea acestui neam. Spirit activ şi întreprinzător, organizase viata de obşte a Mânăstirii Vladimireşti ajutând-o in toate pe staretă, pe maica.Veronica. Deşi in plin regim bolşevic, mânăstirea prospera neaşteptat. Bineînteles, comunisni nu vedeau cu ochi buni acest lucru.

Ca să desfiinteze mânăstirea, a fost sufcient să le implice pe măicute într-un proces de găzduire de fugari, in care să condamne câteva maici. Maica Mihaela căpătase 25 de ani de muncă silnică. Atunci, executase deja şase ani.

Din experienta anterioară, maica anticipa faptul că la MiercureaCiuc ne vor despărti. Colectivul in care eram dusă nu trebuia să se bucure de prezenta unui om ca Maica Mihaela. Ar fi fost un dar prea mare pentru cele de acolo. Detinutele, trebuiau sortite unei alte experiente.

Îmi vorbise maica Mihaela de multe fete bune care puteau fi luate drept model, dar in mod deosebit mi-a descris-o pe Marina Chiritescu: seninătatea figurii ei.

După doi ani, când am ajuns la închisoarea din Oradea, imediat ce mi-am aruncat privirea in camera in care am intrat, am recunoscut-o. Avea într-adevăr cea mai senină figură.

Aveam aceeaşi profesie ca şi fratele dumneaei. Maica mi-a povestit mult, foarte mult despre el, bădita Nicoară, pe care îl iubise nespus. Inginer chimist, asistent universitar la Politehnică, dar cu o sensibilitate de poet, se angrenase in luptă pe frontul legionar până la dăruirea totală. Un om cu total deosebit. Fusese asasinat in noaptea de 21/22 Septembrie 1939, in lagărul de la Miercurea-Ciuc, împreună cu alti 43 de legionari.

Maica Mihaela, parte năpădită de amintiri, parte şi de presimtiri, mi-a mărturisit, nu cu teamă, nu cu regret, nu cu revoltă, ci ca o curgere normală a firului vietii, ca o împlinire logică a destinului ei: "Mă duc sa mor şi eu acolo unde a murit fratele meu".

Si într-adevăr Maica Mihaela avea să moară după doi ani la Miercurea-Ciuc, lipsită de Cel mai elementar ajutor medical, dar izolată şi îngrijită cu drag de doctorita Medeia Hanutiu şi de o altă detinută al cărui nume nu l-am retinut. Dumnezeu a învrednicit-o de martirajul hărăzit celor aleşi.

Viorica STĂNULETIU CĂLINESCU

DOAMNA LILIANA

Am întâlnit-o de mai multe ori în peregrinările mele prin diferite celule şi închisori, multe, pe parcursul anilor, multi şi ei, petrecuti in temnitele comuniste.

Condamnată la 20 de ani muncă silnică, la o vârstă înaintată, marcată de o sănătate şubrezită, doamna Liliâna plătea (pe langă atitudinea sa manifest anticomunistă şi prietenia cu Horia Sima) faptul că era sotia eminentului profesor universitar de la Politehnica din Timişoara, I. Protopopescu condamnat la moarte de "justitia" comunistă, ca fost ministru sub guvernarea Ion Antonescu.

Pe lângă toate rigorile inumane ale temnitelor comuniste, doamna Liliana trebuia să suporte şi chinurile arzătoare ale conştiintei, încărcată de moartea sub anchetă a fratelai său, care o ajutase in tentativa, reuşită de altfel, de a-şi expedia sotul in lungul exil, dincolo de cortina de fier. Gândul că nefericita cumnată rămăsese să crească orfanii in conditii atât de vitrege o tulbura şi îi dădea insomnii cumplite. I s-a întâmplat să nu închidă ochii zile şi nopti in sir. O mistuia un dor nestins pentru nepotii rămaşi fără părinte, două fetite şi un băietel. Încerca, sa-şi aline suferinta povestindu-ne despre năzdrăvăniile lor copilăreşti. Nepoții doamnei Liliana fâceau parte din comuniunea noastră, trăiau alături de noi. Numai că aceşti copii încremeniseră la vârsta la care au fost părăsiti. Înzestrată cu o inteligentă foarte ascutită şi foarte lucidă, doamna Liliana vedea clar, într-o lungă perspectivă, şi nu se îmbăta cu iluzii. Ştia că şansa de a-i revedea tinea de miracol.

Doamna Liliana era o persoană foarte cultivată. Povestea cu un farmec nespus, mărit de accentul său moldovenesc, la care n-ar fi renuntat pentru nimic in lume, tot felul de istorii din cele mai variate domenii.

Îmi amintesc de o frază prin care verifica fără greş dacă o persoană, care se pretindea moldoveancă, era cu adevărat:

- "Dacă eşti moldoveancă, ia sa-mi spui mata ce înseamnă, "o chicat perja din bagdadie ş-o feştelit prostirea di pi oghialul din crivat ".

Cu povestirile sale, doamna Liliana, a mângâiat multe suflete amărâte. Reuşea să emotioneze inimi, să decretească frunti. Ceea ce o particulariza însă in mod cu total exceptional, era pasiunea sa pentru botanică. Mândria sa era un foarte complex şi bine pas la punct ierbar, lucrare de o viată de om, cu care insa nu se va mai putea întâlni, deoarece fusese distrus de viitorii culturnici. Cunoştea, in amănuntime ştiinifică, o cantitate imensă de plante, dar cu totul uluitor era felul in care caracteristicele ştiintifice ale plantelor o ajutau să compună poveşti de o mare frumusete. Florile si plantele in poveştile sale, rotunjeau un destin, aveau un comportament, erau blânde sau dure si necrutătoare, erau prietenoase, iubitoare sau egoiste si rapace, erau

folositoare sau inutile, caste sau desfrânate, inteligente, subtile sau grobiene; universul de plante al doamnei Liliana era absolut fascinant. Cerurile acelui univers scânteiau orbitor in ametiste, topaze, safire si smaralde; valuri de miresme învăluiau tronul Bunului Dumnezeu, totdeauna îngăduitor cu făpturile creatiei Sale.

Desi purta cu sine destui ani, doamna Liliana era tânără sufleteşte. Intra cu plăcere în jocurile noastre, se antrena in polemicile noastre, era enciclopedia la care făceam apel atunci cand aveam nevoie de cunoştinte. Lucra mult, cu migală, cu mult bun gust, tot felul de mici atentii; acul său scotea adevărate bijuterii miniaturiale din tot felul de fire destrămate. Sarcina noastră era să o păzim să nu fie prinsă. Era neîntrecută la cârpit. Reuşea să păstreze functional calitatea zdrentelor ce deveniseră efectele noastre. Ciorapii săi de lână, pe care se întretăiau într-o tesătură pedantă toate culorile curcubeului, deveniseră proverbiali.

Atunci când aveam norocul să fie in celulă o componentă bună, procesele literare făceau deliciul serilor de veghe, mai ales iarna, când eram obligate să clăntănim de frig până la ora 22, la culcare... Îmi amintesc un astfel de proces. Eram la Dumbrăveni. Doamna Liliăna ne povestea un roman, noi am ales cine să reprezinte personajele, ele urmau să explice in fata procurorului pentru ce motive au actionat aşa cum au făcut-o in roman. Doamna Liliana a fost aleasă ca erou principal; trei dintre noi, eroinele care i-au traversat viata. Doamna Liliana a povestit atât de viu si şi-a tinut pledoaria atât de convingător, încât si militiencele de pază au urmărit de la vizetă desfăşurarea procesului nostru literar. Consideram ca este o fiintă foarte puternică, intolerantă fata de slăbiciune, trecând peste zilele grele cu o orgolioasă indiferentă. Participa la toate rugăciunile si remarca orice rugăciune nouă care se adăuga la diferite ocazii. Reactiona cu multa spontaneitate la toate provocările si reuşea să impună un anumit respect pândarilor nostri. Imi vine in minte o scenă care ilustrează acest lucru: se schimbase ofiterul politic, noul locotenent îşi luase in primire temnita verificând "carcerele". După ce doamna Liliana a recitat obişnuita lectie in care trebuia să spui cum te numeşti, câti ani ai fost condamnată si articolul din codul penal după care ai fost condamnată, loctiitorul politic a întrebat-o:

- Pentru ce anume ai fost condamnată?
- Mi-am ajutat bărbatul să treacă frontiera.
- Pentru ce a fugit?
- Era condamnat la moarte.
- Foarte rău ai făcut ca l-ai scăpat.
- Părerea dvs! Părerea mea este că am făcut foarte bine. Ofițerul a măsurat-o din cap până in picioare gata să izbucnească la o aşa de mare îndrăzneală.

Calmă, fără nici o tresănre pe chipul cu trăsături nobile, Liliana îl privea serios, fără aversiune, poate cu un uşor îndurerat dispret. Ce-o fi înteles el din tinuta acestei adevărate doamne nu puteam şti, dar n-a ordonat cele şapte zile de.izolare, cum era de asteptat si totuşi doamna Liliana a suferit enorm, efortul de a înfrunta cu demnitate un regim inuman a fost aproape supraomenesc. Aveam să primesc confirmarea dramei ce se numea "doamna Liliana" si care

se mistuia alături de noi clocotitor, sub o aparentă înghetată. Eram la Miercurea-Ciuc, acea nenorocită hrubă, stil Maria Tereza, si eram împreună cu doamna Liliana şase detinute in celula nr. 4, pe culoarul considerat iadul cel mai adânc al iadului mare. Tocmai mă întorsesem dintr-o izolare de şapte zile (o cameră complet goală, in care primeai pentru dormit o saltea cu paie între 10 seara si 5 dimineata. Două zile fără mâncare si a treia zi cu ratia zilnică, in cel mai desăvârşit frig polar) şi colegele ma primiseră cu mici surprize, expresia bucuriei că m-am întors teafără in iadul nostru cel de toate zilele.

Doamna Liliana m-a primit cu un poem din care, spre marea mea părere de rău, nu-mi amintesc decât începutul.

"Mi-e foame, Doamne, tare mi-e foame! / Mi-e foame din gând si din măruntaie / Si sufletul meu moare de foame".

M-am întristat. Mi-am dat seama că sufletul doamnei Liliana a obosit să trăiască in felul in care eram obligate să trăim sau mai bine zis să murim si ca se apropie de o criză. Lipsea o picătură care să dezlăntuie dezastrul si ea n-a întârziat să vină.

Am fost mutate din celula 4 in conditii incredibile, chiar pentru noi, care văzusem nenumerate forme de teroare. Transformaseră in celulă de locuit fosta cameră neagră a închisorii. Celula era aşezată pe colt, fiind cea mai friguroasă. Era mică, cele şase paturi suprapuse, pe două rânduri câte trei, de abia încăpeau. Avea un gemulet mic, 20/20 centimetri peste care, culmea meschinăriei, era bătut un oblonaş de lemn. Ne aflam într-o obscuritate enervantă, nici zi, nici noapte, expresia cea mai condamnată a deprimării. Doamna Liliana ne-a anuntat că va face refuz de hranâ. Grevă făceau numai muncitorii, noi eram bandite si ne era permis numai refuzul hranei, care nici acesta nu era acceptat, deoarece erai hrănit artificial cu furtunul, o crasă barbarie. Motivul pe care l-a găsit era ridicol si nedrept; noi ştiam adevăratul motiv; *se* hotărâse să moară; mai ştiam că hotărîrile ei sunt de nezdruncinat.

Dar eu m-am decis să lupt. l-am spus că ştiu de ce vrea să facă greva foamei, că nu pot să admit faptul că vrea să dea cu piciorul după atâta răbdare demnă şi că voi sta lângă dânsa şi mă voi ruga şi voi plânge până ce îşi va relua crucea şi o va duce mai departe cu aceeaşi superbă sfortare de până acum.

M-a lăsat să plâng ore, dar într-un târziu mi-a spus: - Încetează, am renuntat!

A urmat o confesiune care m-a cutremurat. M-am speriat când am înteles cât de greu suporta, cu arme din ce in ce mai tocite, această cumplită restrişte, năpustită peste viata ei in amurg, când omul are nevoie de linişte şi împăcare.

Cred că poemul ce mi l-a încredintat exprimă starea de spirit cu care şi-a reluat drumul Golgotei. Îl reproduc aşa cum l-a retinut memoria mea:

Cântec de jale şi desnădejde
Hoo! Gândurile mele, haită de lupi, năpustită in mine;
Cum mă cutreieră, cum mă urlă, cum mă înhată, cum mă înfulecă!
Hoo! Sufletul meu, cimitir părăsit, fără cântatul cocoşilor;

Care mă bântuie, neostoiti, strigoii amintirilor!
Oh! Lacrimă; cum îmi înjunghii tu iezii albi ai nădejdilor pe lespedea păgână a deznădejdii.
Oh! Dragoste, copil născut din lacrimi şi durere;
Cum te înfulecă iară şi iară, nedomolit molohul dorului!
Gândurile mele, lacrimile mele, pietre ascutite in drumul meu;
Cum îmi sfâşiati voi genunchii sufletului
Ce-şi târăşte neputincios urcuşul!
Bate inimă!
Bate, sârguieşte, grăbeşte,
Bate iute,
Să se surpe odată alcătuirea aceasta
Si să îngroape sub dărâmături
Cucuveaua ce mi s-a cuibărit sub teastă
Si tiuie prelung şi cobitor
Cântec de jale şi deznădejde
Bate inimă!
Bate, sârguieşte, grăbeşte,
Bate!
0, bate-mi iute ceasul mortii,
Până n-apuc sa-mi încleştez pumnii,
Să mă ridic răcnind: De ce?
Si să mă dau pierzării.

Aspazia OTEL PETRESCU

CIOCNIREA DIN CÃRARE

- Rezistenta Anticomunistã din România -

Vara anului 1951 am petrecut-o in muntii Sibiului la stâna familiei Rodeanu din Poiană. In apropierea stânei, într-o pădure de brad, ne făcusem un bordei in care stăteam. Ne alimentam de la stâna. Spre toamnă m-am îmbolnăvit şi nu mai puteam mânca. De aceea, ne-am hotărât să coborâm in satul Sebeş-Olt, unde aveam cunoştinte pe familiile Savu, Urzică, Stănilă şi altii. La Podul Olt, nod de cale ferată, înainte de a intra Oltul in trecătoarea Turnu-Roşu, ne aştepta Ratiu David cu şareta. Era un vechi prieten de-al nostru din Racovită, care fusese anuntat de Rodeanu ca părăsim adăpostul din munte. Am refuzat să mergem la el, ca să nu-l punem in pericol. Am mers pe jos in Sebeş-Olt, un sat apropiat de Podul-Olt, la Savu Vasile, un bun roman.

Într-o zi, am aflat că sunt câtiva securişti in sat, care beau cu pădurarii in cârciumă. Am bănuit că vor să facă o descindere. Savu ne-a spus că ar fi bine să plecăm in pădurea din apropiere. Ne găseam lângă muntele Suru. După ce s-a întunecat, am ieşit printr-o grădină într-o porumbişte. Era o seară liniştită,

luna apărea din când in când printre nori. Foile foşneau zgomotos pe când treceam pe cărare să traversăm un drumeag de care. Când am ieşit in drum, o voce de bărbat a strigat:

- Cine-i?

Eu, care eram de fată, am zis:

- Oameni buni!

Acolo ne aşteptau patru pădurari. La lumina lunii le-am zărit uniformele. În spatele meu, la doi paşi, venea Nelu Dimitriu (Ionel Gheorghe). Fără să spună un cuvânt, unul din pădurari s-a repezit la el, să-l prindă de picioare şi să-l pună la pământ. Nelu, destul de înalt şi bine construit, nu a căzut, ci şi-a-îndreptat pistolul automat, pe care îl purta atarnat de umăr, spre cel aplecat la picioarele lui. Eu, văzând pericolul, am strigat la cei trei din cale:

- Jos armele şi trei paşi înapoi!

În momentul următor, Nelu a tras. Pădurarii ceilalti deja aruncaseră armele şi, dându-se trei paşi înapoi, au rămas nemişcati. Nemişcat era şi cel de jos. I-am întrebat:

- Cine-i Bobanca?

Mi-a răspuns unul dintre ei.

- Păcat, vedeti de el, căutati sa-l salvati, am replicat.

I-am lăsat acolo, trăgând armele lor de vânătoare după mine. Nelu îi supraveghea. Eu văzusem astfel de arme la tatăl meu, care era vânător pasionat de mistreți, căprioare şi jderi, animale care populau pădurile Mărginenilor. Armele le-am lăsat rezemate de un copac ce se găsea la marginea porumbului, la mica distantă de locul întâlnirii nefaste. Am renuntat la gândul de a merge spre munte şi am coborât pe un pârâu, mergând prin apă, pentru a ne pierde urma. Securitatea întrebuința câini in urmărirea partizanilor. Am ajuns la calea ferată. Apoi, de-a lungul ei până la bădia Oancea din Avrig. Aici am aflat ca Bobanca a murit la spital. Fusese rănit in coloana vertebrală. Ne-a părut foarte rău. Se spunea că şi-a revenit la spital şi ca, înainte de a muri, a recunoscut.că el era vinovat, deoarece el atacase cel dintai. Nelu a fost nevoit să tragă, vroind doar să-1 rănească la picior, pentru a ne putea salva. Eram îndurerați că s-a întâmplat aşa, noi nu am urmărit acest lucru. Fugeam din calea celor ce vroiau să ne robească, sau chiar să ne omoare. Fugeam din calea celor ce ne oprimau familiile şi ne luau bunurile. Bobanca primise o slujbă la stat şi, inconştient, depunea sârg in "îndeplinirea sarcinilor trasate" de partid, de cei fără neam şi Dumnezeu.

Eram trişti fiindcă am omorât un om şi am îndurerat o familie. Nu era el cel vinovat ci Crăciun, şeful Securității din Braşov, care in zilele următoare țipa pe coridoare:

- Ati ajuns să vă dezarmeze muierile!

Elena FĂINĂ-POPA

DIN SACRIFICIILE LEGIONARE -1940

- a m i n t i r i -

Fica Patrichi şi Maria Vaida, două fiinte deopotrivă de frumoase din darul lui Dumnezeu şi deopotrivă de modeste, datorită idealului însuşir, şi credintei lor legionare, sunt arestate in seara de 21 Septembrie 1939.

Fica era fata inginerului Patrichi, proprietar de pământuri in Bacău, stabilit in Bucureşti. Tatăl dorea să o vadă prin saloane, curtată de cavaleri şi măritată, desigur, pe acese. Mama profesoară la Braşov, şi femeie distinsă, şi-a îndrumat fata şi pe cei doi băieti mai mici către valorile pe care le aprecia dânsa, având legături de idei cu cercuri din jurul ei, cu Nae Ionescu personal.

În 1939, credinta legionară se cristalizase in sufletul Ficăi. Astfel încât, la 21 Septembrie, arestată împreună cu cca 200 de legionari din oraşul şi judetul Braşov, cu totii detinuti trei săptămâni la Batalioanele 2 şi 3 Vânători de Munte, arăta şi se comporta ca pregătită să îndure orice oprimări pentru ideile ei. Erau zvonuri venite din afară despre preocuparea puterii de atunci de a-i împuşca pe cei închişi. Veneau ştiri certe de afară că au fost împuşcati profesorul de la Liceul Şaguna, Faur, om cu doctorat in teologie; avocatul Lehaci Bordeianu din Zărneşti, subinginerul Papacioc de la uzina de Armament Tohan - Malaxa, om cu trei copii, specialist, adus de Malaxa personal la Tohan, învătătorul Ieremia din Prejmer, la fel, om cu trei copii rămaşi pe drumuri, şi croitorul din Săcele, Negelici Nicolae.

In momentul când a fost eliberată din cazarmă, mergând spre casă, se observa pleavă de paie pe pardesiul ei negru, fin, cu tăietură elegantă. Unde erau saloanele visate de tatăl ei, amic al lui Mircea Cancicov?

Toti cei arestati şi închişi in cazarmă dormiseră pe paie. Într-una din sălile cazarmei, cele două fete au fost tinute laolaltă cu profesorul de la Şaguna, Ion Bordeianu, cu preotii Filip Nicanor, Bălută, Purcăroiu, Tigoi, Lascu şi alti preoti din judetul Braşov, cu preotul profesor Ion Popa, preşedintele asociatiei Profesorilor din Braşov, cu Petre Băicu, Ştefan Muscalu, Radu Avram, Ion Casmoiu, cu muncitori şi tărani. Toti aceştia constatau cu bucurie nivelul înalt spiritual şi moral al celor două fete aflate între ei. Se vedea rodul conceptului de educatie "Cetătui".

După câteva zile de la asasinatele săvârşite de jandarmi, şapte pe Valea Râşnoavei (bolnavi de la spitalul militar) şi cei cinci pomeniti mai sus, membrii din familiile celor internati au încetat să mai plângă pe la portile cazărmilor,

Maria Vaida era venită din Ardealul de Nord. Avea ca rudă in Braşov un frate, şef de birou la primărie, om de tinută exemplară. In toamna anului 1939, cele două fete au plecat la Bucureşti. Acolo s-au ataşat serviciilor de conducere legionară. Deveniseră devotate şi de mare încredere. În primăvara anului 1940, erau urmărite de agenti ai Sigurantei. Stiau! Erau prudente. Dar in astfel de activitate te poate aştepta once.

Într-o zi din luna Mai 1940, duceau cu ele un mesaj scris in legătură cu Horia Sima, sosit in tară din Germania, prin Banat. Ce continea mesajul nu se ştie, nici unde trebuiau să-l ducă. Pe Bulevardul Elisabeta pare că s-au simtit urmărite şi au intrat într-un gang. Supravegherea lor, ca pază, de către legionari, a fost pierdută.

Se făcuseră arestări masive in Banat, Bucureşti şi in alte localităti. La Braşov, peste o sută cincizeci de ridicări, sub conducerea directă a lui Nicki Stefănescu - omul regelui.

A fost prins Horia Sima, dus la Moruzov şi apoi la rege.

A fost numit ministru la Culte şi Arte, pentru ca in scurt timp să-şi dea demisia, nemultumit de politica de cedări teritoriale dusă de Carol II. S-au declansat evenimentele din vara si toamna anului 1940: eliberările legionarilor, 3-6 Septembrie - revolutia legionară ce a răsturnat regimul carlist; venirea la putere a Gărzii de Fier şi a generalului Antonescu. Au veriit legionarii din Germania, ori de pe unde trâiseră refugiati sau ascunşi.

Fica şi Maria n-au apărut nici azi, nici maine; le aşteptau părintii, frătiorii şi noi, cei legati camaradereşte de ele.

Acum povesteşte mai departe un camarad care atunci detinea o functie in Orgariizatia Braşov:

"Într-o zi de la începutul lunii Decembrie, pe la ora 10, zi cu zăpadă, mă aflam la sediu, in localul de acum "Cina". Am primit un telefon de la Primăria Buşteni, prin care eram anuntati că un pădurar a găsit legitimatiile a două femei din Braşov pe numele de Fica Patrichi şi Maria Vaida, lângă două schelete pe o stâncă izolată in Bucegi. Alarmati, şi noi şi părintii pe care tocmai îi anunta politia, am intrat in legătură cu Primăria din Buşterii, cu legionani de acolo şi cu pădurarul. El ne-a spus:

- Eu mă pun la dispozitia dvs. să vă duc la locul respectiv; dar numai astăzi, dacă veniti imediat. La noapte va fi un viscol care va acoperi totul cu zăpadă şi nimeni nu va mai putea urca la locul acela (Stâncile leruncilor) decât la primăvară. Veniti pregătiti cu îmbrăcăminte şi cu saci pentru schelete. Aici vă aşteaptă echipa de legionari apti să suie pe o aşa vreme in Bucegi.

Am discutat totul. Părintii erau disperati. De la Braşov nu mai putea merge nimeni. Vremea se înrăutătea. Au rămas să pregătească înmormântarea. Am plecat însotit de Toma Constantinescu. Eu eram cel mai nepregătit. Am plecat.

Din Buşterii, am pornit însotiti de pădurar şi cinci tineri. Aveau la ei saci şi două tărgi improvizate, am mers pe fir de văi, prin locuri ştiute numai de pădurar. Înotam din ce in ce mai greu prin zăpadă. Viscolul se întărea cu ninsoare deasă. În primăvară nu s-ar mai f i găsit nici măcar resturi din schelete. Le-ar fi împrăştiat animalele, corbii. Medicul legist de la Ploieşti refuzase cererea primăriei de a veni la fata locului, nevrând să rişte urcarea in Bucegi pe o aşa vreme. A refuzat şi la insistenta Org. de la Ploieşti. Jandarmii, nici ei n-au vrut sa mearga.

*

Am sosit sub crestele Bucegilor. Din piepturile vârfurilor, câteva coame se lăsau spre prăpastii: Goluri in dreapta fiecărei coame şi in terminatiile lor cu jnepeni agătati de pereti.

Pe una din coame, pe podişul ei de piatră, cu lătime îngustă de doi metri, pădurarul găsise două schelete.

Acum viscolul încerca să ne spulbere de lângă ele. O pulbere de zăpadă înghetată stăruia să o acopere îmbrăcămintea de pe trupurile topite de căldura verii şi de ploi.

Scheletele erau alături, cap la cap, la distantă unul de altul, de cca. cincizeci de centimetri; unul mai înalt decât celălalt -Maria Vaida. Parcă anume aşezate, aveau câte o mână in dreapta şi in stânga.

Poşetele la fel. Între lucrurile simple din ele am găsit un bilet al Ficăi, către unul din frătiorii ei, in care-şi exprima sentimentele şi îndemnurile pentru învătătură. Parcă se strecura in el şi o tristete, poate un adio. Nu-mi mai amintesc textul. O sticlută de otravă se găsea între ele (?!?!?). Pădurarul ne grăbea insistent, că dacă ne apucă noaptea, nu mai ajungem jos şi vom îngheta in pădure.

Am strâns osemintele şi resturile, fiecare in câte un sac pe câte o targă, purtată de doi oameni. Tărgile au deveniit greu de purtat prin zăpezile in care ne cufundam. Uzi şi împovărati ne copleşea oboseala şi vijelia.

În sfârşit, am ajuns pe când se întuneca. La primărie ne aşteptau membrii faimiliilor fetelor, veniti de la Braşov şi Bucureşti, plus un grup numeros de legionari. Cu ei, familiile hotărîseră să fie înmormântate in cimitirul din Buşteni. Aleseseră locul dinspre pădure, sub două boschete de brazi tineri.

Rudele lor ne-au adus, pe mine şi pe Toma Constantinescu, la Braşov, chiar in aceeaşi seară.

Şeful Orgaizatiei de judet, Traian Marian, şi Prefectul judetului Braşov, Traian Trifan, ne aşteptau la Prefectură să discutăm ce aveam de făcut a doua şi a treia zi, ziua înmormântării".

Am relatat autentica descriere de mai sus a camaradului braşovean. N-am reținut ce s-a întamplat până a treia zi, ziua înmormântării, când am mers şi eu la Başteni, cu un grup de legionare şi legionari, sub conducerea lui Radu Avram.

La cimitir era prezentă lume sosită de la Ploieşti şi Bucureşti, familiile şi prietenii.

Niciodată nu m-a impresionat mai mult decât atunci imnul "Plânge printre ramuri luna".

Au rămas o enigmă unele din împrejurările in care s-a petrecut moartea lor:

Ce s-a întâmplat de la disparitia din gangul de pe Bulevardul Elisabeta şi până au ajans pe stânca din Bucegi.

Unde a ajuns mesajul pe care îl purtau.

Pe platoul de piatră, atât de îngust, de pe stâncă, să zicem, luând otravă, nu s-au zbătut? Au rămas aşa rânduite cam au fost găsite? Biletul Ficăi către frătiori continea totusi scrisul ei autentic. N-a scris nici un rând mamei pe care o iubea şi de care era foarte iubită?!...

Ce s-a întâmplat cu materialele, sticluta şi descrierea, predate medicului legist şi Procuraturii la Ploieşti?

A circulat opinia că mesajul scris, căzut în mâini străine, a putut determina locul unde se afla Horia Sima, ca urmare căderea lui.

Maria MUSCALU BAICU

UN SUFLET MARE

Anul 1944. Mă aflu într-o casă conspirativă la Sibiu. Se aude o bătaie in uşă. In prag apare o fată înaltă, urmată de Ştefan Popa. Nu o cunoşteam. Avea un corp atletic, o tinută dreaptă, părul blond, fata ovală şi nişte ochi mari şi verzi, foarte expresivi, o figură blandă. Din ochii ei tîşneau raze de lumină şi de bunătate. Întreaga ei fiintă emana multă căldură şi dragoste sufletească. O simteam atât de aproape, încât aveam impresia ca o cunoşteam dintotdeauna. De la început s-a creat o strânsă legătură sufletească. Fata aceasta minunată era Titi Gâtă, şefa corpului legionarelor. Ştiam multe despre ea dar nu avusesem ocazia să o cunosc.

Cu o aleasă educatie primită in familie, era fiica unui legionar trecut prin temnita Timişoarei încă din 1938.

In 1937, elevă fiind, venea la Cooperativa Legionară din Gutenberg, in halatul ei de gospodărie de la scoală, cu dorinta de a face ceva pentru Mişcare. Lucra la bufetul restauranrului, sub directa ascultare a Corneliei Novac, la prepararea prăjiturilor.

Nori grei s-au abătut asupra noastră. O găsim pe Titi in lagărul de la Sadaclia din Basarabia, printre cele mai tinere. Atunci când s-a transmis ordinul Camaradei Nicoleta: "Nici o declaratie, nici un compromis", a aderat la el cu tot sufletul şi nu a cedat deloc până la sfârşit, cu toate ca a fost izolată.

S-a luptat să o oprească pe Marieta Iordache să meargă la Mânăstire, dându-şi seama că prin plecarea ei dintre noi pierdeam o călăuză de neînlocuit.

În timpul loviturii de Stat a lui Antonescu, 19-23 lanuarie 1941, Titi se găsea la sediul din strada Romei. Când a auzit că vin camioanele cu armată a strâns câteva fete şi au plecat să facă zid, barând şoseaua ca să oprească înaintarea agresorilor. S-au luat de mână şi le-au spus ostaşilor trimişi să nu execute ordinul deoarece suntem toti frati şi astfel au împiedicat vărsarea de sânge. După ce au fost somate de mai multe ori ca să lase drumul liber, văzând că nu vor putea trece decât peste trupurile lor, au oprit. Atunci, s-au urcat in camioane şi au rugat ostaşii să depună armele şi să le urmeze la sediu până ce se va limpezi situatia. Ceea ce s-a şi întâmplat.

Întetindu-se prigoana, a vrut să treacă granita, pentru a lua legătura cu Comandantul Mişcării Legionare Horia Sima. Fiind prinsă de grăniceri, a fost dusă la şeful de post. A avut curajul să-i vorbească deschis despre necesitatea legăturii cu cei ce se aflau dincolo, că datoria lui de roman este de a lasa deschisă poarta spre ei. Si a reusit!

Iată-mă acum in sfârşit cu ea, având prilejul de a ne apropia sufleteşte. Am discutat multe atunci despre Mişcare şi despre mine, căci a dorit să mă cunoască mai bine. Vorba ei era caldă, sinceră şi tâşnea din adâncul inimii. Vedeai in ea o soră iubitoare si ocrotitoare. Când ne-am despărtit, am simtit golul pe care îl lasa in urma ei. Visul mi s-a împlinit după aproape un an, când, de nevoie, am părăsit dealurile Târnavelor şi am descins in Bucureşti.

Am revăzut-o pe Titi in casa doamnei Staicovici unde locuiam. Revederea m-a emotionat, mi-a făcut mare bucurie şi plăcere. Ea venea des pe aici şi deci am avut ocazia să o cunosc foarte bine. Optimismul ei era molipsitor. Avea mult humor chiar şi in ceasuri grele.

Ținea foarte mult ca cei din jur să fie sinceri, cinstiti şi să nu se abată de la legea onoarei.

De multe ori mă lua la şedintele studentelor, la care îi plăcea să îmbrace o bluză albă cu model national pe piept, in formă de "U". Aşa purtase şi camarada Nicoleta. Aceste şedinte, pe cat erau de solemne, pe atât erau de intime. Sufletele se deschideau in prezenta ei. Avea întotdeauna o vorbă bună de spus şi un surâs cald, iar hotărârile ce se luau erau de o importantă deosebită. Nimeni nu se abătea de la ele.

De fiecare dată ne povestea întamplări deosebite din Mişcare şi ne vorbea cu multă smerenie despre cei trecuti in lumea dreptilor. Apelul mortilor te cutremura, căci îi simteai cu adevărat lângă tine. Avea darul de a crea o atmosferă de înfrătire între noi si cei de dincolo de mormânt. Am trăit multe clipe de înăltare sufletească alături de ea. Uneori dădea ordine, alteori te consulta şi te lasa să alegi:

"Faci cum crezi", spunea, "dar anuntă-mă şi pe mine". Era nemaipomenită!

A trecut odată printr-un moment foarte greu. Tatăl ei era foarte bolnav şi n-a putut să-l vadă, întrucât Siguranta o aştepta la căpătâiul tatălui. N-a fost nici la înmormântare. S-a frământat şi a suferit cumplit că nu i-a fost dat să-i aducă tatălui acest ultim omagiu.

În 1945, Titi a organizat la Manăstirea Vladimireşti o tabără de muncă, pentru ca să contribuim şi noi la ridicarea chiliilor. S-au perindat trei serii.

La mânăstire se găsea Marieta Iordache (sora Maria pe atunci) care hotărîse să se călugărească "pentru ca Mişcarea Legionară să-şi aducă şi ea aportul la rugăciunile celor o sută de fecioare pentru salvarea neamului românesc".

O văd pe Titi la Vlesdimireşti frământând cu picioarele lutul pentru cărămizi. Deşi participase la toate cele trei serii, nu se vedea pe ea nici o urmă de oboseală. Era cea mai harnică, mai activă şi mai veselă. Se apuca prima de lucru şi înceta ultima. Era foarte atenta la camaradele din jur. Cum i se părea ca una a obosit sau nu se simtea bine, venea imediat acolo. Pe cea obosită o scotea o oră, două de la lucru, iar pentru cea care i se părea bolnavă chema o doctorită, o îngrijea şi o veghea personal, ca o mamă. Programul era încărcat. De dimineata se frământa lutul pentru cărămizi. Apoi îl turnam in foame şi îl răsturnam să se usuce. În timpul slujbei de dimineată, noi continuam munca, spunând in gând rugăciuneă inimii: "Doamne Iisuse Hristoase, fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătoasa!" Se făcea o pauză la messa de

prânz când vorbeam, glumeam, ne odihneam putin şi munca reîncepea cu frământatul lutului şi turnarea cărămizilor până la masa de seară. După masă, ne adunam toate la un loc. Mai târziu venea şi Sora Maria la noi. Niciodată n-am să uit aceste seri de la Vladimireşti. Ele începeau cu o şedintă in care se dezbăteau diferite probleme de educatie şi ideologie.

După aceea urma partea de suflet, un fel de şezătoare, in care se deschideau inimile, aidoma bobocului de floare. N-am cuvinte să descriu atmosfera încare se desfăşurau aceste discutii. Urmau apoi istorisirile Sorei Maria şi ale lui Titi. Era o linişte desăvârşită. Nu mişca nimeni ca să nu scape nici un cuvânt. Aşa se desfăşurau serile până după miezul noptii. După şedință, fiecare putea să se rertragă când poftea. Eu nu mă înduram să ma urnesc din loc. Când, la sfârşit, Sora Maria trebuia să plece la rugăciuni, plecam şi eu împreună cu celelalte. Unde sunt acele vremuri ale tineretei noastre? S-au spulberat in negura vremurilor. În jurul nostru s-a astemut un gol şi multe morminte.

Am reîntâlnit-o pe Titi la pomul de Crăciun din casa Doameni Mota. A fost evocată jertfa lui Mota şi Marin. Ne-am strâns in jurul bradului şi colindele au început. Am cântat întâi "A venit şi aici Crăciunul" şi "O, brad frumos", de Radu Gyr. S-a colidat, s-a cântat şi s-au spus poezii. Titi era într-o vervă de nedescris. N-am văzut-o niciodată aşa. Fata îi strălucea, ochii parcă-i râdeau şi in sufletele noasrre a coborât liniştea şi pacea. Ma gândesc şi acum cu emotie la acea seară de Crăciun, care mi-a rămas întipărită in suflet.

A venit apoi anul 1946 cu amărăciunile lui. Eu am plecat la Sibiu ca să intru la legalitate. Ne-am despărtit, dar gândul meu a rămas la ea şi la tăria ei morală.

De la Sibiu am plecat la Cluj, unde mi-am reluat activitatea in cadrul Centrului studentesc legionar.

În 1947, am fost chemată la Bucureşti pentru instructiuni. În sfârşit, am reîntâlnit-o pe Titi. Am avut discutii referitoare la activitatea Centrului studentesc şi s-a pus problema reorganizării Ardealului.

Era aceiaşi fiintă iubitoare şi dreaptă. Nu se schimbase deloc. De atunci veneam mereu la Bucureşti şi mă întâlneam cu ea, petrecând împreună clipe de adevărată desfătare sufletească şi având ocazia să învăt multe din exemplul vietii ei curate.

Odată m-a chemat la ea. Locuia într-o cămărută la subsolul unui bloc. Camera era mică şi fereastra şi mai mică. M-a primit cu multă ospitalitate.

Nu ştiu dacă Titi a depus jurământul Mota-Marin, dar îmi dau seama că l-a urmat întocmai. A trăit in simplitate şi sărăcie, închinându-şi viata Legiunii. Acesta era singurul ei tel.

La începutul lunii Martie 1948, m-am dus din nou la Bucureşti. Titi dorea să-i prezint exact situatia din Centrul studentesc şi din Ardeal. Am discutat aceste probleme şi altele care o interesau.

Mi-a destăinuit că va pleca din tară ca să stea de vorbă cu Comandantul Mişcării Legionare, Horia Sima. Am schitat probabil o părere de rău. "N-ai grijă, mi-a spus, că nu voi sta mult. Mă voi întoarce îndată ce voi discuta cu dânsul". Mai avem multe de făcut. Am remarcat la ea o stare de agitatie, care

era străină fiintei ei. Nu era ea aceea care sa-şi facă griji in legătură cu plecarea, fapt care s-a adeverit in curând. Mi-a spus între altele că nu se ştie dacă va ajunge ziua Biruintei. De mine e sigură că o voi apuca. M-au străfulgerat in inimă spusele ei. M-a rugat să spun tuturor că la sediu, in camera de şedintă a fetelor, să aibă pe pereti portretele Domnitelor noastre; iar in cea a băietilor, portretelor Voievozilor nostri, - si vrea sa-i indeplinesc aceasta dorinta. I-am promis, asigurand-o ca voi asista cand ea va pune pe pereti aceste tablouri. Avea o privire ciudată. Găsise un pisicut pe stradă, îl botezase Norocel şi îl luase cu ea in poşetă. Iubea foarte mult animalele. Am mai stat putin şi am condus-o la tramvai. Ne-am făcut semn cu mâna, contrar obiceiului, până ce tramvaiul nu s-a mai văzut. M-am întors cu sufletul pustiit. Aceasta a fost ultima mea întâlnire cu Titi.

Am plecat din Bucureşti. M-am mai oprit prin Ardeal, şi peste vreo opt zile am ajuns la Cluj. Băietii mă căutau să mă anunte că a fost arestată Titi.

La 9 Aprilie 1948, ea a murit.

Mai tarziu am fost la Bucureşti să aflu ce s-a întâmplat.

Titi mergea zilnic la Biblioteca academiei şi citea. Probabil era filată. În ziua arestării avea in poşetă paşaportul şi toate cele necesare plecării. Se pare că Ministerul de Interne era bine informat.

În timp ce citea, au venit doi agenti să o aresteze. Ea nu şi-a luat poşeta din sala de lectură când a plecat. Un biet student, crezând că a uitat-o, a fugit după ea şi i-a dat-o. Astfel, prada a căzut in mâna Sigurantei. Ancheta, după cât îmi amintesc, n-a durat decât trei săptămâni. Pe data de 9 Aprilie a fost chemat fratele ei, ce venise cu Divizia Tudor Vladimirescu, şi dus in celulă unde se afla spanzurată Titi cu propriul ei cordon. Fratele a văzut in jurul gâtului urme de degete. Şocul asupra lui a fost atât de peternic încât a luat-o la fugă.

Se spune că ancheta a fost făcută de Ana Pauker şi că ea n-ar fi fost străină de uciderea ei. Cine a pomenit ca unui arestat să i se lase cordonul? Şi acest lucru să i se întâmple chiar lui Titi! Au omorit-o!

Au înscenat sinuciderea. Alt fapt nemaiîntâlnit in analele Sigurantei. A doua zi s-a anuntat in ziar moartea ei. Oare criminalul va da socoteală de fapta lui recunoscându-şi vina? Titi cred că l-a iertat in clipa mortii.

In sufletul meu a rămas vie icoana ei, care m-a urmărit in top aceşti ani de prigoană şi mi-a călăuzit paşii.

Am încercat cu slabele mele puteri să urmez exemplul şi să desprind din viata ei pilde pentru drumul meu presărat uneori cu spinii nepriceperii şi ai greşelii.

De multe ori te simt acolo sus, rugându-te pentru noi, ca să nu ne abatem de la dreapta credintă.

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

FUGA IN MUNTI

Terminasem Liceul Comercial in Braşov. Locuiam la sora mea, căsătorită cu Alexandru Fulicea, muncitor mecanic la Fabrica Voinea. În anul 1948, s-au făcut numeroase arestări. Cumnatul meu făcea parte dintr-un numeros grup de rezistentă anticomunistă. În casa lui am cunoscut pe câteva dintre cei care erau legati printr-o prietenie foarte putemică. Aici veneau ca la ei acasă Ionică Fulicea, fratele lui Alexandru, Orlanda Ion, Salcă Alexandru, Dinescu, Macrea, Vultur, Benescu şi altii. La un moment dat, au fost aduşi in casa cumnatului meu doi studenti căutati de securitate: Pop Mehai şi Sîntimbreanu Ionel. Mai aveau de dat două examene la Academia Comercială. Profesorii, binevoitori, le-au admis să dea examenele in secret, la ei acasă. Eu le-am mediat acest lucru. Prin Sîntimbreanu şi Pop, am cunoscut pe unele colege de-ale lor: Vetuta Holalai, Cecilia Comşa, Maria Roşca. După terminarea examenelor, Pop Mihai şi Vetuta Halalai, travestiti in haine tărăneşti au plecat in Banat. De aici au trecut granita, pentru a scăpa de infernul comunist.

In vară au fost arestati Alexandru şi Ionică Fulicea, împreună cu mai multi camarazi din grupul lor. Atunci am luat pe cei trei copii ai Victoritei şi i-am dus la Mărgineni.

Spre toamnă, mergând la Braşov, am făcut o vizită doamnei Vultur, al cărui sot era la închisoare. Aici am întâlnit pe Mureşan (Serban Secu - i se spunea şi Sami) şi pe Anişoara Horăscu, studentă, venită de la Cluj. Sora mi-a spus că şi la sotia lui Ionică Fulicea se află un fugar, evadat de la Ărad, care ar vrea să ma cunoască, pentru a-i face o legătură in Braşov. I-am mijlocit o întâlnire cu Sami; după aceea m-am înapoiat la Mărgineni.

Într-o seară de Octombrie, a venit la noi în sat tânărul care stătea in casa lui Ionică, pe care îl stiam cu numele de Demitriu Ionel. Tocmai mă pregăteam să plec la Braşov. El mă anuntă că Victorita a fost arestată. Ca să nu îngrijorez părintii, nu le-am spus acest lucru şi am plecat cu Dimitriu la Braşov. Am ajuns dimineata pe la şapte şi ne-am dus la cumnata sorei mele. Dimitriu, încercând să intre in camera in care stătea, n-a putut deschide uşa deoarece era o cheie in broască. Dar peste câteva momente s-a deschis uşa pe dinăuntru. Am văzut doi bărbati care tocmai se sculaseră din pat. Unul îşi tinea cu o mână ciungă pantalonii să nu-i cadă iar cu cealaltă a luat un pistol de pe masa care era in apropierea patului şi a strigat: "sus mâinile!" Dimitriu a scos şi el pistolul din buzunar, in acelaşi timp cu ciungu. Un glont mi-a trecut pe la ureche. Celălalt securist luase plapuma de pe pat şi voia să ne-o arunce in cap. Dimitriu a tras din nou, prin plapumă. Tot acest schimb de focuri s-a produs in câteva secunde. Eu am fugit din casă trecând prin verandă, am ieşit in stradă şi mă îndreptam spre Tampa, care era aproape. Privind înapoi 1-am văzut pe Dimitriu fugind in urma mea, cu pistolul in mână. Nu ne urmărea nimeni. Ne gândeam că cei doi securişti ar putea fi răniti sau morti. In zăpăceala aceea îmi lăsasem bagajul in camera din care fugisem. Am stat până seara pe Tampa, apoi am plecat la gara mică, de unde am luat trenul spre Făgăraş. La Perşani am coborât; am trecut peste deal la Senca Veche, unde ar fi trebuit să coborâm pentru Mărgineni. Bănuiam că ne aşteaptă securitatea in gară. Aşa a

şi fost. La cârciuma de lângă gară, am văzut pe geam - era deja seară - pe Lucian Judele din Mărgineni, pe care îl ştiam securist, cu încă doi inşi în haine de piele, cu gulerele ridicate (cum le sta bine unor misterioşi). Se ospătau. Până la Mărgineni erau cam nouă kilometri, pe care i-am parcurs pe jos. În marginea satului am auzet câinii alarmati şi mare zarvă. Am bătut la mătuşa Elena Urs, să o întrebăm ce e prin sat. Speriată, ne-a spus:

- Mergeti unde vă ajută Dumnezeu. Toti ai tăi sunt arestati. Copiii sunt singuri cu securiştii in casă! De vă prind vă împuşcă, se trage după oameni prin sat. Am plecat. Prin umbra arinilor, am mers spre pădure de-a lungul văii. Ne-am oprit să ne sfătuim ce-avem de făcut şi să ne odihnim putin. Dimitriu era un bărbat de statură mijlocie, destul de solid, dar foarte slăbit, după chinurile suferite la securitatea din Arad. Zicea că se duce să se predea, ca să-mi salveze familia. N-am fost de acord, gândind că ai mei nu ştiu nimic despre el si va trebui să le dea drumul. Lui i s-a făcut rău şi a leşinat. L-am trezit stropindu-1 cu apă din vale.

Atunci ne-am hotărât să mergem pe sub munte, la Mânăstirea Sâmbăta, sa-i cerem un sfat părintelui Arsenie. În drum, am văzut un foc in pădure. Ne-am apropiat. Erau doi bărbati şi o femeie, încărcau un car cu lemne. Nelu a vorbit cu unul din bărbati. Ne-au dat de mâncare, ne-au dus la ei acasă, unde am stat până a doua zi. Locuiau la marginea satului. Eram in Berivoi. Dimineata am plecat spre Sâmbăta, tot pe sub munte. Ajungând acolo, am aflat că părintele a fost ridicat de securitate.

Mi-am adus aminte de prietenul lui Sandu şi al Victoritei, Orlanda Ion din Cârtişoara. Pe înserate am ajuns la el, am stat o zi şi o noapte, dar Orlanda fusese denuntat de o femeie că a primit la el nişte străini. A trebuit să plecăm. Astfel am ajuns să-1 cunoaştem pe un prieten al lui Orlanda, Ionită Greavu din Noul Roman. Acesta, cu multă căldură sufletească, ne-a ascuns la el mai întâi, apoi in castelul profesorului Goia din sat, al cărui administrator era.

Am cunoscut multi români buni, suflete mari, care şi-au dat seama de marele dezastru comunist, ce se abătea peste tara noastră. Aceştia ne-au ajutat, ignorând pericolele care îi pândeau. Ei au format rezistenta din muntii noştri, locul de adăpost de-a lungul vremurilor, al românilor.

Elena FÃINÃ POPA

IN MUNTI

Pe Spiru Blănaru l-am cunoscut într-o primavară cu mult soare, cu pomi înfloriti.

Se terminase războiul, pe măsură ce armatele germane se retrăgeau de pe frontul nostru, cele ruseşti înaintau.

Se răsturnase o lume, se dărâmase din temelii tot ce până atunci se clădise pe tărâm spiritual şi material. Nimic nu mai corespundea cu cele ce ne învătaseră părintii: şcoala, religia. Spiru venise rănit de pe frontul rusesc. După vindecare a fost trimis la o şcoală de ofiteri din Lugoj. Acolo l-a prins sfârşitul

războiului. De aici s-a alăturat, împreună cu altii, fortelor paraşutate din Germania, pentru a opune rezistentă înaintărilor trupelor ruseşti, lucru ce nu s-a mai întâmplat fiindcă totul a decurs atât de rapid. Ai noştri au fost putini la număr, iar Germania dezmembrată nu le-a mai putut da nici un fel de ajutor. Au stat fugari o perioadă. (Atunci i-am cunoscut pe toti cei ce treceau pe la "sălaşul" nostru). După câteva săptămâni a apărut o amnistie; aşa au putut să-şi reia viata normală. In această vreme a terminat Dreptul la Iaşi şi apoi s-a căsătorit cu sora mea.

Perioada de linişte a fost de scurtă durată - doar o linişte aparentă - fiindcă in culise nu a încetat nici o clipă supravegherea. După un an, toti sunt căutati de securitate. Reuşesc să scape de arestare. Au stat un timp ascunşi. Numărul celor căutati de securitate se înmultea prin toate satele din jur; aşa s-a ajuns la formarea unui grup, la început mai mic. S-au refugiat apoi în munti. Dar iarna in munti, viata era grea din toate punctele.de vedere şi mai ales din cel al aprovizionării. Au încercat să se adăpostească prin sate, pe la casele oamenilor. N-a durat prea mult şi securitatea, mereu in regiune, a găsit o altă formulă prin care puteau fi arestati cei bănuti de ei ca "Primitori-tăinuitori".

Securitatea îşi recruta oamenii tot de prin satele implicate in această lume. Creaseră o atmosferă de frică, nu numai celor implicati, ci oamenilor paşnici care-şi duceau viata cu grijile lor. Rândurile celor in afara legii se înmulteau fie chiar numai pentru un bot de mămăligă. Astfel a început tragedia care a costat atâtea vieti omeneşti. Unii au umplut puşcăriile, iar cei mai războinici au luat drumul codrului. Securitatea îşi întăreşte fortele aducând unităti din Oltenia. Acestea nu au dat rezultatele aşteptate. Au fost înlocuite cu altele, aduse de la Oradea, se spunea că majoritatea soldatilor erau unguri. De atunci au început luptele între fugari şi trupele sosite in regiune.

In anul 1947, după ce am terminat liceul, am rămas un an acasă, păstrând legătura cu fostele colege in mod deosebit cu Gabi, atunci studentă la medicină la Cluj. I-am scris să se intereseze dacă se dă admitere la geografie-istorie. În aşteptarea răspunsului, încercam să aflu de la ea dacă ar fi de acord să plec la facultate in atmosfera de acasă, tăticu fiind fugar. Atât mama cât şi tăticu nu au avut nimic împotrivă. Când am plecat pentru admitere, tăticu a mers cu mine până la Cluj. Îmi aduc aminte că până in gară a mers mama cu mine, iar tăticu, fiind fugar, evita întâlnirile chiar şi cu cei din sat. El a venit pe cărări mai ocolite şi ne-a aşteptat in păduricea de brazi din fata gării. La Cluj m-a aşteptat Gabi, şi tăticu s-a întors acasă. După admitere, am plecat fără să aştept rezultatul pe care urma să mi-l comunice Gabi. Venind spre casă, am început să-mi fac reproşuri, întrebându-mă dacă am avut dreptul să-mi împlinesc o dorintă a mea, fără să tin seama de ce lăsam acasă. Poate le-as fi fost mult de ajutor. Înainte de a pleca la Cluj, sora mea mă dă in grija lui Costică Juberianu, student la Drept, tot la Cluj. Am început să-mi fac planuri, vroiam să-i fac lui tăticu o bucurie mergând pe drumul pe care el mi-l deschisese. Ajunsă la Cluj, Costică nu-şi uită promisiunea facută sorei mele şi mă prezintă lui Bohotici, Dumnezeu să-l ierte, a plecat prea devreme dintre noi. Prin el am intrat in grupul studentelor. Eram la sfârşitul anului, începuseră examenele dar şi arestările printre studenti. Când s-a pus problema ca să

însotim un camarad la Bucureşti, m-am oferit eu. Din Bucureşti am plecat singură spre Cluj. Când am ajuns, Gabi ma aştepta speriată. Fusesem căutată de securitate. Deşi eram prietene de atâtia ani, nu-i spusesem nimic. Am plecat in aceeaşi zi la Someşeni să transmit ce mi se spusese la Bucuresti. Am dormit la Marga şi Relu Indreica. A doua zi am plecat acasă; Gabi mă aştepta in gară la Cluj cu bagajul meu. Ne-am despărtit şi nu ne-am mai văzut niciodată. Am plecat din Cluj fară să ma mai prezint la ultimele examene. Vreo două saptamani am trait (toată familia), sub tensiunea zilei care avea să vină.

Într-o noapte se nimerise şi Spiru acasă, cu nenea Ghită, care-l însotea peste tot. In toiul noptii, Spiru s-a trezit neliniştit şi a plecat să se culce la "căzănie", putin mai sus pe firul apei. Aici aveam cazanul de fiert tuică. Un şopron cu multe căzi mari pentru borhot. Acolo te puteai ascunde şi puteai fugi, fiind la marginea satului. După ce a plecat Spiru, nici n-a atipit bine că ne-am trezit cu o multime de militari in camera, in toată casa şi prin curte. Nu am înteles niciodată pe unde au intrat, uşile fiind toate încuiate. Ne-am trezit cu ei in camera pe la ora trei şi jumătate, abia mijea de ziuă. Au mers la sora mea (pe mine nu m-au văzut căci mă acoperiseră cu uşa pe care o deschiseseră) şi au întrebat-o cine este şi unde-i Ana Horăscu. Sora mea a răspuns că nu sunt acasă şi sunt plecată la o colegă, la Lugoj, iar domnişoara ce dormea pe canapea era colega ei învătătoare. Cel care vorbea, am aflat mai târziu, era şeful Securitătii din Lugoj. A plecat grăbit la telefoane să anunte Lugojul. În agitatia lor, eu, foarte liniştită, mi-am luat hainele şi i-am cerut militarului, pe care-l lăsase in camera să ne păzească, să-mi dea voie să ies in camera de alături să mă îmbrac. Ieşită din camera in curte, m-am strecurat in spatele casei prin grădină, unde mai aveam o ieşire. Am reuşit să fug spre cimitirul din deal; acolo, nu departe, avearn o grădină in care Spiru aranjase o claie de fân goală pe dinăuntru. De intrat, intram târându-ne pe jos. Odată ajunşi in golul din claie, acopeream intrarea cu fânul ce-l aveam la îndemână. Nici azi nu ştiu cum am reuşit, casa fiind păzită de vreo 20-30 de militari. Poate nici ei n-au tinut să mă aresteze. Intre timp fusese anuntat şi Spiru. El dormise in noaptea aceea la căzănie. A venit in grădină la claia de fân. Mi-a spus să ies şi să dispărem cât mai repede din prejma satului. Dar eu plecasem descultă şi in cămaşă de noapte. Noroc că la ora aceea, atât de dimineată, n-am întâlnit pe nimeni.

Grija noastră era să ieşim cât mai repede din jurul satului. Ocoleam pe cărări mai putin călcate de oamenii din sat, dar spinii mă deranjau mult. Cu picioarele învelite in batistele lui Spiru am ajuns la sălaşul Maicii Preotese, unde am putut poposi până am primit îmbrăcăminte de-acasă.

Am rămas aici până ce s-a lăsat seara, ştiid că toate cărările erau controlate.

În acest timp, şeful Securitătii s-a întors acasă la noi furios: nu eram la adresa data de sora mea la Lugoj. În absenta şefului securitătii, sora mea l-a întrebat pe şeful de post ce să facă acum, după ce am reuşit să fug. El i-a spus ca ar fi bine să recunoască că am fost eu, dar sentimentul de soră a oprit-o să spună. Şovilă Miloş, aflând de la primărie ca jandarmii vor veni să o

aresteze, a anuntat-o să plece de acasă. Peste câteva zile, tot el i-a trimis vorbă să se întoarcă acasă, căci nu are mandat de arestare.

Aşa a început viata noastră de fugari, de partizani, cum le plăcea celor din sat să ne numească.

Vara aceea a trecut fără prea multe evenimente, fiindcă unitătile de olteni trimise pentru urmărire ne-au lasat in pace.

La început, cei fugiti au trait in grupuri mici, pe la stânile de oi, pe la sălaşe şi prin casele oamenilor.

Tăticu şi cu mine am stat toată vara aceea prin sat, pe la casele oamenilor care aveau pentru tăticu şi pentru toti ai noştri unele sentimente. Am avut in sat câteva case de bătrâni care-l apreciau pe tăticu pentru spiritul lui de dreptate, de a fi mereu cu sfatul si de multe ori cu ajutor material.

Se apropia toamna, numărul partizanilor se înmultea mereu. Libertatea celor care ne găzduiau era tot mai mult amenintată. Atunci am luat hotărârea de a ne retrage in munti.

Tăticu şi cu mine am rămas in sat până la Crăciun. Am stat o bună parte din vara aceea la Maria Mioc, care avea casa aproape de cazanele noastre de tuică. Toată ziua eram încuiati in casă, bătrânii plecau la lucru. Mâncare ne lăsa mama Maria când pleca la lucru, ca să nu facem noi foc. Când ni se părea că am stat prea mult într-un loc, ne mutam la alti bătrâni care ne primeau cu aceeaşi dragoste. Nu ştiu după câtă vreme i-am spus mamei ca ar fi bine să-i mai lăsăm pe bătrânii noştri să se liniştească de frica ce o purtau in sufletele lor. Atunci, într-o seară, pe cărări ocolite, am ajuns pe o altă stradă a satului, tot la doi bătrâni, taica Gudulea şi maica Stana. Nu aveau copii. Dumnezeu să-i ierte. Erau atât de buni, muncitori şi cinstiti. Doamne, câtă frică a fost in sufletele lor, cât se trudeau, ca să ne ocrotească pe noi.

Vara era aproape pe sfârşite şi de nicăieri nu se zărea un drum mai luminos. Se obişnuiseră oamenii cu traiul in munti. Ciocnirea se apropia şi era de mirare cu cât de putin se multumea omul numai ca să-şi poată salva libertatea. Un incident regretabil s-a întâmplat. Plecând Spiru la Domaşna, a aflat că grupul deplasat la Teregova după informatii s-a întâlnit la miez de noapte cu unul din spionii Securitătii şi l-a împuşcat. Spiru a regretat că nu a fost de fată ca să oprească acest omor.

Crăciunul lui 1948 l-am făcut in sălasul finului Petru Puschită. A venit mama şi sora mea după mine. A sosit şi Spiru. Zăpadă nu căzuse încă, aşa ca n-au rămas urme după noi. In acest Crăciun s-a împletit fericirea de a fi împreună cu grija zilei de măine. Cum au trecut sărbătorile, noi ne-am întors in ascunzişurile noastre din pădurea Teregovei.

În acest timp s-au schimbat unitătile de securitate şi au venit cei de la Oradea. Ungurii de la Oradea nu ne-au mai menajat, n-am mai trecut pe langă noi fără să ne vadă. Aşadar au avut loc mai multe ciocniri. Fără morti de nici o parte.

Pe la începutul lunii Martie căzuse o zăpadă mare. Am fost atacati de trupe de securitate. S-au dat lupte. Au fost morti şi de-o parte şi de alta.

Ne-a fost descoperită ascunzătoarea de pe malul Timişului şi a trebuit să ne despărtim in grupuri mai mici, ca să ne putem strecura mai uşor. Tot in

această luptă a căzut şi nenea Ghită Urdăreanu. Om viteaz şi devotat cauzei. Am făcut in noaptea aceea un drum lug, cu zăpezi in care te scufundai până la genunchi. Nu mai simteam oboseala. Sufletele ne erau împovărate la gândul că ne întoarcem lăsând în urma noastră morti. Noaptea aceea mă va marca poată viata, chiar dacă anii vor şterge din intensitatea durerii, rămân amintiri care ne vor însoti până in mormânt.

Am trecut Timişul cu multă teamă, să nu ne întâlnim cu patrulele. Am petrecut noaptea aceea fără să ştim unde să poposim. Am ajuns deasupra Ruscăi, pe un deal unde am găsit un sălaş părăsit in timpul iernii. Am rămas aici cu tăticu, nenea Ion şi Petre Berzescu din Teregova. Spiru şi Caraiman au încercat să ajungă la Feneş, de unde era Caraiman, ca să ia legătură cu cineva dintre ai noştri. Omul de legătură i-a îndrumat să vină fară teamă. Când s-au apropiat au fost somati. Spiru şi Caraiman au încercat să se apere, dar Spiru a fost împuşcat in picior, iar Caraiman rănit mortal. Cred că nenea Ion Berzescu s-a întors singur in toiul noptii.

Căzuse atunci o zăpadă atât de mare; ne-a adus multe necazuri; mă întreb cum de am avut tăria de a rezista. Pentru mine şi tăticu, care plângea ca un copil, a fost o noapte cumplită. În fata ochilor îl vedeam pe Spiru mort, însângerat pe albul imaculat al zăpezii, îl vedeam pe Corneliu micut, aşa cum era atunci. Când va creşte mare, va auzi de la noi cum a murit tătăl lui pe care nu l-a cunoscut.

În noaptea aceea am plecat. Nu mai aveam de ce rămâne izolati unde nimeni nu mai ştia de noi. Am coborât la drumul ce venea de la Rusca. La coborâre a fost greu, zăpada fiind mare. Noi nu cunoşteam drumul şi ne grăbeam să nu ne apuce ziua până nu ne găsim un adăpost. Aşa am ajuns la grădina cu brazi. Era o pepinieră a Ocolului Silvic din Teregova. La ora aceea am trecut fără să întâlnim pe nimeni. Auzind un scârtâit de sanie pe drumul înghetat, speriati şi obositi cum eram, primul gând a fost să ne ascundem. Călcând greşit, am căzut in prăpastie. Zăpada m-a acoperit de tot, iar eu ma rostogoleam tot mai adânc. La un moment dat mi-am dat seama că nu mai am aer. Speriată, am dat cu măna zăpada de-o parte, reuşind să respir. Primul gând a fost să încerc să mă prind cu mâna de un copac; astfel m-am oprit din rostogolire. Îmi era teamă că voi ajunge in vale, unde Higeu cobora din munti vijelios. Când am reuşit să mă ridic in picioare, tinându-mă de un copac, am auzit vocea disperată a lui tăticu, la marginea prăpastiei, întrebându-mă dacă pot ieşi singură până la el, sau să vină să mă ajute. L-am liniştit că nu am pătit nimic şi că am să ies singură până la el. Când am ajuns sus, am multumit lui Dumnezeu că mă ocrotise; lacrimile se porniseră şiroaie. Tăticu mereu îmi spunea că dacă şi mie mi s-ar fi întâmplat ceva, s-ar fi aruncat in prăpastie după mine, fiindcă nu ar fi putut rezista să piardă doi copii in aceeaşi noapte.

Ne-am continuat drumul cu sufletele atât de grele, încât parcă aveam nişte bolovani pe piept. Am ajuns la răscrucea drumurilor, unde ne despărteam de nenea Ion şi Petre Berzescu.

Tot drumul până la marginea satului ne-am întrebat unde să ne ducem. Acasă nu era posibil, satul era plin de armată. Îi vedeam la lumina lunii cum patrulau prin sat. Am avut portiuni de drum când eram descoperiti. Luna

lumina ca ziua. Atunci ne târam pe zăpadă ca inamicul să nu bănuie că ar fi oameni, ci nişte animale sălbatice. Un alt moment greu a fost când am ajuns la grădina lui taica Ghită şi Maria Mioc. Am bătut la uşa casei. Era încă noapte. Ne-au deschis. Stiau ce se petrecuse. Plângeam toti patru. Am ajuns într-o casă lângă cuptor, unde lemnele trozneau sub vâlvătaia focului. În ziua aceea, a trecut mama pe stradă, ca să o vedem. Nu mai ştiu exact cat am stat aici; ştiu că am mai trecut pe la maica Stana şi taica Ion. Când m-au văzut bietii oameni, ştiind ce teroare se abătuse asupra celor ce s-au întâlnit din întâmplare cu fugarii, au încremenit. Aici am stat toată primăvara şi vara. Când veni primăvara, sora mea îl luă pe Corneliu şi îşi făcu drum la o verişoară, care locuia pe aceeaşi stradă. Îl vedeam pe Corneliu cat era de mic şi ştiam că va trebui să crească fără dragostea tatălui, care îşi făcuse atâtea vise pentru copilul lui, mai ales că el n-a avut parte de dragostea părintilor, rămânând orfan. A fost crescut de unchiul lui şi de tanti Elisabeta, care, într-o noapte a fost dusă într-un vagon de marfă pe un drum necunoscut. Tot satul era înfricoşat.

Înainte de a-i ridica pe mama şi pe topti ai casei, ne mutaserăm de la taica Ion. Începuseră arestările masive. Atmosfera ajunsese insuportabilă. Erau multi care, pentru a-şi păstra locurile ce le ocupaseră cu atâta uşurintă, ar fi fost in stare de orice trădare. Aşa s-a întâmplat cu cel din grupul fostului prefect al judetului Caraş Severin, Ută. Trădările se terminau cu "moartea trădătorilor". De aici şi vânătoarea sălbatică a celor fugiti.

Pentru ca bătrânii noştri să scape de frica cumplită ce cuprinsese întregul sat, ne-am mutat la o bătrânică singură: Petria Românu. Plecarea noastră a survenit in urma ridicării familiei într-o noapte, împreună cu încă o familie cu trei copii. Tatăl copiilor era fugar şi făcea parte din grupul lui Ută. N-am ştiut nimic până a doua zi, când bătrâna noastră ne anuntă că au fost ridicati in timpul noptii, toti, de la Corneliu, de doi ani, până la bunici, care aveau peste 70 de ani. Tot in noaptea aceea a fost ridicată familia Puşdutănăr din Teregova şi sotia lui Maritescu Romulus.

Am trăit atunci, pret de o săptămână şi mai bine, cea mai cumplită durere. Trecusem prin multe, dar niciodată nu am simtit acel gol imens ce se deschisese in fata noastră. Încercam să nu ma vadă tăticu cu lacrimi in ochl, fiindcă el trăia şi simtea toată tragedia unei familii împrăştiate in cele patru vânturi. De toate acestea, el se acuza ca fiind singurul vinovat. M-am luptat mult ca sa-l fac să înteleagă că nu e vina lui, că a avut un crez in viată, că a dorit întotdeauna să-i poată ajuta pe tinerii fără posibilităti materiale. Ne-am zbătut amândoi câteva săptămâni. La orizont, nici o stea nu ne lumina cărarea. Aşa am hotărât să ne predăm, Ajunseserăm la convingerea că pentru noi se încheia un capitol dureros. Cu orice zi care trecea, mai trăgeam după noi alti oameni care ne-ar fi ieşit in cale ca să ne ajute. Ne-am dat seama că nu aveam altă solutie.

Am trimis într-o seară pe Doda Trica, la care eram acum, să cheme nişte verişori de-ai lui tăticu; vecini cu gazda noastră. Ei nu ştiau că eram la doi paşi de ei. Înspăimântati, au venit totuşi. Când au dat cu ochii de noi, n-au mai avut nici grai şi ochii li s-au umplut,de lacrimi. In noaptea aceea trebuia să încheiem

acest capitol şi să pornim la drumul temnitelor, de altfel drum ce ni-l alesesem singuri.

În zorii zilei ne-am dus acasă. Curtea era plină de armată, in casă intraseră ofiteri. Am auzit mult mai târziu că veniseră de la Securitatea din Caransebeş. Îmi amintesc că unul dintre ofiteri se pregătea să-mi pună cătuşe. Seful Securităţii din Caransebeş a declarat că răspunde el pentru noi, să nu ne mai pună cătuşele. La primărie am aşteptat până a ajuns un camion sau o dubită. La Caransebeş am stat numai la Securitate. Ancheta mea nu a fost cu bătăi şi înjurături. De altfel, pentru ce făcusem la Cluj, fusesem condamnată la Cluj. Nu am avut nici o altă activitate. Din Caransebeş ne-au dus la Timişoara. Aici ne-a luat in primire Moiş. El era in miezul evenimentelor ce au avut loc in regiunea noastră. La noi, la Sălaş şi în jur, se aflau cei paraşutati din Germania.

Am stat la Penitenciarul din Tlmişoara, până în primăvară, când am plecat la Mislea, unde aveam să execut anii primiti din generozitatea Securităţii din Timisoara.

Drumul cu duba, pe o arşită din mijlocul verii, era cumplit. Setea ne-a terorizat continuu. Când am ajuns la Bucureşti ne-au dus la Văcăreşti. Aici eram putine arestate, de fapt erau ca şi noi in aşteptarea unei alte curse care avea să ne ducă la Jilava. Aici, din primul moment, mi s-a părut totul atât de sumbru. Coridorul semiîntunecat spre celulă. Peretii păreau acoperiti cu o mâzgă umedă. Am ajuns in fata unei uşi masive, de parcă dincolo de uşa închisă erau flare sălbatice. Când s-a deschis, am intrat cu strângere de inimă într-un beci cu multă umezeală şi mucegai. Cum am intrat in celulă, de la etaj, cobora pe o scară Mia Vădraru, bănăteanca mea din Mehadia, sat peste deal de linia ferată. Tot Mia m-a primit şi la Timişoara. Ea auzise de mine pe dealurile noastre. A fost condamnată la trei ani închisoare pentru ajutor sau pentru o legătură cu Părintele Imbrescu din Mehadia, cu Părintele Rateg, tot din Mehadia. Chiar din clipa in care mi-a ieşit in cale am simtit o apropiere sufletească; prin ea vedeam dealurile noastre. Din Jilava am plecat cu Mia şi cu încă câteva muscelence pe care le găsisem la Jilava.

La Ploieşti am fost coborâte şi predate militiencelor ce ne aşteptau in gară. Cu bagajele in spinare, am făcut drumul până la Mislea pe jos. Tin minte ca era atât de cald încat bagajele ne încingeau. Dealurile păreau că nu se vor sfârşi niciodată. Cum nu cunoscusem până atunci militience mai cu suflet, am fost de-a dreptul emotionată de gingăşia cu care ne tratau. Când li se părea că am obosit, ne opreau la umbra unui tufiş să ne odihnim. Nu-mi aduc aminte cine a fost dintre gardiencele noastre de la Mislea. După felul cum ne-a tratat, înclin să cred că a fost coana Mărguta - care, după ani şi ani de puşcărie, ajunsese Mamaia.

La Mislea am stat la izolare. De cum am sosit, fetele din temnită au aflat cine suntem. Pentru corvoadă erau câteva detinute de drept comun care ne aduceau mâncarea. Prin ele am primit veşti şi mai ales încurajări din partea lui Pazi şi a celorlalte fete de la Cluj. Când am intrat in sectie, am aflat că fetele lucrau. La ora aceea aveau o comandă de costume cu modele nationale.

După trei săptămâni, Pati şi celelalte au reuşit să o convingă pe maistră să ne scoată de la izolare şi să ne-aducă la atelier. Am fost primite cu multă căldură. N-a trecut mult timp până când m-am bucurat şi de prietenia fetelor din grupul de la Iaşi, prin Viorica Pârnac.

Acum încerc să ma desprind de aceste dragi amintiri. De-ar fi să le adresez după atâția ani, câte un gând fiecăreia, mi-ar trebui multă hârtie. De aceea ma opresc aici şi le spun tururor că nu le-am uitat. Când mă gândesc la voi, nu pot să nu amintesc de cele ce nu mai sunt. Cu multă emotie, o revăd pe Cocoloş (Roşca Eugenia, căsătorită Otparlic). Şi azi o văd in clipa in care ne-am despărtit, îmbrătişându-ne parcă pentru totdeauna la Timişoara, când de la mine au plecat spre granită. Nici pe Gica Fuică, pe care am întâlnit-o de multe ori. Prima noastră întrevedere după ce am ieşit de la închisoare, a fost la un Revelion pe care 1-am petrecut cu ele la Lăteşti, în judetul Călăraşi, unde se afla cu domiciliul obligatoriu. Am tinut ca revelionul să-1 fac cu fetele in amintirea altor sărbători. Atunci gândurile mă purtau către cei de-acasă, care-şi duceau greul singuri, greul şi singurătatea. Când am avut certitudinea că vom pleca o tristete şi o melancolie s-au aşezat in sufletele noastre. Ne despărteam după atâția ani in care ne-am bucurat şi am suferit împreună.

Am ajuns la Ploieşti, unde am fost găzduite o noapte la Securitate. Şi azi mi-aduc aminte de noaptea aceea. Ne tulburase atât de mult despărtirea după atâția ani in care am împărtit şi rele şi bune. A doua zi, altă surpriză ne era pregătită. Cele cu şapte ani condamnare, plecam acasă, iar pe cele cu opt ani le aştepta un domiciliu obligatoriu. Ne-am despărtit cu multă nelinişte pentru cele care porneau pe un drum necunoscut.

Noi am plecat acasă, un grup, spre Bucureşti. Acolo, fetele care erau bucureştence au rămas cu mine până m-am urcat in trenul de Timişoara. Teama că n-am să găsesc pe nimeni acasă, că nu voi avea curajul să bat la uşa nimănui m-a copleşit. Nu mai aveam nici notiunea timpului şi nici nu ştiu cum am ajuns. Abia când am văzut Dunărea la Severin mi-am dat seama că mă apropiam de casă. La orizont se conturau muntii noştri. Am trecut de Herculane, o frică rnă stăpânea pe măsură ce ma apropiam de Domaşnea. De multă vreme nu mai ştiam nimic de cei de-acasă. Nădăjduiam să-i găsesc.

La Domaşnea, când s-a oprit trenul, m-am dat jos, cu putinele lucruri ce le mai aveam, mai tot felul de amintiri. Îngrijorată de cele ce voi găsi acasă, am pornit pe şosea spre sat. Lumea care venise cu trenul nu m-a recunoscut, dar nici eu nu recunosteam pe nimei. Când m-am apropiat de sat, au venit lângă mine şi m-au întrebat dacă sunt eu. Când am intrat in sat, nu ştiam unde să mă duc. Un tehnician de la Ocolul Silvic mi s'a prezentat şi mi-am adus aminte de el. Întâmplarea a făcut să fie o rudenie cu Petre Puşchită, mort in luptele cu armata. Făcea parte din grupul Ută. Emotionat de venirea mea atât de neaşteptată, m-a întrebat la cine ma duc, că cei din Dobrogea nu s-au întors. M-a invitat să merg la ei, fiindcă lumea era la lucru, şi n'am să găsesc pe nimeni.

Vestea că m-am întors acasă s-a răspândit in tot satul: in după amiaza aceea a fost un adevărat pelerinaj. Am fost impresionată de primirea pe care mi-au facut-o.

Am rămas la Domaşnea până când mi-au făcut buletinul de identitate şi, bineînteles, mă prezentasem la Militie. Pentru toate aceste formalităti, verişorii mei m-au însotit pretutindeni. Trebuie să recunosc că totul îmi era străin. Am stat pe la neamuri, nu am avut tăria sufletească să intru in casa care devenise internat pentru copiii din satele vecine şi "Dispensar veterinar". Am trecut doar prin fata casei; la cimitirul din deal. Acolo, socoteam atunci, e tot ce a mai rămas din casa noastră. Când am obtinut buletinul, am plecat la Cuza Vodă să găsesc pe mama şi pe sora mea. Bunicii muriseră acolo. Cum nu aveam bani, când am plecat la mama, neamurile cele mai apropiate au adunat bani şi mi-au dat să am de drum. În cele câteva zile, mătuşile mele mi-au făcut la repezeală câteva fuste şi rochii de vară. Am fost atât de afectată de tot ce-au făcut ei toti, cei care m-au primit cu atata dragoste.

La Medgidia mă aştepta mama in gară. Cu mine mersese o verişoară de-a mamei, ca să nu mă lase singură. Nu pot să redau in cuvinte sentimentul ce l-am trăit atunci, cand am văzut-o pe mama. Mi se părea că nu mai seamănă cu ea. Noi prin închisori, sora mea se îmbolnăveşte şi este operată la plămâni. Copilul mic, bunicii - părintii mamei - mor la Cuza Vodă. Tot in vara anului 1956, după ce am ajuns eu la Cuza Vodă, li s-a ridicat domiciliul obligatoriu şi ne-am întors acasă. Tăticu a venit peste un an. Am tinut să-l aştept la poarta închisorii.

La ora aceea se ieşea la termen. Am dormit in Aiud, cu o mătuşă, ca să nu fiu singură. De dimineată ne-am dus la poarta închisorii, dar nu mi-a fost să-i facem lui tăticu aşa o bucurie. El a ajuns cu două zile mai târziu.

Aşa s-a încheiat lupta a două generatii. Cei ce vin după noi vor face mai mult, ori mai putin.

Ana HORĂSCU OLTEANU

MESENTEA, 10 MARTIE 1949

- Rezistenta Anticomunistă din România -

La marginea satului era o căsută primitoare, o adevărată oază in drumul nostru. Poposeam adesea. Nana Silvia, cu zâmbetul ei bun, ne aştepta in prag. Acolo găseam la orice oră adăpost şi mai ales multă dragoste. Ne îngrijea şi ne veghea.

La începutul lui Martie 1949, armata şi Securitatea urca spre munte prin fata casei ei. Noi îl aşteptam aici pe Ştefan Popa (Nutu) ca să plecăm cu totii. Era 9 Martie şi Nutu nu se întorsese de la întâlnirea din pădurea de lângă Cricău. Prin satele vecine au început arestările.

Primejdia plutea in aer.

Am hotărît să părăsim casa. Am rugat-o pe nana Silvia sa nu doarmă acasă, pentru ca in cazul in care se întorc băietii să nu găsească pe nimeni şi să nu rămână acolo peste noapte.

Noi ne-am îndreptat spre Teiuş. Spre ziuă, au început să se audă multe împuşcături. Nu ştiam ce se întâmplă. Bănuiam că e o luptă între partizani şi armată. Ne miram cum de au coborît ei de pe munte.

După plecarea noastră, nana Silvia n-a apucat să plece că Traian Gligor şi Traian Mârza s-au întors de la întalnire fără Nutu. N-am avut ocazia să aflu niciodată ce s-a întâmplat in pădure. Cei doi fiind obositi, nana Silvia nu le-a spus să plece şi s-au culcat cu totii. Mâi târziu, se aud bătăi în uşă. Un glas răsuna în noapte:

- Deschideti! Securitatea!

Cei doi s-ar fi putut salva. Prima grijă a fost să o scoată din casă pe nana Silvia, ca nu cumva să fie ucisă. În spatele casei era o fereastră. Totul trebuia făcut repede.

Unul dintre ei a ajutat-o să sară pe fereastră iar celălalt a deschis focul ca să-i deruteze pe securişti. Nana Silvia a scăpat.

Neplecând din Mesentea, a fost găsită uşor şi arestată. Vitejilor nu le mai rămânea decat sa-şi vândă pielea cât mai scump.

Casa a fost înconjurată. Fiecare s-a aşezat la câte o fereastră. Securitatea a deschis focul. Era ca la război. Ai noştri trăgeau şi nimereau in plin. Au fost somati de mai multe ori să se predea, dar au refuzat. Securitatea a trimis după ajutoare. Aveau certitudinea că in această casă sunt multi, căci se trăgea mereu din alt colt al casei. A sosit un pluton şi lupta a devenit mai crâncenă. Spre uimirea tuturor, Securitatea a mai trimis după ajutoare.

Între timp, unul din băieti a fost împuşcat. Celălalt, a ridicat mortul la geam, cu pistolul mitralieră îndreptat spre duşmani, iar el înconjura mereu încăperile trăgând din toate pozitiile. Au fost din nou somati să se predea. Lupta a continuat. Împuşcăturile se auzeau până la Teius.

Lumea toată era îngrijorată.

Înaintea de a sosi ajutoarele, luptătorul nostru a fost grav rănit. Munitia s-a isprăvit. Mai avea un singur cartuş... Cu greu a reuşit să deschidă geamul şi să strige:

- Puteti intra!

Apoi s-a auzit o împuşcătură. Viteazul s-a prăbuşit, dându-şi sufletul.

Armata a continuat să tragă, până ce a observat că din casă nu se mai auzea nimic. S-a făcut linişte din ambele părti.

Au tinut sfat, dacă sa intre, sau să aştepte ajutoarele. În cele din urmă s-au hotărât. Au strâns câtiva localnici şi i-au obligat să intre in casă. Mare le-a fost mirarea când i-au găsit pe cei doi viteji morti - dar şi ruşinea că a fost nevoie de atâta armată pentru doi oameni.

Toată lumea a comentat acest fapt. Oaza noastră din capătul satului a devenit o cazemată a mortii, pentru cei doi băieti cu suflet mare şi viteaz care au pierit aici. Casa ciuruită a stat mărturie, multă vreme, celor întâmplate de 10 Martie 1949, amintind tuturor vitejia românilor pentru apărarea gliei şi vetrei strămoşeşti in fata invaziei comuniste. **Alexandrina Teglariu Voinea**

INVIEREA - 1949

- Rezistenta Anticomunistă din România -

După întâmplările de la Mesentea şi Între-Galde, soldate cu morti, răniti şi arestați, am plecat împreună cu Mărioara Gligor la Măgina. Trebuia să ne îndepărtăm de punctele fierbinti din Alba.

Eram in căutarea grupului lui Leon Şuşman. Aveam nevoie de un adăpost sigur până ce goana Securității după partizani se va linişti. Ne-am întâlnit cu Nenea Victor Chioreanu, care ne-a condus la Leon Şuşman. I-am istorisit tot ce ştiam despre cele întâmplate şi am rămas împreună cu grupul lui.

Leon a hotărât să plecăm din preajma Aiudului şi să ne îndreptăm spre Ocna-Mureş.

Ziua poposeam, mai putin in casele oamenilor, mai mult prin grajduri, şuri şi mori parasite. Noaptea ne urmam drumul.

Am ajuns in cele din urmă într-o pădure deasă de salcâmi. Băietii au săpat un bordei încăpător in pământ. Au făcut şi o sobă. Focul îl făceam numai noaptea, când ne pregăteam mâncare, astfel încât fumul să nu ne dea de gol.

Ne-am instalat aici. Eram in postul Paştelui. Tot eram cu gândul la cei prinşi şi mai ales la cei ucişi.

Neamul românesc urca muntele Golgotei, presărat cu jertfe omeneşti. Nu ne mai găseam liniştea şi ne rugam pentru cei ce s-au dus.

În grupul nostru se afla un preot greco-catolic. Prezența lui era ca un balsam pentru sufletele noastre îndurerate. Datorită Părintelui, am avut parte de slujbe şi de o viață duhovnicească elevată, foarte potrivită stării noastre de spirit.

Părintele era dintr-un sat din apropiere. Ajunşeserăm in Săptămâna Mare. Cum se lăsa noaptea, el pleca in satul lui, căci păstorul nu-şi părăseşte turma. Făcea slujbe şi îşi spovedea şi impartăşea enoriaşii, care rămăseseră ai nimănui după desfiintarea bisericii greco-catolice şi arestarea preotilor şi nu ştiau încotro să o apuce.

Ziua părintele se ocupa de noi.

Am avut ocazia să ne spovedim şi noi, să ne împărtăşim şi să aşteptăm sfintele Paşti. A fost o săptămână de post şi rugăciune, o trăire creştină la înalte cote. Ne-am lepădat cu adevărat de grijile lumeşti. Ne-am înăltat gândul către Dumnezeu şi ne-am rugat pentru izbăvirea Neamului Românesc şi pentru ca Tatăl Ceresc să aşeze de-a dreapta Lui sufletele celor căzuți in luptă.

În Joia Mare am avut ocazia să ascultăm cele douăsprezece Evanghelii, iar vineri să asistăm la Prohod.

În Sâmbăta Paştelui, părintele a avut o convorbire lungă cu Leon Şuşman, apoi s-a îndreptat spre sat, in aşteptarea Învierii Domnului.

Noi toti am rămas pe gânduri, cu dorul de-acasă şi cu sufletul îndurerat, alături de cei ce pătimesc in beciurile Securitătii, cu speranta ca cei trecuti in lumea dreptilor ne veghează.

Când a început să se îngâne ziua cu noaptea, Leon ne-a anuntat că ne vom duce şi noi la slujba Învierii. Ne-a rugat să-1 urmăm in linişte, fără să vorbim şi fără să facem zgomot. Am ieşit din pădurea noastră de salcâmi. Conduşi de Leon, am luat-o pe o cărare ce ducea într-o pădure de foioase. Drumul a durat aproape două ore. Ajunşi la locul ştiut de Leon ne-am oprit. Ne-a spus că aici

va veni Părintele cu sătenii lui, să oficieze slujba Învierii. Noi trebuie să fim liniştiti ca să nu ne vadă cei ce vor veni.

Am încremenit pe locurile fixate şi aşteptam cu emotie slujba in mijlocul naturii. Ne simteam mai aproape de divinitate în codru, care in vreme de răstrişte a fost frate cu românul.

Deasupra noastră, mii de stele. Mi-am ridicat privirea pe bolta cerească şi am urmărit constelatiile. Acest drum printre stele m-a înviorat. Când deodată văd cum cade o stea. Mi-am. pus întrebarea:

- Care, dintre camarazi a căzut in luptă, sau a murit in chinuri la Securitate?

Deodată mi s-a părut că stelele au dispărut de pe cer şi în sufletul meu s-a făcut întuneric. Nu mă mai atrăgea cerul. Urmăream drumul suferintei pe care au apucat o parte din camarazii mei şi îl rugam pe Dumnezeu să le treacă mai uşor paharul suferintei şi să nu ne dea mai mult decât pot duce.

Cufundată in întuneric şi deznădejde, aud apropiindu-se paşi şi vorbe in şoaptă.

Apoi răsună puternic vocea Părintelui: - Veniti de luati lumină!

Sătenii şi-au aprins lumânările şi s-au pregătit să-l primească pe Iisus cel Viu. Şi noi eram pregătiti să-l primim pe Iisus, dar fără lumânări aprinse.

Umbre de lumină şi întuneric au brăzdat pădurea. Pe cer, stelele scânteiau, îmbrăcate parcă in veşmânt sărbătoresc, aşteptau Învierea Domnului.

Astfel slujba Învierii a început. Într-un cadru feeric, pe care n'am să-l uit niciodată, s-a cântat "Hristos a Înviat". Vocile pline de emotii ale sătenilor duceau vestea Învierii Domnului peste codri.

Părintele a tinut o predică cu totul deosebită, arătându-ne că drumul Golgotei e greu, dar este încoronat de înviere. Suferintele de pe pământ şi viata întru Hristos aduc nemurirea după moarte a individului şi a neamului, iar neamul nostru românesc va duce crucea cu dernnitate şi va ajunge la un liman.

Apoi sătenii şi-au stins lumânările şi au plecat in linişte spre sat împreună cu părintele.

Ceva mai târziu, ne-am îndreptat şi noi, adânc impresionati de cele trăite, spre căsuta noastră din pădurea de salcâmi, care ni s-a părut un adevărat palat in mijlocul naturii, in această noapte sfântă.

Mai tarziu s-a întors şi părintele acasă. A luat doi băieti cu dânsul şi a revenit cu cele necesare unui Paşti îmbelşugat. Au adus ouă roşii, caş, pască, urdă, friptură de miel şi putin vin.

Părintele dorea ca să petrecem Paştele după datină.

Ne-a dat fiecăruia Sfintele Paşti şi după ce am intonat în surdină "Hristos a Înviat", ne-am aşezat la masă.

La vederea acesfor bunătăti, tristetea a coborât in sufletele noastre. Ne erau vii scenele petrecute de curând cu morti, răniti şi arestati. Nu ne puteam desprinde de trecutul apropiat.

Atunci, părintele ne-a explicat că nu există in lume bucurie mai mare decât ziua Învierii Domnului. Prin Jertfa şi Înviere, Iisus ne-a deschis tuturor poarta nemuririi. Încet-incet, Părintele a reuşit să schimbe atmosfera şi am prăznuit această zi aşa cum se cuvine. Aidoma strămoşilor noştri, care se retrăgeau în

codri in timpul năvălirilor barbare şi, neavând biserici, oficiau serviciul divin in pădure, ne-am învrednicit a sărbători Paştele in acel.eaşi conditii. Am purtat de-a lungul întregii mele vieti amintirea acestei nopti sfinte.

Îmi pare rău că nu-mi amintesc numele preotului. Poate aici nu l-am ştiut. Figura lui mi s-a imprimat in suflet.

În afară de fratii Leon şi Gheorghe Şuşman, aici de numele celorlalti din grup nu-mi amintesc.

Nu peste mult timp, după ce s-a mai potolit furtuna, am părăsit grupul, îndreptandu-mă spre alte meleaguri. Am auzit că Leon Şuşman a murit in luptă cu Securitatea.

Re tot cuprinsul tării, atâtia morti, atâtea oseminte, atâtea dragi morminte.

M-am întrebat atunci:

- Oare veni-va odată ziua Învierii pentru Neamul nostru Romanesc?

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

TRĂDATI ÎN LUPTĂ

Maiorul Oniga trăia la Cluj in 1948. Jocul de cărti, femeile şi băutura îi secătuiau bugetul; îi era greu să renunte la o astfel de viată. Căuta solutii.

În cele din urmă le-a găsit. Vajnicul maior s-a aruncat in lupta anticomunistă, cu toată frinta lui.

Cu relatiile ce le avea, a format o organizatie de militari, pentru doborârea regimului şi salvarea patriei.

Apoi i-a fost uşor să ia legătura cu alte grupări anticomuniste. Atunci erau două tabere. Una comunistă, cealaltă anticomunistă. Toti românii erau uniti in lupta lor, indiferent de crezul politic, de credinta religioasă, de etme sau de pozitie socială. Opozitia de astăzi ar trebui să urmeze exemplul lor, luptând.sub acelaşi steag şi având acelaşi scop.

Incet, încet, cu perseverentă, a pătruns in cercuri din ce in ce mai înalte, oferindu-şi serviciile. Călatorind mult, se angajează să transmită mesaje şi altor grupări, ce realizau in modul acesta economie considerabilă de bani şi de oameni purtati pe drumuri.

L-am cunoscut şi eu pe maiorul Oniga. Un om înalt, voinic, cu privirea aspră, nesinceră şi vicleană. S-a scurs anul 1948, urmărindu-i zelul in activitatea lui prodigioasă, omniprezent şi doritor să contribuie din plin la tot ce făceam.

Într-o zi am auzit că maiorul Oniga a fost arestat la Cluj, odată cu Aurel Călin, într-o casă conspirativă. Apare peste câteva zile.

Ia legătura cu noi sine spune că a reuşit să fugă pe fereastră. Era grăbit să se întâlnească şi cu ceilalti, să le comunice cele întâmplate. Abia acum iese la iveală adevărata fată a lucrurilor, caracterul lui murdar, lipsit de scrupule. Prin faptele lui dezonorante, drumul crucii începe pentru luptători. Oniga calcă in picioare tot ce a clădit cu atâta şiretenie şi lantul trădărilor începe. Rând pe rând, pădurea cade sub lovitura cozii de topor.

Soseşte la Teiuş, într-o casă conspirativă. Stă de vorbă cu gazda, îi redă aceeaşi versiune şi cere să vorbească cu Stefan Popa (Nutu), întreabă şi de mine. Eu eram acolo. Gazda, neştiind ce atitudine să ia, îi spune că nu mă cunoaşte, iar Nutu va trece pe-acolo spre seară. El auzise că îl căuta şi vroia să dea Qchi cu maiorul. Îşi anuntă vizita la orele 19.

Nutu soseşte mai devreme, îl punem la curent cu cele întâmplate. Soseşte Oniga. Aceleaşi discutii. Se interesează din nou de mine, Nutu îi spune că nu sunt in Teiuş, că el m-a dus într-un loc sigur. Maiorul insistă că mai are de discutat unele lucruri şi Nutu pleacă să-l conducă.

Se face târziu şi el nu apare. Locuinta fiind in centrul Teiuşului, vedem pe fereastră cum se formează patrule de securitate şi armată care circulă fără întrerupere. In noaptea aceea de 1 Februarie 1949, au fost cercetate de către securitate mai multe case. La noi nu au intrat.

A doua zi dimineata era Miercuri, zi de târg la Teiuş. Gazda a ieşit după cumpărături, să vadă ce s-a întâmplat. O mare de oameni. Securitate din trei judete. Multi deghizati in vânzători de vite şi alimente. Află că Nutu era să fie arestat, dar a reuşit să scape.

Maiorul Oniga l-a luat la plimbare, povestindu-i lucruri nesemnificative, retinându-i atentia. La un moment dat, îl conduce pe o stradă neluminată. Nutu se opune şi îl trage înapoi la lumină. In aceeaşi clipă, trei securişti se năpustesc asupra lui, îl lovesc cu pistoalele-n cap şi-l trântesc la pământ, El reuşeşte să bage mâna in buzunar şi să folosească pistolul. Răneşte secunştii care trag in el, împuşcându-l in brat, şi dispar. Oniga se uită cu băgare de seamă la această scenă. Nutu reuşeşte să se scoale. Oniga îl strigă. Nutu pleacă. Este pansat şi părăseşte Teiuşul. Gazda îmi aduce mesajul să plec de unde am venit. A fost o confuzie, caci venisem din altă casă din Teiuş. Aşa că nu 1-am părăsit cum ar fi fost cazul.

În straie tărăneşti, mi-am schimbat domiciliul. Târgul era întesat de securitate. Ce se petrecea acum? Securitatea, ştiind că Nutu a fost grav rănit, îl caută împreună cu maiorul Oniga, din casă in casă, până şi in cuptorul de pâine. Am fost nevoită să părăsesc Teiuşul.

Peste câteva zile, Oniga revine in casa de unde am plecat cu Nutu. Povesteşte cum erau să fie arestati, cum Nutu a facut uz de armă, cum au reuşit să fugă amândoi, dar nu s-au mai întalnit. Gazda îi promite lui Oniga că-l va anunta când va apare Nutu.

La Aiud, locuia familia legionară Tiutiu. Erau nişte oameni cumsecade, devotati cauzei româneşti. Era Duminică. La coltul strazii se afla o cârciumă. Securitatea, cu Oniga intră in cârciumă. Oniga a rămas acolo, iar securiştii au ieşit şi s-au îndreptat spre locuinta familiei Tiutiu. Oniga se agita peste măsură.

Doamna Tiutiu a văzut pe fereastră cum se apropia securitatea. L-a rugat pe sotul ei să fugă. Era un geam in cămară, singurul loc pe unde se putea ieşi. A plecat. Ea a rămas in bucătărie, in fata uşii de la cămară. Securiştii au intrat, au bruscat-o, au lovit-o şi au întrebat-o unde este sotul ei. Când şi-au dat seama că s-ar putea sări pe geamul din cămară, au îmbrâncit-o, să se dea la o parte. Ea s-a opus, ca să-i dea timpul necesar sotului să plece. Ei au

împuşcat-o. Sotul auzind împuşcăturile, s-a întors. Securiştii l-au împuşcat prin geamul de la cămară.

Când Oniga a auzit focuri de armă, a ieşit din cârciumă şi a luat-o la fugă, spre uimirea tuturor.

Neobosit, Oniga îşi îndreaptă paşii spre Muntele Mare unde erau oameni şi din organizatia sa.

După arestările de la începutul anului 1949, tendinta noastră era să ne retragem in Muntele Mare. Maiorul a fost sus să ia legătură cu ei.

Între timp a urcat armata in localitatea Între-Galde. Oniga nu era străin de toate acestea. A coborât un curier de sus, sau omul lui Oniga, căci a fost o cursă. Ştefan Popa, cu încă doi flăcăi, Traian Mîrza şi Traian Gligor, au plecat ceva mai sus de Cricău, să se întâlnească cu cei de pe munte şi să finalizeze retragerea noastră.

Aceeaşi mână i-a pus fată in fată cu securitatea. Ştefan Popa a fost împuşcat. Trupul lui a fost expus şi păzit, ca să fie pildă pentru cei ce se ridică împotriva clasei muncitoare. Cei doi flăcăi au reuşit să scape, găsindu-şi moartea a doua zi la Mesentea.

În cele din urmă, a venit şi rândul bravilor ostaşi din organizatia lui Oniga. Oare a format-o ca să o dea pe mâna securitătii?

Rând pe rând, au căzut cu totii.

Am ales câteva cazuri semnificative din faptele acestui Oniga. Oare cum au încaput atâtea victime in sufletul lui? Oare conştiinta lui era adormită? Mocirla in care s-a scăldat prin viata lui imorală l-a azvârlit in prăpastie, l-a dus la fapte nedemne. Oare a putut privi in ochii camarazilor săi militari pe care i-a pornit pe drumul Golgotei? Aceşti militari inimoşi au sărit să scape tara de nevoi, încrezându-se in initiatorul acestei actiuni. N-au bănuit că in fruntea lor sta demonul care i-a strâns ca să-i piardă.

A bănuit oare maiorul Oniga că răsplata faptelor sale va fi închisoarea? Toti se folosesc de trădare, dar înlătură pe trădător. Ar fi bine să mediteze la viata lui trecută să-şi recunoască vina şi să fie un exemplu pentru neamul românesc. Să afle toti că asemenea fapte n-au fost răsplătite in decursul istoriei.

Noi te-am iertat, domnule Oniga, dar vrem ca tineretul să tragă concluzia ce se cuvine. În sufletele curate, totul trebuie să fie curat. Dragostea şi încrederea in oameni este absolut necesară; când însă in joc este însăşi fiinta natională, verificarea atentă a colaboratorilor se impune.

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

CASA LUCIEI, CASA NOASTRĂ

În 1945, fiind nevoită să plec de pe Târnave, am fost trimisă la Bucureşti. Asa am ajuns in casa doamnei Staicovici.

Camarada Lucia Staicovici era de statură mijlocie, brunetă, cu nişte ochi negri, pătrunzători şi blânzi, şi cu părul strâns codite legate la spate. Ea a fost pentru mine o adevărată revelatie; o fiintă cu putere de dăruire fără margini, cu o dragoste adâncă pe care o revărsa asupra celor din jur.

Sotul ei era in închisoarea de la Aiud. Ea locuia cu cele două fetite. I se luase o cameră şi rămăsese doar cu una, o debara şi o bucătărie in curte.

Se dăruise cu totul luptei. Casa ei, micută cum era, devenise încăpătoare pentru fiecare dintre noi. Ea era mereu pe drumuri. In casă stătea Vasilica Bria. Era nevoie de cineva să stea acasă, sa-i primească pe cei ce veneau acolo.

Curând, între mine şi Lucia Staicovici s-a legat o prietenie deosebită. Simteam in ea o soră mai mare, care ma ocrotea şi ma povătuia. Era pentru mine un îndemn şi un exemplu. Ne apucam uneori zorile stand de vorbă in curte. Era vară şi era cald.

Silica era micută, brunetă, slăbută, cu ochii pătrunzători, energică şi foarte ordonată.

O cam enervam, fiindcă nu eram ordonată asemenea ei. Îmi fâcea mereu observatii, care mi-au prins foarte bine.

Era logodită cu Ion Juribită, care plecase in Germania. Fiindcă unii camarazi s-au întors, spera şi ea într-o revedere. Toti cetătenii Bucureştilor trebuiau sa-şi ridice dovada de rămânere in capitală. Noi am sfâtuit-o pe Silica să nu se ducă, căci Siguranta avea lista celor urmăriti pe tară. N-am putut-o convinge. S-a dus după dovadă şi nu s-a mai întors. A ajuns in lagăr la Târgu Jiu. De atunci am poreclit-o "Domnisoara Dovadă".

Nemaifiind Silica, am fost oprită aici. Aşa am rămas la Doamna Staicovici aproape un an.

Aici l-am cunoscut pe Fane Teban, originar din Turnu Severin. Un băiat cu totul deosebit. Slab, brunet, de statură mijlocie, un om modest, care vorbea putin şi era foarte serios. Nu l-am văzut râzând niciodată. Era omul faptei, corect, disciplinat şi activ. Avea o credintă in Dumnezeu de nezdruncinat. Trăia in post şi rugăciune. Aveam foarte multe de învătat de la el. Părea un sfânt desprins din icoană.

Fiind omul de legătură in Bucureşti, într-o bună zi a fost arestat. A fost schingiuit. I s-a imprimat cu fierul roşu garda de fier pe fese. A fost condamnat la 25 de ani si trimis la Jilava.

Lucia s-a dat drept sora lui Fane, având acte corespunzătoare. Deci drumul spre cei din Jilava ni s-a deschis.

Ma duceam şi eu cu dânsa la Jilava, cu mâncare şi îmbrăcăminte. Bineînteles, eu o aşteptam la poartă şi ea intra la vorbitor. Aveam totdeauna emotii până o vedeam din nou lângă mine, astfel primeam vesti de la băietii închisi acolo.

Tot aici 1-am cunoscut la Costache Oprişan, care era şeful Frătiilor de Cruce pe tară. Dacă îmi amintesc bine, a prelust şi activitatea pe care o depusese Fane.

Costache era brunet, de statură potrivită, cu o privire blândă şi visătoare. O fiintă interiorizată, putin expansivă. Un bun camarad, un bun luptător. Avea multă dragoste pentru cei din jur. L-am revăzut la Cluj in 1946. A fost arestat in 1948, dus la Piteşti. A trecut prin toată gama suferintelor şi s-a stins la Jilava.

Într-o zi, mă aflam singură acasă, când cineva bate la uşă. O deschid. În fata mea apare un om obosit, istovit chiar, şi plin de praf. Până şi părul îi ra prăfuit. Se cunoştea că străbătuse cale lungă. M-a impresionat foarte tare figura lui. De talie mijlocie, şaten, cu părul ondulat şi ochi căprui. În tinuta lui se citea multă fermitate.

M-a întrebat: "Mai de mult locuia aici o anume doamnă Staicovici. Nu ştiti unde locuieşte acum?"

- Aici, i-am răspuns şi 1-am poftit in casă fără să-mi iau o măsură de prevedere. Omul acesta mi-a inspirat multă încredere.

S-a aşezat pe scaun. I-am spus că doamna Staicovici nu este acasă şi că trebuie să o aştepte. I-am adus de mâncare şi l-am poftit să se spele. Apoi m-am aşezat şi eu pe un scaun şi ne-am privit fără să scoatem o vorbă. Nu ne cunoaşteam, timpul trecea foarte greu şi Lucia nu mai venea. În ziua aceea a întârziat mai mult ca de obicei. El era foarte obosit. Eu, neştiind cine e, nu i-am spus să se culce. În cele din urmă a sosit şi Lucia. Când a intrat, a exclamat: "Bine ai venit, Ioane!" Si apoi şi-au strâns mâna cu nădejde. El venise pe jos din Germania.

- Ce ştii de Silica?, a întrebst el.

- E in lagăr la Târgu Jiu.

Am înteles atunci că acesta era Ion Jurubită, logodnicul Silichii. Era şi el din Roşiorii de Vede şi condusese judetul înainte de a pleca in exil. Un om de mare valoare morală, un caracter integru, un bun luptător, era şi el omul faptei, nu al vorbei, stimat şi iubit de toti.

Când a ieşit Silica din lagăr s-au revăzut, dar n-au apucat să se căsătorească. Erau prinşi in luptă amândoi. A venit 1948 şi i-a despărtit din nou. Au fost arestati. Ion s-a stins in temnită.

Nu peste mult timp, fiind tot singură acasă, se deschide uşa şi in prag apare un bărbat slab, palid, de statură mijlocie cu sprâncene stufoase, cu părul putin grizonat. Intră in casă, mă măsoară cu privirea şi mă întreabă:

- Unde e Lucia?

- Nu-i acasă, i-am răspuns.

- Când vine?

- Nu ştiu. În orice caz, nu repede.

- Bine că m-ai lămurit.

Eu nu l-am întrebat cine este şi nici el nu s-a prezentat. Apoi mi-a zis: Da-mi ceva de mâncare.

Fără nici o vorbă, am pus masa şi i-am dat să mănânce. Am tăcut amândoi. Ma privea cu atentie şi mi se parea ca se amuză. După masă mi-a spus că vrea să se bărbierească şi să se spele. I-am încălzit nişte apă şi am vrut sa-i pregătesc de spălat.

- Multumesc, mi-a spus el, mă descurc şi singur.

După felul cum se mişca prin casă, mi-am dat seama că a trecut de multe ori pe aici.

- Zici că nici atâta nu ştii, când vine Lucia şi unde este? Ca să-mi treacă mai uşor timpul am să mă culc.

Şi a început să râdă. I-am zis: "Somn uşor", şi am ieşit enervată din cameră. "Ăsta mă fierbe şi se joacă cu mine ca pisica cu şoarecele", mi-am zis.

În sfârşit, soseşte şi Lucia. Îi spun că o aşteaptă un musafir cam ciudat, care nu spune cine este şi se plimbă prin casă ca Vodă prin lobodă.

- Ce surpriză! Ii Mitică al meu. S-a întors de la Aiud. Auzisem eu ceva despre eliberări, dar nu eram sigură.

- Măi Mitică, de ce ai pus fata pe jăratec şi n-ai spus cine eşti? Ce făceai dacă nu te primea in casă ?

- Asta nu se mai putea, c-am dat năvală. Necunoscând-o, am vrut şi eu să văd cu cine am de-a face şi să ştii că m-am distrst copios. La vestes că a sosit Naş Mitică acasă, căci aşa-i spuneau toti, au început prietenii să vină să-1 vadă şi dintr-odată căsuta noastră s-a umplut de veselie. Naş Mitică era an om vesel şi avea mult humor. Unde era el apărea soarele Atmosfera din casă s-a schimbat. Era numai râs şi voie bună. Naş Mitică era un om de o bunătate şi sensibilitate rară. Emana in jurul lui multă dragoste, bun luptător, dârz, cu credintă in Dumnezeu şi in destinul neamului său.'

In căsuta noastră a apărut Victor Enăchescu, frul doamnei Enăchescu, moartă in închisoare, venit din exil. Era înalt, brunet şi cu ochi căpr˙ui. Devenise mare fermier. Închiriase lângă Constanta o grădină foarte mare, unde cultiva legume, cu gândul ca in toamnă să le prelucreze, făcând conserve şi vănzându-1e. În felul acesta s-ar fi strâns o sumă importantă de bani, necesară luptei noastre. El mi-a propus să merg şi eu acolo să supraveghez recoltatul şi fabricarea conservelor. Era nevoie de o fată, spunea el. La grădină se aflau câțiva muncitori plătiti. Eu am acceptat să merg când va începe recoltatul. El a discutat cu Titi, şefa corpului legionarelor, despre aceasta. I-a spus că, dacă vreau, pot merge atunci cand voi crede de cuviintă dar să o anuntăm. Lui Victor i s-a cerut să nu mai ia contact la Constanta cu nici un camarad şi să se izoleze de toți până la lichidarea gospodăriei, ca să nu riscăm.să rămânem fără recoltă şi fără bani.

Într-o seară, mă pomenesc cu Victor. A venit să mă ia la Constanta. Mi-a spus că ar fi bine să merg acum, ca să nu se mai fure.

- E prea devreme, am zis eu. Mai este până la recoltat!

Se întorcea peste două săptămâni. I-am promis că atunci voi pleca cu el.

Lucia i-a amintit să aibă grijă să nu calce consemnul de a se izola, mai ales că au fost arestări la Constanta şi nu se ştie care-i situatia. S-a cam supărat pe mine şi a plecat, urmând a pleca şi eu data viitoare.

Ajuns in gara la Constanta, noaptea, nemaiavând autobuz până dimineața, a călcat consemnul şi s-a dus într-o casă de legătură, de unde gazda fusese arestată şi se postase Siguranta. A fost prins pe loc. Apoi a fost preluat de ruşi şi schingiuit. A murit după multe chinuri. Din grădină n-am mai ales nimic.

Într-o zi, stăteam mai multi in casă. Cineva şi-a aruncat ochii pe fereastră.

- Vai de mine! Vine Sadovan. A ieşit din casă şi s-ar purta să fie urmărit. M-au trimis pe mine să fac ce-oi şti, să nu intre in curte şi, dacă se poate, să nici nu se oprească in fata portii.

Iau repede mătura, deschid poarta şi încep să mătur. Când se apropie de mine îi spun:

- Întoarce-te de unde ai plecat şi să nu ieşi din casă până nu vine cineva să te ia.

- Cine eşti dumneata să-mi dai dispozitii?

- Nu vezi? Sunt cea care mătură prin curte, dar te rog, nu te opri şi urmează-ti drumul, căci aproape sigur eşti urmărit.

- Bine!, a zis şi a plecat bombănind.

Am aflat de la băieti că acest camarad era specializat în evadări. Scăpa totdeauna. Ardea de neastâmpăr să reia lupta şi de multe ori aceste porniri necugetate duceau la noi arestări. Sadovan era tocmai după o astfel de evadare şi nu avea răbdare să stea liniştit unde fusese cazat.

Într-o zi apar doi băieti şi aduc un chivot lucrat la Aiud si destinat Mânăstirii Vladimiresti.

La acest chivot au lucrat câțiva camarazi nouă luni de zile. El a fost expus. Doi americani au vrut sa-1 cumpere, oferind o sumă foarte mare de bani. Băietii au refuzat să-1 vândă. Reprezenta Mânăstirea Curtea de Argeş in miniatură. Era lucrat din lemn de nuc şi din os. O adevărată bijuterie. Nu am cuvinte să-1 pot descrie. Multă lume 1-a admirat, rămânând in extaz in fata lui. In cele din urmă a ajuns la destinatie.

In casa doamnei Staicovici veneau şi fetele. Toate erau mai mari decât mine. Aici am cunoscut-o pe Sofica Cristescu, care m-a impresionat prin privirea ei blândă, prin bunătatea ei nemărginită şi prin dragostea profundă ce o purta celor din jur. Avea darul povestirii. Te întorcea alături de ea in trecut. Nimeni nu se clintea când dansa povestea despre fapte şi oameni din lupta legionară. Pe Titi Gâtă am reîntâlnit-o aici la Bucureşti. Am mai cunoscut-o pe Ana Marmescu, pe cât de gravă şi serioasă, pe atât de apropiată. Am mai gntâlnit-o şi pe Maria Haiduc, o fată bună, liniştită, timidă, a cărei soartă m-a zdruncinat. A avut un şoc şi a înnebunit. Ne-a afectat profund situatia ei. Nu-mi aduc aminte, dar mi se pare că a murit într-un ospiciu. Tot pe aici a trecut şi Lilica Buzdugan, o fire delicată, sensibilă şi apropiată de cei din jur. Pe Maria Ioraş, a,cărei sot era in exil, am cunoscut-o tot aici. Avea suflet bun, tip voluntar, energică şi foarte expeditivă. Mai târziu, după arestare, a lucrat la bucătăria Penitenciarului Mislea şi s-a zbătut ca, din putinul ce i se dădea, să asigure o masă cât mai consistentă şi mai gustoasă detinutelor, frind o foarte bună gospodină.

Când apărea aici Anişoara Rădulescu era mare haz şi voie bună. Toate o iubeau pentru verva ei deosebită şi bună ei dispozitie. Era o adevărată sărbătoare. Drept este că şi nouă ne plăcea să o tachinăm - ca să o stimulăm.

Ni se făcea dor de ea când venea mai rar. Si alte fete minunate s-au perindat pe-aici. Fiecare dintre ele a strecurat o fărâmă de lumină in sufletul meu, îmbogătindu-l.

Nu pot să nu o pomenesc aici pe Lili Mărăşescu. Era de o puritate sufletească şi de o naivitate cu totul deosebită. Era bună ca pâinea caldă şi, asemenea soarelui, îşi revărsa căldura şi dragostea sufletească asupra noastră. Era unică in felul ei. N-ar fi supărat şi n-ar fi jignit pe nimeni pentru nimic in lume. Lili avea o fermă in comuna Militari. Acolo era un mic paradis al nostru. Am fost odată cu Lucia Staicovici şi am stat câteva zile. Ne-am simtit minunat in mijlocul naturii şi a familiei sale. Am fost şi la un Lăsat de Sec, cand Titi a chemat multe fete şi era bucuroasă ca am reuşit să ne întâlnim într-un număr mai mare. Bineînteles, Nana Sofica a începat să toarcă din fuiorul amintirilor şi firele albe şi firele negre. Toate am încremenit ascultând-o. Apoi s-au cântat cântecele noastre. La masă a fost mare veselie şi o adevărată petrecere. Titi era veselă şi fericită. Lili Mărăşescu radia de bacurie că ne-a dat prilejul să ne întâlnim. Pe Lili am regăsit-o in închisoarea din Oradea şi ne-am eliberat împreună in 1964. De atanci n-am mai reuşit să o întâlnesc. A trecut de carând in lumea dreptilor. Dumnezeu să o odihnească!

S-ar putea scrie volume întregi despre fetele şi băietii ce au trecut pe aici. Am spicuit doar câteva exemple, care mi s-au părut mai semnificative.

La sfârşitul anului 1945, am plecat din Bucureşti. De multe ori m-am gândit la Lucia Staicovici, pe care am purtat-o in suflet. De cate ori eram într-o situatie dificilă, mă întrebam: oare dânsa cam ar reactiona! Astfel, găseam solutia cea bună. Am revenit in căsuta noastră in 1947. Acum Lucia îşi reprimise camera pierdută şi era mat mult spatiu. Am găsit aceeaşi atmosferă caldă in această familie a Legiunii. Tot aşa ne apucau zorile povestind. De multe ori îi ceream sfaturi. Aveam o nespusă bucurie când trebuia să vin la Bucureşti. Poposeam la Lucia şi mă întâlneam cu Titi. Ele reprezentau pentru mine izvorul de unde îmi trăgeam seva şi prindeam noi puteri. Vizitele mele la Bucureşti au continuat până in Martie 1948 şi mi-au oferit multe bucurii, constituind un îndreptar pentru viata mea. La câteva zile după ce m-am despărtit de Titit, am plecat la Cluj.

Când mi-am luat rămas ban de la Lucia, amândouă am lăcrimat. A fost un presentiment. A fost ultima dată in viată când am văzut-o. Dânsa a fost arestată la 15 Mai 1948. Drumurile mele la Bucureşti îmi lăsau acum multă amărăciune in suflet. Destinul ne-a despărtit pentru totdeauna. N'am mai întâlnit-o nici in închisoare, nici după eliberare. Astăzi Lucia Staicovici nu mai este pe lumea aceasta. Mi-am pierdut sora cea mare, dar mi-a rămas amintirea unui om adevărat, desprins de materie, de orgoliu şi de interese personale. În drumarile mele voi încerca să te urmez, cu gândul şi cu fapta.

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

UN VIS DE O VIATÃ... O VIATÃ DE VIS...

Într-o lume de freamăt continuu, într-un furnicar de contradictii se mai zăreste când si când o usoară "lumină de întuneric" care să-ti dea iluzia că binele va triumfa.

O astfel de stare îti aduce cunoasterea unor oameni deosebiti prin modestie şi smerenie, dănuire şi blândete. Ei se călesc în suferintă şi au o întelegere deosebită pentru orice şi oricine. Îi caracterizează o credintă profundă in dragostea pentru neam şi patrie, fiind mereu gata de jertfă, mereu senini, in ciuda suferintelor şi persecutiilor suportate ani după ani. Ei au răbdat fără murmur, au răbdat totul, au trecut chiar pe lângă moarte, considerând-o calea spre Înviere. Nu puteam trece pe lângă cei care au luptat şi luptă încă pentru desăvârşirea credintei, pentru păstrarea adevăratelor valori ale spiritualitătii româneşti. Pe meleaguri tecucene s-au împletit de-a lungul anilor multe năzuinte de acest fel.

Era la jumătatea lunii Mai, cu şapte decenii in urmă, mare bucurie într-o căsută de pe malul Bârladului. Dăruia Dumnezeu încă un fiu familiei Tacu, un fiu ce avea să le aducă multe şi grele încercări. Încă din fragedă copilărie, Aurel a dat dovadă de o sete neobişnuită de cunoaştere, un neastâmpăr ieşit din comun, care a gererat o viată ieşită din comun. Când avea cinci ani a intrat elev in clasa I primară, pentru că se ducea zilnic împreună cu fratele său mai mare, îl conducea la şcoală şi îl aştepta la poartă până se terminau orele de curs.

- Vreau să învăt cu Ionel - şi până la urmă a învătat. Insistentele lui au înduplecat şi familia şi şcoala. La 9 ani a terminat 4 clase primare şi s-a înscris la liceu deşi atunci vârsta pentru examenul de admitere era de 11 ani. Directorul şcolii, Constantin Solomon, om aspru şi drept, nu a fost de acord. În cele din urmă i-a pus conditia obtinerii unei medii mari la examerul de admitere, şi astfel a fost admis. Au urmat anii de liceu presărati cu grele încercări, care însă nici nu l-au speriat, nici nu l-au doborât pe Aurel Tacu.

Într-o iarnă grea, când in Tecuci nămetii au fost prea mari pentru pârtie, s-au făcut tuneluri prin mijlocul străzii. Printr-un astfel de tunel l-au dus de urgentă la spital, pentru că se tăiase rău la un deget, vrând să "mânuiască" lemnul cu una din uneltele tatălui său, bur meşter dogar.

Când se întorcea de la spital, prin tunelul de zăpadă, a auzit ca din străfunduri, un cor de cântece patriotice care l-au fascinat. A depistat locul in care se cânta. A intrat acolo, a fost primit frumos şi i s-a dăruit o "Cărticică de cântece". In scurtă vreme şi le-a însuşit. Acestea i-au marcat pentru totdeauna viata.

Încetul cu încetul s-a dovedit un bun luptător pentru viitorul tării. Nimeni şi nimic nu i-a putut stăvili acest impuls.

A suportat cu stoicism toate asupririle care n-au fost nici putine, nici uşoare. Era mereu la curent cu tot ce se petrecea in lume. In anul 1937, când toti copiii de vasta lui, elevi fiind, purtau uniformă de străjer, el refuză să îmbrace această uniforrnă, După multe încercări nereuşite, după exercitaea multor presiuni, conducerea scolii l-a scos in careu, să motiveze in fata tuturor încăpătânarea lui. Atunci a declarat că nu-l recunoaşte pe marele străjer

(Regele Carol al II-lea) ca un model pentru copii. După această neaşteptată declaratie, elevul a fost sanctionat prin eliminare pe timp de un an din liceul "Dimitrie Sturdza" din Tecuci.

În anul 1938, a fost arestat pentru răspândirea de manrfeste împotriva politicii dictatoriale a lui Armand Călinescu. A fost anchetat şi condamnat de 6 luni închisoare corectională de Tribunalul Militar Galati, împreună cu elevii mai mari, Pohrib Valeriu, Popescu Viorel din clasa a VIII-a şi Tanu Ion, clasa a VII-a. Atât in libertate cât şi in arest şi-a sustinut cu vehementă ideile patriotice legionare.

În anul 1939, de Paşti, se întorcea din prima detentie şi mai hotărît să lupte pentru realizarea idealului propus. Cunoaşte in cele mai mici amănunte conjunctura care determină prigoana lui şi a celorlalti luptători, multi dintre ei fiind mişeleşte asasinati.

Însângeratul Septembrie 1939, care a îndoliat multe familii, a răpit şi meleagurilor tecucene vieti scumpe de oameni valoroşi precum Vasile Nacru, Spirache Tedorescu, Gheorghe Căsăneanu - învătător- despre care profesorul Nae Ionescu spunea că "are mintea mai multor filosofi". Zguduitorul 22 Septembrie, când putin a lipsit să nu i se curme şi lui viata, a avut un ecou neobişnuit in sufletul lui Aurel Tacu. S'a înverşunat in lupta sa. Îi tremură şi azi glasul când vorbeşte despre Vasile Naciu, cu care a fost arestat la Sigurantă, in ajunul asasinării acestuia. Erau mai multi arestati acolo, între care şi blândul preot Micu Alexandru, duhovnic al unora dintre ei. Dar nici rugăciunile Părintelui Micu, nici ale celor rămaşi acasă cu lacrimile pe obraz, n-au putut slăvili urgia. Vasile Naciu, care pentru a se întretine la facultate, muncea, era şi fotograf amator. În ajunul arestării tocmai plecase de la părintele Clement Cucu din Mânăstirea Sihăstria. Părintele îl rugase să mai rămână la Mânăstire. El era însă "chemat" pentru jertfa supremă. Cel care l-a trezit in zorii zilei de 22 Septembrie 1939 ca să plece pe drumul fără întoarcere a fost bunul lui prieten Aurel Tacu. După ce a fost împuşcat, Vasile Naciu a fost atâmat de un stâlp, timp de două zile, in piata publică a oraşului Tecuci, spre intimidarea populatiei. Multi i-au plâns mama şi sora care erau văzute mereu la mormântul lui. Au urmat ani de mari încercări. Aurel Tacu şi-a petrecut Revelionul 1941 împreună cu prefectul Tecuciului, Dobre Ion, alături de Generalul Corpului 2 Armată, Vasile Atanasiu. Acesta avea să fie foarte curând salvatorul lui Aurel Tacu.

La sfârşirul lunii Ianuarie 1941, o mână criminală îngroapă în curtea familiei Tacu, lângă poartă, o mică lădită cu cartuşe. Se face apoi reclamatie că Aurel Tacu "detine armament". Se descoperă lădita şi se intentează proces. Se dă sentinta de condamnare la moarte a lui Aurel Tacu, la propunerea făcută de Şeful Serviciului de Contraspionaj, căpitan Pungă. Generalul Atanasiu lipsea din localitate. După proces, un locotenent colonel, impresionat de nedreptatea făcută, Merge la Aurel Tacu şi îi spune să facă cerere de gratiere, că va interveni el; dar condamnatul refuză spunând: "Nu vreau să mai trăiesc între asemenea oameni!" Şi iarăşi mâna nevăzută a Bunului Dumnezeu îl salvează.

Vine Generalul Vasile Atanasiu şi descoperă adevărul. Se anulează sentinta de condamnare la moarte.

În toamna anului 1941 s-au făcut multe arestări la Tecuci, ca de altfel in toată tara. Când Aurel Tacu a fost căutat la casa părintească, era plecat la o soră.

Venind acasă, află că multi dintre prietenii lui erau la Siguranță. Şi-a luat un pachet cu îmbrăcăminte şi ceva de-ale mâncării şi s-a predat. Apoi au fost internati jumătate de an in lagărul de la Târgu Jiu.

În anul 1942 se înscrisese din nou la cursurile liceale de zi, dar in scurtă vreme a fost eliminat. Şi-a dat examenele partiale in particular. Era angajat la farmacia din Soroca. Plecând să-şi dea examenele integrale la Chişinău, este arestat in tren de o brigadă mobilă a Sigurantei Capitalei, dirijată de Alfred Paximade, inspector general al Sigurantei Basarabiei. Inainte de a fi trimis la Bucureşti, a fost torturat şi desfigurat, încât medicul de la Directia generală a Sigurantei Capitalei, când l-a văzut, a interzis să mai fie lovit. A fost eliberat după nouă luni.

În anul 1943 a fost introdus din nou in lagăr la Târgu Jru. În toamna anului 1944 dă bacalaureatul la Bârlad şi după aceasta se înscrie la Facultatea de Drept din Bucureşti, pe care însă n'a avut sansa să o termine. Între timp a făcut Şcoala de Ofiteri de rezervă- infanterie - la Câmpulung Muscel şi Ploieşti, 1944 -1946.

Examenul de obtinere a gradului de sublocotenent l-a sustinut la Sibiu. În teza dată cu acest prilej, a mentionat că in anii de dominare comunistă au fost asasinati in Rusia 22 de milioane de oameni nevinovati. La examenul oral, in fata comisiei prezidată de generlaul Paul Teodorescu, a dat in vileag trecutul ofiterului politic din unitatea lul. A declarat că a fost caporal căzut prizonier în Rusia şi a fost printre primii angajati in Divizia Tudor Vladimirescu, initiată de Ana Puker si alte slugi ale comunismului. Venit in tară cu grad de sublocotenent (ofiter politic) şi, după şapte luni de cursuri la Breaza, este avansat maior politic. In încheiere, Aurel Tacu a declarat că nu doreste gradul de sublocotenent într-o armată dezonorată, condusă de interese ruseşti. După doi ani de studentie, petrecuti mai mult la Bucureşti, este arestat in Tecuci, la 15 Mai 1948, zi in care împlinea 25 de ani.

După o anchetă grea, nu se stie cum a ajuns in stare de moarte aparentă. Putin a lipsit să nu fie îngropat. Fiind însă depistat de dr. Rădulescu, un om de omenie care-l cunoştea bine pe tatăl lui Aurel, este salvat. În lulie 1948, este dus de la Tecuci la închisoarea Suceava, pentru confruntări. Persoanele cu care a fost confruntat l-au văzut mai mult pe targă decât pe propriile lui picioare. Rămăsese doar o umbră din ceea ce fusese înainte de arestare. De la Saceava este trimis la Bucureşti pentru alte anchete. A fost judecat şi condamnat in proces cu regretatul Gh. Ionescu (Remontu). Supravietuind emotiilor şi torturilor, Aurel Tacu nu a rostit nici un nume şi nimeni dintre cunoscuti nu a pătimit de pe urma lui. Aurel Tacu si-a mărturist în fata instantei crezul lui.

La Piteşti, in infernul care a nimicit studentimea, odiosul Țurcanu a făcut tot posibilul să-l extermine pe Aurel Tacu. Nereuşind sa-l atragă, Țurcanu îl sugrumă pe Aurel Tacu, băgându-l apoi cu capul in chiuveta cu apă. Fiind cu

limba scoasă, umflată, in urma ştrangulării, nu s-a înecat. L-a găsit un gardian şi l-a das in celulă, unde şi-a revenit. Detinutii din jurul lui erau îngroziti.

Fiind bolnav de TBC, conducerea închisorii Piteşti îl transferă in închisoarea Tg. Ocna. În Ajunul Crăciunului 1950, era împreună cu un alt fiu ban al Tecuciului, anume Vasile Poloboc, in stare gravă, neprimind tratament pentru că nu îşi dăduse adeziunea. În acest trist ajun, cântând colinde, cum cântau odinioară pe ascuns, Vasile Poloboc moare in bratele lui Aurel Tacu. Pe mormântul părintilor lui din cimitirul oraşului Tecuci este trecut şi numele Vasile Poloboc, decedat in 1950. Părinti îndurerati şi fiu erou pe aceeasi cruce.

În acelaşi cimitir se află şi mormântul blândului Pintilie loan Nelu - student la medicină, mort in închisoarea Piteşti. Prietenii îi spuneau "doctoral Babes". Aurel Tatu fiind liber de putină vreme, este din nou arestat in procesul Mânăstirii Vladimireşti. Avea să fe eliberat abia in 1964. A fost condamnat in legătură cu Mânăstirea Vladimiresti.

În peregrinările lui de detinut politic, a trecut prin închisorile Jilava, Aiud, lagărul Ghencea, (Bucureşti, 1951-1953), lagărul de la ferma Bragadiru (vara anului 1953).

În anul 1948,l-a reîntâlnit la Jilava pe fostul inspector general al Sigurantei Basarabiei, Alfred Paximade, care-l arestase in anul 1942, in tren, când mergea la Chisinău. Au stat scurtă vreme in aceeaşi celulă. Tot acolo se afla Comeliu Coposu si Emil Brânzei. Era de fapt o încăpere ciudată cu paturi in trepte rezultate din gunoiul depozitat si bătătorit de ani, peste care erau puse scânduri acoperite cu paturi vechi. O bună parte din anii de detentie i-a petrecut la Aiud. N-a rostit niciodată seara la numărătoare umilitorul "să trăiti". Când a fost depistat, preotul Ilinescu din Iasi, pentru care Aurel Tatu făcuse greva foamei, l-a convins să se supună. A intrat in conflict cu Koller. Aurel Tacu a fost transferat la Securitatea Galati, pentru o nouă anchetă.

S-ar putea spune multe despre modul in care el s-a opus metodelor de anihilare. El nu a fost singur. Tara noastră a avut atâtia viteji luptători care şi-au dat viata. Nimic din lupta lor nu poate fi dat uitării.

Maria HÂNCU ROTARU

REFLECTII PE MARGINEA UNEI FOTOGRAFII

Sâmbăta, 13.04.1939, este notat cu mână sigură pe spatele ei. Mânăstirea Sâmbăta, patru tineri privesc încrezători viitorul, după ce s-au cuminecat din sfintenia şi frumusetea locului. Patru tineri! Toate promisiunile începutului de primăvară, tot entuziasmul şi toată profunda credintă in valorile neamului le înfloresc in suflete. Sunt: Ion Gravilă, I. Haşu, Puiu Moldovan şi Ghită Boldiş.

Despre unul dintre ei trebuie să vorbesc eu. Este primul şi cel mai drag prieten al meu: Ghită Boldiş.

Am in fată un necrolog care nu poate cuprinde toată jalea unei familii... Un necrolog şi o reproducere palidă după o fotografie. Gheorghe Boldis, in etate de 21 de ani, student in anal II la Facultatea de Medicină din Cluj - Sibiu, şi-a

găsit tragicul sfârşit într'o blestemată împrejurare, in seara zilei de 1 Ianuarie 1945, in timp ce mergea spre casa părintească.

Ceea ce nu poate spune necrologul este lamurirea... "blestematei împrejurări".

Prietenul meu a fost împuşcat de soldati ruşi, in Sibiu, pentru ca a refuzat să se lase batjocorit şi dezbrăcat de haine. Prietenul meu a înroşit cu sângele lui zăpada şi amurgul unei zile de sărbătoare pentru că nu putea concepe să fie insultat şi tratat de fricos şi nevolnic.

Era tânăr, era puternic, era frumos.

Otilia ARONEASA RĂDULET

MAMÃ SI COPIL

Cam prin anul 1953 am întâlnit la Spitalul Văcăreşti o tărăncută de 17 ani. Era arestată împreună cu sotul, pentru paraşutistul Mircea Popovici. A dat naştere unei fetite de patru kilograme foarte bine dezvoltată. O chema Daniela. Ileana, căci aşa o chema pe mamă, era fericită; pentru ea acest copil era centrul universului. Vedea in Daniela satul natal, pe părinti şi pe sot. Era o fiintă bună, blândă, se purta frumos cu toată lumea şi dorea din tot sufletul sa-şi îmbogătească cunostintele. Nu iesise pana atunci din satul ei, care reprezenta pentru ea micul paradis după care tânjea. Toate o iubeam şi încercam să-i facem viata mai usoară.

Daniela i-a redat echilibrul. Avea acum pentru cine să trăiască. Era ocupată cu îngrijirea ei. Avea condamnare mică şi se vedea deja întorcându-se acasă de mânută cu Daniela. Dar n-a vrut Dumnezeu ca bucuria sa-i fie deplină. Într-o bună zi, Daniela s-a îmbolnăvit. Nu mai sugea, era palidă, avea febră şi îi era foarte rău. Ileana se alarma. Distrusă sufleteşte, se îngrozea când îşi vedea copilul in halul acela.

Au venit medicii, au consultat-o şi s-au sfătuit să o interneze într-un spital din Bucureşti, fără mamă. Ileana a rămas singură. Nu-şi găsea locul. Zilnic, întreba doctorita de copil ce s-a întâmplat cu Dariela ei. Într-o zi, doctorita i-a spus că fetita are meningită, dar se va face bine, ca-i voinicută.

Şi zilele treceau. Ileana se frământa, aşteptând revenirea Danielei. Noi o încurajam şi stăteam in preajma ei.

Când a ajuns la capătul răbdării, a venit ofiterul de serviciu şi i-a spus să-şi facă bagajul.

- Unde este fetita mea? Nu plec fără ea!

- Lasă vorba şi grăbeşte-te! Copilul tău a murit.

Ileana a scos un tipăt şi s-a prăbuşit. Ce cruntă răzbunare! N-au încercat să o pregătească pentru această durere cumplită. S-au purtat atât de brutal cu această tărăncută care nu le făcuse nici un rău. Ileana şi-a pierdut cunoştinta. Când şi-a revenit, era un alt om. În urma şocului avut, nu te mai puteai întelege cu ea. Aproape îşi pierduse mintile. Toate eforturile noastre de a o aduce la realitate au fost inutile. Au verit mai multi medici şi au examinat-o. Când plângea, când spunea vorbe fără sir, când o chema pe Daniela. Abia

după două săptămâni a început să-şi revină. Am înconjurat-o cu dragoste şi, încet, încet a început să mai mănânce câte ceva. Când s-a vindecat era îmbătrânită cu cel putin zece ani. Nu peste mult timp a părăsit spitalul, gârbovită de durere şi de suferintă.

Această fată sănătoasă de la tara, crescută in aer curat, devenise o altă fiintă după lovitura arestării pe care o primise şi mai ales după pierderea fetitei dragi.

Destinul n-a crutat-o, dându-i aceste încercări peste puterile ei.

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

PRIN HRISTOS VOM INVINGE

De zeci de ani, tineretul şi in special studentimea, generatie după generatie, şi-au adus aportul in lupta noastră împotriva comunismului, pentru făurirea României creştine la baza căreia să stea virtutile strămoşeşti ale neamului.

Institutele de învătământ superior au purtat făclia desăvârşirii intelectuale şi morale a studentimii peste timp.

La universitatea din Cluj, refugiată apoi la Sibiu, acest spirit profund creştin s-a oglindit chiar in cursul unor profesori.

Scopul nu era numai dobândirea cunoştintelor profesionale şi de formare a oamenilor de cultură, dar mai ales de modelare a caracterului şi insuflarea dragostei de tară.

Profesorul Marin Ştefănescu îşi desfăşura cu dezinvoltură cursul său intitulat "Filosofia in lumina crestinismului". Făcea o paralelă între fiecare sistem filosofic şi creştinism şi demonstra superioritatea celui din urmă. Stabilea o legătură între religie şi filosofie, arătând că acestea nu se exclud, ci se completează. Pentru orientarea unui tânăr, acest curs era necesar.

Profesorul Ion Lupaş îşi încheia fiecare curs mărturisindu-ne credinta lui profundă din care reieşea dragostea de tară şi cultul pentru faptele de vitejie ale strămoşilor.

Studentii din centrul studentesc "Pentru Maior" s-au organizat in diferite cercuri (ştiintifice, literare, estetice, religioase). Aici s-au înfiintat două asociatii religioase: F.O.R.S. (Frătia ortodoxă română studentească) şi A.S.T.R.U. (Asociatia srudentească Transilvană a românilor uniti).

F.O.R.S. şi A.S.T.R.U. au deschis calea desăvârşirii morale şi integrarea studentilor in spiritualitatea creştină.

La întruniri se dezbătea o paletă largă de probleme. F.O.R.S.-ul era condus de duhovnicul universitătii, blândul părinte Bunea, care alcătuia o tematică variată urmărind ca prin referatele prezentate să iasă la lumină adevărata credintă şi drumul spre perfectiune.

Prin discutiile purtate, se ajungea la o coeziune între toti, la o gândire îndreptată spre acelaşi scop. Se înjgheba un duh creştin colectiv care te îndrepta spre renuntare de sine şi dăruire totală.

Învătai să nu te preocupe goana după bunuri materiale, râvnind cu toată puterea să ajungi in imperiul spiritului.

Această atmosferă îti dădea tăria să lupti cu tine însuti spre desăvârşire şi fortă, să nu te laşi bătut oricâte greutăti şi suferinte ai întâmpina, constituind o adevărată şcoală legionară.

Uneori lua parte la aceste întâlniri ale noastre Preasfintitul Balan, mitropolitul Ardealului.

În această bucurie sufletească oferită de F.O.R.S. şi A.S.T.R.U. au mai fost două personalităti care au călăuzit drumul studentimii spre înăltare şi jertfă: Părintele Arsenie şi Presfintitul Suciu.

Presfintitul Suciu era un om scund, slab, cu o figură de ascet. Predicile sale te ridicau in sfere înalte si te emotionau. Vocea lui profundă era ca o poruncă dată sufletului.

Episcopia greco-catolică din Oradea avea in proprietate statiunea "Stâna de Vale".

Aici erau primite vara serii de studenti. În acest colt minunat de tară, studentii se apropiau şi mai mult de Dumnezeu, iar codrul îi transporta in trecutul de vitejie şi jertfa al neamului.

Părintele Arsenie era călugăr la Mânăstirea Sâmbăta. Un om înalt, cu privirea pătrunzătoare şi cu o sensibilitate cu totul deosebită. La mânăstire se aduna foarte multă lume. Predicile lui erau ascultate cu evlavie şi interes. Avea darul de a citi în sufletele oamenilor. Uneori îi răspundea pelerinului la problemele care îl frământau, fară să-l întrebe de ce a venit. Avea influentă asupra oamenilor şi o fortă spirituală rar întâlnite, pusă in slujba binelui.

Aici era locul spre care se îndreptau studentii ortodocşi.

Ca să-i poată găzdui pe o perioadă mai lungă şi să le vorbească numai lor, Părintele Arsenie a devenit economul mănăstirii şi a initiat o tabără studentească. S-a făcut un lac. Săpăturile le-au efectuat studentii. În perioada această, Părintele Arsenie stătea de vorbă cu fiecare în parte şi cu toti împreună. Studentii şi-au lămurit problemele care îi frământau.

În mijlocul naturii, la poalele muntilor Făgăraş, între glie şi cer, teluric şi divin, astfel au ajuns cu totii la acel duh creştin colectiv ce i-a purtat până la sfârşitul vietii, fară să renunte la luptă, netinând seama de greutătile prin care trec.

Mă indrept cu gândul la voi, studentii de azi, şi mă aplec adânc in fata jertfei voastre, in lupta pentru înlătuarea comunismului. Vouă nu v-a arătat nimeni adevărata cale. Ati bâjbâit singuri prin întuneric. V-ati zbătut până ati descoperit adevărul şi n-ati mai putut suporta minciuna. E meritul vostru. Ati făcut revolutia alături de tot tineretul tării. Ati învins.

Fortele răului au întinat jertfa voastră şi visul nu vi s-a împlinit. Cu tenacitate v-ati continuat lupta, dar ati fost înfrânti.

Au urmat umilintele, bătăile şi schingiuirile - multă suferintă. Ati fost învinşi nu fiindcă ati suferit şi nu v-ati realizat visul, ci fiindcă unii dintre voi v-ati

descumpănit. V-ati întrebat dacă mertuă să mai lupti. Unii au abandonat lupta, îndreptându-se spre alte meleaguri, nu in ideea de a contribui de acolo la realizarea idealului vostru, ci pentru a-şi face o viată mai îmbelşugază şi pentru a se realiza profesional. Dintre cei rămaşi acasă, la fel multi s-au oprît din mersul lor, pentru a continua să trăiască ca înainte de revolutie, numai pentru ei.

Nimeni nu vă condamnă pentru aceasta. Mediul marxist in care v-ati dezvoltat nu putea să vă dea forta de a merge înainte. Ea se găseşte numai in credintă.

N-ati putut depăşi deceptia şi tot elanul şi dragostea de tară, pe care sunt sigură ca o aveti şi arde ca un jăratec in inimile voastre, sa spulberat.

Care este cauza? N'a existat coeziunea pe care ti-o dă duhul creştin colectiv.

Va lipseşte!

Trebuie să lucrati cu migală asupra sufletului vostru şi să incercati şi voi să alcătuiti o asociatie religioasă in universitate, care să fie un modelator de suflete, care să formeze caractere tari in spirit creştin, care să vă apropie de Dumnezeu şi să vă dea puterea să nu vă opriti din mers când e vorba de viitorul tării. După mine, individual e greu să ajungi la asemenea performantă. Numai in comun e posibilă această realizare.

Nu te simti singur niciodată şi cei din preajmă te ajută să te ridici din micile căderi si îti înlătură ezitările.

Tot împreună, încrezători in forta noastră şi in destinul neamului, cu credinta in Dumnezeu, sigur veti birui şi veti reuşi să claditi o tară ca in poveşti. E datoria voastră să desăvărşiti ce ati dobândit.

Urmasii vă vor binecuvânta!

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

EVOCĂRI: PĂRINTELE ARSENIE; PROF. PIMEN CONSTANTINESCU; GEMA NOVACU si altii

Părintele Arsenie

Am avut fericirea să-l cunosc in timpul vacantelor de Paşti din anii 1945-1946 la Mânăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus. Cu generozitatea cunoscută, accepta să răspundă întrebărilor grupului nostru de studenti călăuzindu-ne prin hătişul "certitudinilor" ştiintifice, spre imensa bucurie pe care ti-o poate da credinta şi rugăciunea. L-am reîntâlnit in vara anului 1948 la Securitatea din Braşov, unde am fost dusă pentru cercetări. Din spusele gardianului Raicu, un om in vârstă, care (după posibilitătile lui) m-a ajutat foarte mult, ocrotindu-mă, Părintele Arsenie era închis in subsolul clădirii. Datorită însă entuziasmului enoriaşilor din Schei care aduceau zilnic, in

grupuri compacte, mâncare la poartă, sau poate altor interese, in ultima săptămână a lunii Iulie, Părintele era scos la soare timp de o oră pe zi, pe o terasă a clădirii. La terasa aceasta aveam şi noi acces. Eu şi prietena mea, Ita Tâmpănaru, eram "cazate" într-un birou gol şi la amiază, când era ceva mai multă linişte, puteam ieşi la aer. Părintele Arsenie era îmbrăcat in alb şi părea detaşat de tot ce-l înconjura. Din când in când se uita însă la noi, cu o privire pătrunzătoare. Putinele cuvinte pe care ni le adresa erau pline de întelepciune şi încurajare.

Dimensiunea spirituală a Părintelui Arsenie nu poate fi cuprinsă in cuvinte, iar eu cunosc mult prea putin din tot ce el a reprezentat pentru neamul nostru.

De altfel era ştiut că Părintele Arsenie, arestat ca legionar, nu era văzut cu ochi buni de guvern şi, poate, nici de mai marii ierarhiei Bisericesti.

Totuşi, harul său le impunea respect şi teamă.

PROFESORUL PIMEN CONSTANTINESCU

În ultimii ani ai studentiei 1946-1947, am început să cunoaştem si la Brasov binefacerile "tinerei democratii" aduse cu tancurie de marele nostru prieten de la Răsărit.

Au început manifestări muncitoreşti, afişe denigratoare, amenintări, defilări cu pumnul ridicat, pumni la înghesuială între manifestanti. Noi, studentii, parodiam in felul nostru lozincile celor care îşi strigau din rărunchi fericirea.

Clădirea Academei, căminul de fete, biblioteca şi laboratoarele au fost ocupate in câteva ore de trupe ruseşti, fără ca să se respecte termenul de 24 de ore promis.

Moblizati, noi, studentii, căutam cu disperare să salvăm chiar hoteşte câte ceva din cărti, din mobilier (îmi aduc aminte de o pendulă care, acoperită, a fost scoasă sub ochii oblici ai santinelei), din inventarul de laborator.

Alături de noi, de revolta şi de disperarea noastră, s-a aflat tot timpul şi asistentul catedrei de limba italiană, profesorul, doctor Pimen Constantinescu.

Îl cunoşteam de la Sibiu, unde elevă de liceu fiind, am frecventat şi cursurile Institutului de italiană de pe lângă Universitatea refugiată din Cluj.

Fusese ataşat cultural al Ambasadei Române din Roma in anul 1940. Era un romanist, recunoscut pentru activitatea şi opera lui in cele mai de seamă cercuri internationale de specialitate. Era însă şi un entuziast luptător nationalist, care trebuia pus la punct şi coborât la nivelul de asistent supus toanelor unui profesor plin, care, din toate punctele de vedere, îi era inferior. Profesorul Pimen Constantinescu era un om iubit. Adesea, datorită înfătişarii şi modestiei lui, era considerat ca fiind un student din ultimii ani. Era însă de-ajuns să te apropii de el, să-l asculti, ca să îndrăgeşti Italia şi minunata ei limbă. Cunoscându-l, îti dădeai seama că ai de-a face cu un om din generatia care dăduse şi urma să mai dea tării atâtea inteligente, jertfe ale tăvălugului măcinător de valori.

L-am reîntâlnit in 1952, umil functionar al muzeului Brukenthal din Sibiu, cu o leafă egală cu a unui om de serviciu. M-a recunoscut şi am fost fericită să

regăsesc în el omul pe care teroarea şi mizeriile ce i-au fost impuse nu l-au putut înfrânge.

Gema Novacu

Pe fratii Novacu îi ştiam de la Făgăraş. Erau copiii profesorului de matematică Novacu. Ştiam doar atât, că erau orfani de mamă, că Gema trebuia să poarte pe umerii ei plăpânzi sarcina unei gospodării, să-şi îngrijească fratele şi tatăl, pe matematicianul cu studii in străinătate, o capacitate recunoscută in lumea cifrelor.

Pe Gema am cunoscut-o mai bine când s-a înscris la Academia Comercială din Braşov. Exista o diferentă de doi ani de studii între noi. Gema era o fată modestă şi timidă, in relatiile cu cei din jurul ei, matură însă in gândire şi in aspiratii. Cercul nostru i-a oferit întelegerea, căldura şi dragostea care ne unea, mănunchi strâns, pregătit a fi de folos semenilor şi a face fată amenitărilor care se adunau cu repeziciune asupra tării noastre.

Au venit apoi anii teribili ai încercărilor. Viata ne-a despărtit şi Gema-Maria, căsătorită Gârda, a cunoscut calvarul anchetelor şi al puşcăriei pentru vina de a fi fost sora lui Gelu Novacu, unul dintre tinerii partizani din Muntii Făgăraşului.

Fiica ei, Mihaela, s-a născut in închisoarea Văcăreşti la sfârşitul anului 1954, şi aşa cum spunea tatăl ei unui ziarist a avut doar 1,900 Kg. A fost înfăşurată in carpe recuperate din ambalajele rarelor pachete primite de detinute. Din recurs in recurs sotul Gemei şi tatăl fetitei, Nicolae Gârda, a reuşit să obtină reducerea pedepsei ei. Gema iese din închisoare slăbită şi bolnavă şi îşi găseşte familia locuind intr'o pivnită, in curtea casei părinteşti din Făgăraş, in timp ce in locuinta profesorului Novacu se lăfăia familia unui ofiter.

Am vizitat-o pe Gema după naşterea băietelului. Am găsit-o bolnavă şi aproape imobilizată in urma unei afectiuni grave declanşate de anchete şi închisoare. Trăia cu familia într-o anexă a casei, care numai locuintă a unei familii cu patru persoane nu se putea numi. Era însă aşa cum o cunoscusem, plină de răbdare şi întelepciune şi până în ultimul moment al vietii ei, patru ani de la eliberare, s-a dăruit cu dragoste şi abnegatie copiilor şi a suferit alături de sotul ei, o supraveghere permanentă şi perfidă a Securitătii.

Încerc acum să reînviu câteva amintiri din timpul petrecut in Penitencirul Brasov.

Am fost dusă împreună cu Ita, la începutul lunii August, de la Securitate la Penitenciar. Celula in care am fost "cazate" era plină de detinute. Unele făceau parte din grupul celor ridicate in 15 Mai 1948, care apoi au fost transferate la Mislea. Restul erau arestate după această dată. Studente care au încercat sa-şi ajute colegii arestati, aducandu-le hrană şi pături (Maricica Mărgineanu). Sotii arestate pentru sotii lor, Cornelia Cursaru, sotia inginerului Cursaru, Aurora Pop, sotia lui Gavrilă Pop, politician şi proprietar al ziarului "Tribuna". Avea două fetite care rămăseseră in grija bunicii şi pe care, prin bunăvointa gardienei Manea, reuşea să le vadă uneori când se duceau la scoală.

Familia Vultur. Au fost ridicati ambii părinti, noaptea, şi cei doi copii mici au fost închişi in casă, la marginea unui sat, fără ca cineva, să fie anuntat de soarta lor. Doamna Vultur era disperată din cauza copiilor şi nu avea habar din ce cauză a fost şi ea arestată.

Apoi, doamna Marin Hentiu cu nora, inginer Jeni Trandabur, cu sora ei, doamna Ionel.

Într-o seară au fost aduse cumnatele Fulicea. Tereza era tipul unei tărănci plină de energie. A venit bătută măr, cu degetele strivite. A doua zi, a găsit puterea să ne povestească cu destul haz cazul ei.

Locuiau in Braşov, fratii Fulicea erau muncitori la o uzină din oraş. Ea nu cunoştea prea multe din activitatea lor. Atât doar ca, din când in când, mai adăposteau nişte prieteni. Într-o zi, un securist venit in aşteptarea celor căutati a avut năstruşnica idee să se ascundă sub pat, unde a fost împuşcat. Tereza ne scăpa de umilinta zilnică a salutului "să trăiti", ea pronuntându-l cu atâta convingere şi putere, încât îi asurzea pe cei care căutau satisfactia de a-l auzi din gura "politicelor".

Era apoi grupul nostru, Ileana Neagu, surorile Oana, Cecilia Comşa, Ita Tâmpănaru şi eu.

Pe Ita o cunoşteam din primul an de facultate, la fel ca şi pe Titu, viitorul ei sot. Eram prietene bune chiar dacă complet diferite ca psihic şi ca aspect fizic. Ea era mignonă, slăbută, delicată şi blondă, eu contrarul ei. Acest lucru ne-a ajutat mult când am fost distribuite să dormim in acelaşi pat, când cojocul de CFR-ist al unchiului ei, botezat "Alemanul", ajuns prin nu ştiu ce miracol şi interventii la noi, reuşea să ne acopere cât de cat şi să ne încălzească.

Despre Ita şi Titu ar trebui să vorbesc mult mai mult, deoarece după ce s-au împrietenit, constituiau cea mai ideală şi admirată pereche de îndrăgostiti. S-au căsătorit in Mai 1948 la Sighişoara. Am participat şi eu la festivitate. În aer plutea deja amenintarea arestărilor masive. In munti se organizau grupuri de rezistentă, o parte din prietenii noştri erau fugiti, altii făcuseră deja cunoştintă cu metodele inchizitoriale de cercetare. Curând după căsătorie a fost arestat şi Titu, apoi a fost ridicată Ita, aşa că ne-am reîntâlnit la Securitatea din Braşov. Titu a fost condamnat la opt ani. Familia Tâmpănaru a cunoscut şi domiciliul obligatoriu in Bărăgan, unde şi-a îngropat primul copil. A urmat apoi o nouă arestare a lui Titu, cu tot cortegiul ei de mizerii şi incertitudini. Au avut doi copii, pe Dan şi pe Doina, copii minunati care au fost mândria şcolii şi a facultătii, iar azi sunt oameni de nădejde, atât in plan profesional cât şi in relatiile cu semenii lor.

Anii de puşcărie şi-au spus însă cuvântul şi înteleptul, bunul şi generosul Tiru, care a cunoscut din plin dragostea familiei şi aprecierea oamenilor, se odihneşte in cimitirul din Deva.

Ar trebui in aceste rânduri să mai evoc şi alti oameni minunati pe care i-am cunoscut: pe Eugen Florea, şeful studentimii braşovene in anii 1945-1947, un talentat muzician şi un om exceptional, dirijor al mai multor coruri bisericeşti, mort in împrejurări încă nelămurite, asasinat la Sibiu de către necunoscuti sub pretextul unui... jaf.

Ar trebui să vorbesc despre prietenul meu, Ionel Sântimbreanu, care a cunoscut ororile reeducării piteştene, despre Gicu Jimboiu, despre Ricu Arapu, despre Mihai Pop sau despre Tică Gontea, care, ajungând in Jugoslavia, a fost din nou predat securităţii române, şi... Doamne, despre câţi altii, prieteni ale căror oase se odihnesc in cimitire fără cruci pe tot întinsul tării.

Între figurile luminoase care m-au ajutat, am să evoc şi pe părintele Stoican, care, asumându-şi un risc imens, a acceptat să facă slujbă de înmormântare pentru tatăl meu, Romul Aroneasa, şi pentru cumnatul meu, Mogoş Marin, ambii morti in penitenciarul Gherla. Loc de frunte in inima mea au sutele de femei, mame, surori, sotii sau doar simple femei din "Tara Făgăraşului, care au frământat, au copt şi au dus pâine "Partizanilor", care au adăpostit, au ocrotit şi au îngrijit pe cei hăituiti, femei care au suferit cu demnitate bestialitatea anchetelor şi închisoarea, femei care, cu ochii arşi de plâns, au încercat să mângăie şi prin rugăciune să umple golul din casele şi din inima lor.

Printre ele, cu o parte din suferinte şi întreaga durere şi disperare, se află încă la cei 90 de ani ai ei, şi mama mea.

Otilia RĂDULET ARONEASA

TARA NOASTRĂ CĂZUSE PRADĂ COMUNISMULUI

M-au îngrozit tancurile ruseşti ce le vedeam înaintând pe şoseaua cu plopi Calea Bucureşti, intrarea in oraşul Braşov. Acel zgomot infernal, ce facea să vuiască Tâmpa, părea un cutremur. Aşa şi era. Veneau tancurile să ne scurme glia, şi sufletul, credinta şi datina.

Au început jafurile, abuzurile, se înstăpânise o frică generală. Lumea era îngrozită chiar şi pe stradă. Îmi amintesc un fapt întâmplat unuia din fratii mei. Venind spre casă de la serviciu, a fost oprit de nişte ofiteri ruşi, cazati prin apropiere. Cu pistolal la cap a fost dezbrăcat, luându-i-se pardesiul, banii in ruble şi lei, căci fusese zi de salariu, şi ce-a mai avut prin buzunare: stilou, ceas, etc... Dar nimic din toate acestea nu au avut efectul moral al ultimului lor gest: o lovitură cu piciorul in spate şi înjurat.

Aceasta au meritat şi au însemnat românii pentru ei. Toamna au început deportările din rândul saşilor, tineri şi adulti.

Eu am fost arestată şi dusă in lagărul de la Hălchiu, judetul Braşov. O şcoală germană transformată in acest scop. Nu aveam clante la uşi, nici încuietoare, fără lumină electrică, nu existau nici întrerupătoarele, totul era smuls de la loc, totul era distrus de trupele ruseşti de ocupatie. Paza lagărului era asigurană de soldatii români. Se zvonea deportarea noastră in insula Serpilor, poate pentru a ne înspăimânta!? Radu Avram, un vechi legionar, in fata acestei perspective sumbre a evadat.

Aici in lagăr am întâlnit mai multi preoti din judet. Îmi amintesc de unele figuri ce pentru noi însemnau mai multă linişte. Părintele Cărmănuş, care a marit mai târziu in închisoarea de la Ocnele Mari; preotul Zăbavă care a fost împuşcat in timpul revolutiei in anul 1989. Venise iarna. Odată cu ea zvonuri ca o comisie va veni pentru a tria pe cei din lagăr. Eu şi Mioara Popovici am fost eliberate la primele trieri. Pentru bărbati a luat fiintă lagărul de la Caracal.

În anul ce-a urmat, 1946, in urma unor liste întocmite de comisarul Zgorcea, am fost obligată să mă prezint săptămânal pentru viză de control. Nu aveam voie să părăsesc oraşul. Într-o seară, fiind deja întuneric, ne-am trezit cu bătăi grele in poartă şi strigăte in limba rusă. Tata nu a vrut să deschidă imediat, şi-a dat seama că eu sunt în pericol. M-am îmbrăcat repede cu haine mai groase, am sărit pe o fereastră, peste un gard, şi am fugit in pădure. M-au căutat peste tot. Negăsindu-ma, au plecat. A doua oară nu au mai venit şi eu m-am întors acasa.

Trăiam într-o lume in care răul împotriva fiintei umane se înstăpânise. Aveam credinta că, fără luptă, mai binele nu poate învinge. Această luptă împotriva comunismului era necesară.

Simteam (şi sufeream pentru aceasta) că neamul românesc îi căzuse pradă.

Am crescut învătând, pe lângă fratele meu mai mare, ce înseamnă conştiintă nationalş şi aceea de a alege drumul pe care aveam un rost, poate chiar necesitatea "unui fenomen de iluminare colectivă (citat din cartea Pentru Legionari).

Maria MUSCALU BAICU

"PÂN' ACI DEMOCRAȚIA, DE-ACI INCOLO: MĂNĂSTURUL!"

Deşi la 9 Mai 1945, Ardealul de Nord a revenit la matcă, comandamentul sovietic nu a permis instalarea autoritătilor române in teritoriu decat târziu, in toamnă. Universitatea "Regele Ferdinand", refugiată la Sibiu, a intrat cu pietate şi emotie, in clădirile sale. Cursurile au început abia in Ianuarie 1946. Studentii români s-au întâlnit eu prietenii lor maghiari, cu care nu s-au mai văzut de ani. Revederea a fost emotionantă.

La 9 Mai 1946, împlinindu-se un an de la realipirea Ardealului, românii au sărbătorit acest eveniment. Studentii şi o parte din populatie s-au adunat in piata Matei Corvinul. Au cântat cântece patriotice. Au spus poezii in care se preamăreau jertfele românilor pentru recucerirea acestui binecuvântat pământ. S-a tinut un moment de reculegere pentru cei căzuti pe front. Un student medicinist, pe nume Bubu Pintea, s-a cătărat pe statuia lui Matei Corvinul şi a arborat drapelul. De acolo, de sus, a recitat şi asistenta a intonat cântece de vitejie. La urmă s-a cântat imnul eroilor "Presărati pe-a lor morminte". În linişte şi disciplină s-au îndreptat toti spre casele lor.

A doua zi era 10 Mai. Toti studentii ne-am încolonat in fata Universitătii. Rectorul nu a vrut să ne dea drapelul. Până la urmă, am reusit să facem rost de unul. Dându-ne seama că ceva nu este in regulă, am format o coloană lărgită, care să cuprindă toată strada, ca să nu se infiltreze nici un intrus. Defilarea a început cu şcolile, apoi studentimea, in urma noastră venea fabrica "Dermata". Aceasta se întrecea in lozinci comuniste, preaslăvind partidul şi denigrându-ne pe noi. Am fost informati că vor să declanşeze dezordine. N-am răspuns la provocări. Din când in când, strigam: "Am venit la 10 Mai pentru Regele Mihai!". Au început întâi grădinitele şi apoi toate şcolile să strige: "Regele şi studentimea!". Totul a decurs in ordine şi serbarea s-a desfăsurat într-un entuziasm absolut.

La fabrica "Dermata" erau multi muncitori unguri, oameni cumsecade, care se întelegeau de minune cu colegii lor români. S-a zvonit că studentii sunt împotriva clasei muncitoare şi a ungurilor, lucru cu totul neadevărat.

În apropierea Universitătii era căminul de studenti "Avram Iancu".

După câteva zile de la serbarea din 10 Mai, cam pe la orele 17, în jurul căminului au început să se adune muncitori de la "Dermata" cu răngi, bâte, topoare şi alte unelte, asemănătoare cu cele ale mineriadelor din zilele noastre. Studentii care erau in cămin au încuiat poarta.

"Mineriada" din 1946 a început. Au spart poarta şi au intrat înăuntru.

Studenții s-au baricadat la ultimul etaj. Au proptit uşile cu dulapuri şi-au încercat sa-i împrăştie azvârlind apă şi alte obiecte aruncate de sus, de la fereastră. Inutil! Ei îşi urmau programul stabilit.

Au coborât la subsol. Au spart tot ce era in bucătărie, in spălătorie, in cămară. Au devastat totul şi au distrus totul.

De sus, studentii strigau după ajutoare. Peste drum era comandamentul sovietic. Ostaşii se uitau pe fereastră şi se pare ca se distrau.

Muncitorii rămaşi afară, ca sa-i poată ajuta pe cei dinăuntru şi ca să nu permită nimănui să intre sau să iasă, spărgeau geamurile cu pietre.

În cele din urmă, au început să vină studentii acasă. S-au dus şi au dat telefon la politie, anuntându-i ce se întâmplă. Li s-a răspuns ca nu au pe cine trimite, toti fiind plecati in misiune. Au dat apoi telefon la jandarmerie. Răspunsul a fost că jandannii sunt la instructie şi n-are cine veni. Acelaşi refuz şi din partea armatei. Au urmat apoi interventii la prefect. Li s-a spus ca prefectul şi conducerea prefecturii au o consfatuire. A urmat un sfat între studentii de sus şi cei de jos. Toti îşi dădeau seama că este un aranjament, o manipulare.

Au hotărât atunci să se ducă in "Mănăştur", să cheme sătenii in ajutor. Când au ajans la intrarea in "Mănăştur", ce să vezi şi să nu crezi.

Mănăşturenii se strânseseră cu totii să plece la Cluj ca să salveze studentii.

Unde credeti că erau politia, siguranta, jandarmii şi armata? Unde credeti că erau prefectul, chestorul, şeful sigurantei, comandantul jandarmeriei şi al armatei? Erau la intrarea in Cluj, ca să oprească sătenii să intre in oraş. După cum minerii s-au desfăşurat sub protectia şi îndrumarea securitătii, tot aşa muncitorii au fost păziți de autorităti ca sa-şi ducă barbaria până la capăt.

Între timp, vandalii au ieşit din subsol, căci nu mai aveau ce distruge, şi se îndreptau cu paşi repezi să distrugă tot ce le ieşea in cale şi să-i căsăpească pe studenti. In fata căminului, au luat la bătaie pe cei care li s-au părut că sunt studenti.

Salvarea a venit din altă parte. O piatră rătăcită a spart un geam la comandamenrul sovietic. Până aici le-a fost distractia. Au scos puşca mitralieră la fereastră. Au întrebat cine ştie ruseşte. Un student le-a explicat ce se întâmplă şi s-a oferit să facă pe interpretul. Ruşii au declarat că, dăcă muncitorii nu se retrag in cincisprezece minute, îi omoară pe toti. Apoi au tras câteva salve de avertisment. "Eroii" noştri ajunseseră la ultimul etaj şi se chinuiau să deschidă uşile baricadate, ca să se răfuiască cu studentii.

Auzind amenintarea, au întins-o cât au putut de repede, părăsindu-şi pretioasele arme.

Ce a urmat? Au fost arestați trei studenti, as zice eu, la întâmplare, iar muncitorii n-au pățit nimic. Pagubele produse s-au ridicat la peste un milion şi jumătate de lei. Studenții au fost repartizați să ia masa la alte cantine. Au venit incognito Ana Pauker şi Teohari Georgescu să evalueze distrugerile comise, dar studentii n-au reuşit să-i depisteze şi să stea de vorbă cu ei. Abia mai târziu, după declanşarea grevei, au reuşit să vorbească cu Lucretiu Pătrăşcanu, dar efortul a fost inutil.

Explicatia dată de autorități a fost următoarea: studentii au lezat sentimentul national al ungurilor şi şi-au arătat tot dispretul fată de clasa muncitoare; in disperarea lor, unguri şi români au pornit atacul împotriva studentilor.

Emanatii de astăzi se comportă identic cu comuniştii de ieri. Păstrează aceleaşi metode moştenite de la cei care zic ca s-au desprins din democratia lor originală.

Sământa discordiei a aruncat-o Paterea de azi între studenti si mineri, înn˙e români şi unguri. Aceleaşi metode barbare au fost folosite de minerii de azi, ca şi de muncitorii de la "Dermata" în 1946.

Ardealul n-a cunoscut învrăjbiri etnice. Oamenii au trăit in linişte şi pace.

Studentii au fost apropiati de muncitori, iar muncitorii i-au respectat şi s-au sfătuit cu ei. Până la comunism şi democratie originala, in tara aceasta, oamenii nu s-au năpustit ca nişte hoarde, să distrugă tot ce le-a ieşit in cale, fără să fie agresati şi fără să aibă motiv.

La ce duce toată această barbarie? Ce scop se urmăreşte? Se vehiculează într-una această problemă, care devine din ce in ce mai spinoasă. Oare aceasta este lupta pentru liniştea noastră? Se reiau mereu faptele trecute şi se reanalizează. Oare pentru ce?

Ele sporesc ura. Ar trebui să se stingă focal şi iubirea creştină să ne cuprindă pe toti. Aceste manipulari pot duce la vărsare de sânge, cum au das la Târgu Mureş.

E momentul să ne trezim, să ne unim, să nu mai plecăm urechea la astfel de maşnatii. Încrezători in Dumnezeu şi in destinul neamului nostru, prin dragoste şi unire, să depăşim situatia creată şi să depunem eforturi pentru a realiza cu adevărat statul de drept.

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

CODRU-I FRATE CU ROMÂNUL
FACULTATEA DELA FETEA

După 23 August 1944, cotropitorii din răsărit au intrat in tară ca jefuitori. Au pus stăpânire treptat pe pământ, pe bunuri şi pe sufletele noastre. Comunismul si-a arătat coltii. Suferintele materiale şi morale au început. Cu ajutotul tancurilor sovietice, bolşevicii au preluat puterea.

În această situatie, Mişcarea Legionară n-a putut rămâne indiferentă. Steagul ridicat împotriva comunismului, in 1919, a fost reînăltat şi lupta a reînceput. Românii au strâns rândurile in jurul Mişcării, ca să apere neamul, traditia şi pe Dumnezeu.

Studentimea legionară s-a aruncat şi ea in luptă cu tot elanul tineretii. Au sosit in tară camarazii din exil, pe calea aerului, unii paraşutati, iar altii au străbătut pe jos cale lungă, ca să ajungă acasă şi să ia parte la luptă. Dar, mai puternic decât noi, el s-a revărsat asupra întregii tări. Noi însă n-am disperat. Ne-am împotrivit, timp de decenii, prin jertfă şi luptă, căci credeam in destinul creştin al neamului nostru.

În drumurile noastre din 1945, paşii ne-au îndreptat spre dealurile împădurite de pe plaiurile Tâmavelor, între Noul Săsesc şi Agnita spre pădurea Belghiroaia.

Acolo, pe un adevărat plai, "pe o gură de rai", se afla un platou, o poiană mare înconjurată de pădure, unde este aşezat cătunul Fetea. Aici se găseau cam cinci gospodării cu turme de oi.

Pe aceste plaiuri hălăduia şi Nenea Zaharia Ursu, cu turma lui. Un cioban, desprins din legendă, cu toate atributele străbunilor lui: dragoste de glie, de neam, credintă in Dumnezeu şi multă bunătate. Erau adunate in el toată întelepciunea şi humorul poporului roman. 0 figură reprezentativă a neamului.

Copil fiind, a fost dat de părinti la liceul din Dumbrăveni. Fuge de acolo şi se întoarce acasă, nu fiindcă nu făcea fată la şcoală. Îi mărturiseşte tatălui că vrea să rămână acasă şi să ducă mai departe viata înaintaşilor. Aşa a devenit Nenea Zaharia, căci aşa-i spuneam noi, cioban. Era îndrăgostit de oile lui şi de pădure. Şi-a întemeiat o familie. Sotia lui Lelita Cornelia, cum îi spuneam noi, era pe măsura sotului: harnică, bună, cu multă dragoste de neam şi foarte credincioasă. S-ar putea spune că era o familie binecuvântată de Dumnezeu. Cei trei copii, Zaharia, Cornelia şi lancu, creşteau frumos şi părintii se ocupau intens de ei. Aceşti oameni s-au devotat cu întreaga lor fiinta luptei împotriva comunismului. Au fost pentru noi leagăn şi scut. Casa lor ne-a fost deschisă totdeauna. Cu humorul lui innăscut, Nenea Zaharia întretinea o atmosferă optimistă şi ne înveselea cu snoave despre toti vecinii, glumea chiar şi pe socoteala noastră. Cu întelepciune, ne dădea sfaturi folosindu-se de snoave. Era un sfetnic bun şi delicat.

Nu la fel era tatăl lui, tot Nenea Zaharia, un unchiaş dârz, serios, pască cioplit in piatră, care nu suporta neghiobia şi uneori, de ce să nu recunosc, superficialitatea tineretii noastre in alegerea oamenilor. Atunci era categoric şi ne certa ca pe copiii lui, spunându-ne că trebuie să ne maturizăm, să nu greşim şi să nu ne jucăm cu focul. Într-o asemenea horă trebuie să-ti asumi riscurile şi să laşi copilăria la o parte.

Dumnezeu să-l odihnească in pace pe acest dac, ce ne-a trezit de multe ori la realitate.

Cei mai multi eram tineri studenti, mai cu seamă clujeni. Ne perindam pe acolo cu diverse treburi. Puteai asista acolo la adevărate dezbateri pe diferite teme. Nenea era totdeauna cu noi si lua parte la discutii. Din gura lui ieşeau numai vorbe întelepte. Era un adevărat ghid spiritual. Când vedea o greşeală la noi nu se lăsa până nu o îndrepta prin ironii pline de dragoste şi grijă.

Acesta era climatul de pe Tâmave in care ne desfăşuram activitatea. De abia aşteptam să avem ocazia să mergem la Fetea, unde ne simteam la noi acasă.

Cu timpul am numit casa lui Nenea Zaharia "Facultatea de la Fetea".

Nenea a devenit decanul facultătii. Într-adevăr am învătat multe din întelepciunea decanului nostru şi din experienta oamenilor mai vârstnici.

Consider că Facultatea de la Fetea a fost o adevărată şcoală care a cizelat caractere si a contribuit la formarea noastră.

Au existat împrejurări când accesul la facultate a fost interzis şi noi am stat in pădure in mai multe rânduri. Erau zile senine şi însorite. Ne consideram in vacantă. Discutam, glumeam, citeam, toată lumea era a noastră. Era însă şi un inconvenient: trebuia să vorbim încet şi să ne păzim să nu ne vadă cineva.

Noaptea ieşeam din pădure într-un luminiş şi stăteam cu urechile ciulite. O aşteptam pe Ana. Ana era sora lui Nenea Zaharia şi locuia la Noul Săsesc. Era mai mare decăt noi şi de o bunătate rară. Venea la noi să ne aducă de mâncare. La Noul Săsesc era obiceiul să ducă boii la păscut spre ziuă. Ana venea cu căruta cu boii, sub pretext că-i duce la păscut. La un moment dat o auzeam pe Ana îndemnând boii: "Hăis boulean!, hăis boulean!". Atunci, ca nişte copii, alergam la cărută să vedem ce ne-a adus. Descărca mâncarea, deshăma boii să pască şi ne aşezam cu totii la masă. Totdeauna ne aducea şi mâncare caldă, uneori şi plăcinte calde.

Stătea apoi cu noi până mâncam, lua vasele şi apoi pleca să-şi pască boii in altă parte. Noi ne luam mâncare, ne retrăgeam in pădure, cu gândul la Ana pe care o iubeam foarte mult pentru căldura ei sufletească, pe care o revărsa asupra noastră. Astăzi Ana nu mai este, a plecat pe tărâmul celălalt. Amintirea ei va trăi veşnic in sufletele noastre.

În tot acest timp, pe Nenea Zaharia îl frământa ceva. În cele din urmă a deschis el discutia. Era vorba despre copii. In toamnă ar fi trebuit sa-i trimită din nou la şcoală la Noul Săsesc. Îşi dădea seama că aceştia vor povesti la şcoală ce-au văzut acasă, şi s-a hotărât să-i tină la Fetea. Dacă le spunea să nu vorbească, era mai rău. Ne-am gândit să-i şcolarizăm undeva mai departe. Nenea a zis că nu e bine. Copilaşii au rămas acasă la Fetea, căci aşa a

hotărât tatăl lor. Ei erau răsfătati de toti si se simteau într-al nouălea cer. Noi i-am meditat şi ei au promovat anul la fără frecventă.

Viata din Fetea şi-a urmat cursul, ducând lupta mai departe. Nicolae, fratele lui Nenea, urma şi el cursurile Facultătii de la Fetea. Ultima dată l-am văzut într-o împeejurare foarte tristă. In vara lui 1948, mă dusesem la Agnita, într-o zi de târg, să vorbesc cu Nenea Zaharia, care venea de obicei cu caş la piată. L-am căutat peste tot şi nu l-am găsit. Trebuia să mă duc la Fetea şi nu ştiam ce mai e acolo. Când ies din piată, apare in fata mea Nicolae, cu părul răvăşit, cu fata tumefiată şi umflată de bătaie, abia târându-se între doi agenti care îl tineau de brat. Probabil îl căutau şi ei pe Nenea Zaharia. Dumnezeu ne-a dat puterea să nu schităm nici un gest şi să ne rămână expresia fetei neschimbată. Am trecut unul pe lângă altul ca nişte straini. Agentii m-au privit îndelung dar nu m-au oprit. De-atunci nu l-am mai văzut pe Nicolae.

De fiecare dată când îmi amintesc de el, îmi apare in minte această imagine a unui om sfârşit.

Cu durere in suflet, am pornit cât am putut de repede să ajung înaintea lor la Fetea. M-a întâmpinat Iancu. Când m-a văzut, m-a privit înspăimântat, cu ochii lui mari, şi a strigat:

- Haideti, că a venit Domnişoara; şi părintii au venit.

Le-am spus că l-am văzut pe Nicolae şi cred că îl căutau in piată pe Nenea. Am vorbit ce aveam de discutat şi am aflat că le-a făcut perchezitie. Am plecat la Noul Săsesc, la Ana.

Acolo m-am întâlnit cu Marian, alt frate al lui Nenea, care era şi el printre noi. M-a condus până la Danes şi m-a urcat in tren. Marian era un tip expeditiv şi vesel. Se folosea de multe ori de metode mai putin serioase. Totdeauna reuşea să ducă la îndeglinire ce avea de făcut. Avea un cusur însă. Nu era punctual şi ne făcea emotii. Avea pretutindeni multi prieteni. După ce rezolva problema, se abătea la unul dintre ei, petrecea şi se intorcea abia a doua zi. Era bun şi sincer. A trecut şi el in lumea dreptilor.

Voi vorbi acum despre cel mai tânăr student de la Facultatea de la Fetea. Se numea Ghită Broscătean. Noi îi ziceam Pruncu. Era scund, cu părul de aur şi ochii albaştri ca seninul cerului. Era cel mai mic dintre noi. A făcut parte din Frătiile de Ciuce de la Blaj. Făcuse puşcărie, pot spune de mic copil. Era devotat Legiunii şi era fericit că poate să o slujească.

Îmi aminteşte de-o noapte întunecată. Eram amândoi într-o cărută in care transportam arme şi munitii. Făcându-se controale de către jandarmi, a trebuit să ne abatem de pe drumul mare şi să o luăm pe un drumeag, ce ducea pe lângă o apă cu sălcii. La un moment dat a început o ploaie straşnică. Am pus tot ce am avut pe cărută, să nu udăm încărcătura, iar noi ne-am aşezat deasupra. Au izbucnit fulgere şi tunete; luminau câteodată ca ziua. Caii s-au speriat şi Pruncu abia i-a putut tine in frâu. În fata noastră s-a desfăşurat un spectacol feeric. La câtiva metri de noi, trăznetul a căzut pe o salcie care s-a aprins, apoi s-a carbonizat. Abia atunci ne-am dat seama ce pericol ne păştea aşezati pe metal in preajma sălciilor şi a apei.

Încet, încet, furtuna s-a potolit şi noi ne-am urmat drumul până la destinatie, veseli şi bine dispuşi.

Se vede că încercările nu l-au ocolit.

Într-o noapte când făcea de planton in pădure, Pruncu a auzit nişte strigăte de ajutor. Era tot o noapte întunecoasă, fără lună şi stele. El avea un suflet de aur şi nu putea sta indiferent. L-a trezit pe camaradul care urma să facă de planton. I-a spus despre ce este vorba şi a plecat. Degeaba l-au rugat să mai aştepte, să nu se ducă singur şi să caute o lanternă. A zis că nu e momentul să mai stea, ca şi aşa a întârziat destul. A plecat cu arma încărcată. În pădure era întuneric beznă. Auzea din când in când strigătul de ajutor. Emotionat, s-a îndreptat spre directia de unde venea strigătul, părăsind poteca. Arma s-a prins într-o creangă şi s-a descărcat in bratul lui. El a reuşit să o desprindă din copac şi a căzut. Băietii, auzind împuşcătura, au luat lanterne şi au plecat in căutarea lui. L-au găsit, l-au pansat cum au putut, l-au scos la şosea. Nenea l-a urcat in cărută şi l-a dus la cel mai apropiat spital, spunând că l-a găsit leşinat pe marginea drumului. Având acte in regulă, a fost primit in spital. I-au scos glontul, dar acesta atinsese un nerv. N-a mai putut folosi bratul, cu toate tratamentele aplicate in spitalele de specialitate. A rămas aşa toată viata. Nu şi-a pierdut însă nici veselia, nici speranta in viitor. A continuat lupta împăcându-se cu soarta, rămânând acelaşi camarad blând si bun. In 1948 a fost arestat.

Mi-aduc aminte cu drag de Cornel Pop (Puiu), student şi el la Facultatea de la Fetea. Fiu de preot, a primit in familie o educatie aleasă. Şi-a desăvârşit educatia in Frătiile de Cruce de la Blaj şi in temnitele Aiudului, ca elev. Nu era înalt, era slab, cu o fată maturizată, serios, râdea rar, vorbea mai putin ca noi, avea un suflet mare şi bun. Si-a închinat viata Legiunii şi s-a contopit cu ea. Toti îl iubeam şi îl respectam. Cred că era cel mai aproape de Dumnezeu dintre noi. Eu as zice că făcea parte din elita legionară. Era prezent totdeauna acolo unde se cerea. Uneori era foarte obosit. Într-o noapte din 1945, pe Târnave, şedeam amândoi pe o margine de drum şi aşteptam o cărută. El dormea mereu. Eu eram nevoită să-l trezesc, căci nu-l cunoşteam pe cel care trebuia să vină cu căruta. Am mai fost impresionată odată de oboseala lui. Era tot in prejma Facultătii de la Fetea. Era noapte şi ne aflam mai multi pe acelaşi drum. Puiu mergea dormind. Nu mi-as fi închipuit că aşa ceva este posibil. Se dăruia până la epuizare şi nu se cruta deloc. În 1945, şi-a desfăşurat activitatea pe Târnave. Student medicinist la Cluj, a lucrat acolo până în 1948, când a intrat in ilegalitate. După 1948, 15 Mai, l-am reîntâlnit la Cluj, Turda, Bucureşti, Aiud. Era acelaşi camarad deosebit, devotat cauzei legionare. A ocupat functii de conducere şi şi-a făcut pe deplin datoria, dăruindu-şi întreaga lui fiintă. Avea o vointă de fier, o credintă nemărginită in Dumnezeu şi o dragoste profundă pentru Legiune şi pentru camarazii săi.

După arestare, a fost dus la Piteşti. Călăii au pus ochii pe el. Trebuiau întâi anihilati cei mai dârji şi chinuirile lui au încpeut. I-au mutilat trupul, i-au zdrobit sufletul, i-au anulat conştiinta, i-au spălat creierul şi au făcut din el un robot. Au reuşit să-l nimicească pe unul dintre cei mai buni dintre noi şi apoi l-au condamnat la moarte, ca să-l execute ca pe un criminal, nu ca pe un luptător. Nu el trebuia omorât, ci cei care au reuşit să-l doboare prin metodele criminale neîntalnite în istoria omenirii. Fenomenul Piteşti este poate unic in lume.

Cred că toti camarazii lui păstrăm in suflet imaginea luptătorului drag, care a mers in rând cu noi, depăşindu-ne uneori. Pentru mine Puiu rămâne acelasi.

Sper că Dumnezeu i-a hărăzit odihna de dincolo de mormânt, după zbuciumul şi suferinta de la Piteşti.

Alt participant la activitatea de la Fetea a fost Popescu Ion (Pufi), din Jidvei. Format in Frătiile de Cruce de la Blaj, a făcut şi el puşcărie ca elev. Era de statură mijlocie, blond cu ochii verzi.

N-avea alt tel in viată decât sa-şi slujească neamul şi Legiunea. Era curajos, neînfricat şi cu o mare putere de dăruire, dragoste de tară si de camarazii săi. Stările lui de veselie alternau cu cele meditative. Iubea mult copiii. Era învătător prin vocatie. Îl caracteriza modestia. Mai târziu s-a înscris la Drept, pentru a-şi completa cunoştintele, nevrând să renunte niciodată la catedră. A cutreierat si el cu noi drumul de pe Târnave. Am stat cu totii şi in pădure şi în preajma decanului noşnu. A dat dovadă de initiativă şi s-a plasat in primele rânduri. A plecat apoi la Bucureşti, unde şi-a desfăşurat activitatea cu multă stăruintă şi zel. A fost arestat, condamnat şi trimis la Aiud. Dârz, a protestat prin greve de mai multe ori. Şi-a sfârşit viata in temnita Aiudului.

A fost un exemplu de curaj şi fermitate.

A mai trecut pe la Facultatea de la Fetea Cristea Ion (Pătrut). Legionar din exil, paraşutat in 1945 pe teritoriul patriei. El a condus, înainte de a pleca din tară, Frătifle de Cruce de la Blaj. Băietii pregătiti de el au ajuns luptători de frunte şi caractere integre. Era putin mai mare decât noi. Prin maturitatea lui de gândire şi simtire avea calităti de bun organizator, cu mult tact, bun psiholog şi cu o mare dragoste fată de neam; curajul său era deosebit. Vorba lui era bine cumpătată şi plină de întelpciune.

Făcea parte din elita legionară, ne pusesem mare nădejde in el. Dar Dumnezeu ni l-a luat când aveam mai mare nevoie. A făcut o tuberculoză galopantă şi a murit in vara lui 1945, la vârsta de 28 de ani. A fost înmormântat la cimitirul din Mediaş. Pe crucea lui se găseşte inscriptia: "Inginer Tudor". L-am plâns cu totii. Blăjenii au pierdut pe cel care le-a dăltntit caracterul.

Alt student de la Facultatea de la Fetea a fost Ion Golea. El şi-a petrecut o mare parte din anul 1945 la Fetea. Era mereu alăruri de decanul nostru şi-i sorbea snoavele. În lipsa lui le reproducea, aşa că in jurul lui Nelu străluceau întotdeauna inima şi cântecul. Îti era mai mare dragul sa-l auzi cântând. Suferea uneori de pripeală. Venea câteodată in conflict cu tatăl lui Nenea Zaharia, care îl iubea mult, dar îl şi mustra. Deoarece avea mult humor, decanul nostru îl socotea mâna lui dreaptă şi era o mare bucurie pentru el când apărea.

Am stat şi cu el in pădure. Trecea vremea foarte repede. Ne întretinea cu poveştile lui şi cu snoavele lui Nenea Zaharia.

De data aceasta aşteptam aterizarea unui avion. Găsisem un platou potrivit. Ziua stăteam in pădure, mai departe de această poiană. După ce se întuneca, porneam la drum şi stăteam toată noaptea in aşteptare. Se făcea de planton, iar ceilalti dormeau in afara plantonului ca să nu tăvălească iarba. Am păzit micul nostru aeroport cam două săptămâni. Sosirea avionului a fost

contramandată. Am părăsit acest loc şi ne-am întors in poiana noastră la Fetea.

Nelu şi-a continuat activitatea in cadrul Centrului studentesc legionar din Cluj. Avea multi prieteni şi colegii îl iubeau. Era un om de actiune, un om al datoriei. Din când in când, mai făcea câte o escapadă la Fetea, să-l întâlnească pe decan. Atunci era o mare bucurie pentru amândoi. La Cluj îi plăcea să se implice in toate cu mult zel şi să depună eforturi ca lucrurile să iasă bine.

A venit însă 15 Mai 1948. Au început arestările. Am intrat in ilegalitate. Eu am luat-o spre Alba iar el a luat-o in altă directie. A trecut frontiera şi s-a tot dus. S-a întors apol în tară paraşutat. Simtea că datoria lui este să lupte pe pământul străbun. Lupta era grea. Multi fuseseră arestati şi reteaua de legături era ruptă, să nu zic inexistentă. A împărtit manifeste la festivalul international ce s-a desfăşurat la Bucureşti 1953 şi a arătat străinilor veniti la festival care este adevărul. Mai târziu a fost arestat, judecat, condamnat la moarte şi executat. Vom păstra veşnic in amintire imaginea lui Nelu. Ne vom aminti mereu de curajul lui, de puterea lui de dăruire şi de dragostea lui de patrie. El care avea o sete de a trăi şi un dor de viată, s-a jertfit pentru salvarea patriei.

A mai trecut pe la Facultatea noastră din Fetea şi Ion Samoilă, zis Mircea, mai mare decât noi. Cea mai mare parte din viată şi-a petrecut-o in lagăre şi închisori. A evadat in 1946 de la Colonia de muncă Galda de Jos. El era din Igriş. Era înalt, brunet, cu ochi expresivi, dârz, integru, neînfricat, violent, uneori nu-şi stăpânea mania. Viata lui se confunda cu viata Legiunii. Trăia pentru a o servi. Avea o minte ageră şi se descurca foarte bine in momente grave. Îşi iubea camarazii si îi ocrotea. Era destul de sensibil. Avea un suflet mare si bun.

S-a stabilit până la urmă la Răstolita, unde s-a angajat într-o fabrică de tanin, cu acte false. Era acolo un nucleu de oameni, care se pregătea să opună rezistentă puterii comuniste. În 1948, trei securişti îi surprind acolo. Oamenii reuşesc să-i dezarmeze. Se retrag împreună cu cei trei in pădure şi apoi părăsesc regiunea.

Mai târziu, trece frontiera şi pleacă in Apes. Se întoarce in tară paraşutat odată cu Golea. Activează in părtile Braşovului. Este şi el arestat, condamnat la moarte şi executat.

Mi-a rămas in suflet imaginea acestui muşchetar român, care şi-a jertfit întreaga lui viată Legiunii şi neamului. El şi-a dus existenta in afara normalului: in lagăre, închisori şi ilegalitate. Doar copilăria trăită pe dealurile Târnavei i-a oferit libertate. Prin jertfa lui a mai pus o cărămidă la înălțarea Legiunii şi înflorirea României. De obicei, oferi patriei ce ti-a fost mai scump. Lui i-a fost dragă viata şi niciodată nu s-a bucurat de ea.

Alt candidat la admiterea la Facultatea noastră a fost studentul Gheorghiu (Puştiu). A evadat odată cu Samoilă de la Colonia de muncă din Galda de Jos şi a poposit la Fetea. Era din Constanta.

Student in anul I la Politehnică, a fost arestat in anul 1941. Era de staturâ potrivită, cu păr şaten deschis şi ochi căprui, vesel şi cu dor de viată. Se acomodase greu cu noua situatie. Nu se putea obişnui să mănânce cu

furculita şi cutitul. Îi erau dragi copiii. Avea gesturi bruşte şi copiii fugeau de el. Era un băiat bun, cu mult suflet, dar cam repezit.

Era devotat cauzei noastre şi îşi iubea neamul. S-a instalat si el la Răstolita, unde făcea pe cărutaşul. În 1948, a plecat la Tg. Mureş cu o misiune, a fost arestat şi apoi împuşcat fără judecată. Tristă a fost soarta acestui băiat cumsecade, care s-a avântat cu tot sufletul si tot elanul in lupta anticomunistă.

A mai trecut prin Fetea Ion Maruşca, venit din Germania. Era înalt, brunet, cu fata rotundă şi ochi pătrunzători, cu o voință de fier, curajos, cu prezentă de spirit şi mult tupeu. Telegrafistul nostru.

Intr-o noapte, mergeam mai multi într-o cărută. Spre surpriza noastră, vedem la o distantă considerabilă jandarmii. Maruşca avea aparatul T.F.F. la el. Nici cu actele nu stăteam prea bine. Cu prezenta lui de spirit, a găsit solutia: doi ne-am culcat in cărută, iar restul au început să cânte. Am fost opriti. Le-am spus jandarmilor că venim de la petrecere şi am glumit cu ei. Nu ne-au legitimat şi nici nu ne-au controlat căruta.

Ne-au rugat să tinem cont că e noapte şi lumea doarme.

Altă dată, era căutat de armată, care înconjurase două sate. Şi-a luat aparatul şi a ieşit în şosea. A oprit un camion cu militari (care îl căutau pe el) şi le-a cerut pe ton de comandă să-l ducă îndată în satul vecin la Sfatul popular. Militarii l-au primit in camion, scuzându-se ca nu-l pot duce chiar până la destinatie, căci au o misiune urgentă, pe alt drum. El a făcut pe activistul care merge in control.

Militarii i-au povestit pe cine caută, ce rost au şi ce portiune e înconjurată. La despărtire, Maruşca le-a multumit şi le-a urat succes, amintindu-le că "reactiunea trebuie distrusă".

Astfel a scăpat din încercuire.

Eu l-am văzut ultima dată in 1946, când m-a vizitat in clinică, unde eram internată.

Mare a fost surpriza pentru mine când in fata mea a apărut teologul Maruşca. Se înscrisese la teologie. Se îmbinau în el extremele. Apoi a fost ridicat de ruşi şi o vreme nu s-a mai ştiut nimic despre el. S-a întors acasă, dar a fost arestat din nou.

Axente Păcuraru era de pe Târnave şi drumul lui trecea de multe ori prin Fetea.

Era student la Cluj, coleg cu mine la Litere. Paralel, urma şi medicina, pentru care a optat in cele din urmă. Era liniştit, blând, tăcut şi cu multă putere de dăruire. Gata oricând să-şi servească patria. În 1948, a fost surprins împreună cu altii de securitate, la Sibiu. S-au tras focuri şi el a reuşit să scape. A fost prins ulterior şi împuşcat la Blaj, fără judecată.

Şerban Secu (Sămut) a fost paraşutat odată cu Ion Cristea. El a condus in 1944-1945 activitatea pe Târnave. Era şi el un reprezentant al Facultătii de la Fetea. A exercitat o influentă asupra naostră, dar a tras şi el din seva pădurii de la "Belghiroaie". Era un luptător curajos, dârz, cu o mare putere de dăruire, nu prea vorbăret, diplomat. In relatiile cu camarazii, nu era direct. Viata lui şi-a închinat-o Mişcării Legionare.

Mai târziu a plecat la Bucureşti, unde şi-a desfăşurat activitatea. A fost arestat la sfârşitul anului 1948 sau începutul lui 1949, condamnat la moarte şi executat.

Ne-a rămas şi el în amitire, un ostaş care şi-a jertfit viața pentru salvarea neamului.

Multi altii şi-au făcut studiile pe la Fetea, pe dealurile însorite ale Târnavei, şi au acumulat in sufletele lor speranta că până la urmă Binele va învinge.

La mai multi ani după eliberare, m-am dus sa-l văd pe decan. Locuia la fiul său la Braşov. Intâlnirea a fost emotionantă. Se simtea brad smuls din pădure şi sădit in grădină. Ne-am depănat amintirile şi am trăit intens trecutul, cu toate bucuriile şi tristetile lui. Nu peşte mult timp, am auzit că a murit şi Nenea şi Lelita.

Am evocat aici pe cei ce-i ştiu că nu mai sunt. Să nu uităm să le pretuim jertfa supremă, adusă prinos patriei.

Să le urmăm pilda in drumul nostru spre mai bine.

Am pomenit aici pe cei executati, pe cei ce s-au stins in închisori şi pe cei morti in credinta legionară.

Ei dorm sub glie fară cruci. Să ne facem datoria fată de eroii noştri. Ei rămân mărturie vie, tara noastră nu va pieri sub călcâi străin şi neamul nostru românesc va renaşte in dreapta credintă.

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

TĂCERE GREA

Maria MUSCALU BAICU

Se terminase ancheta într-un ritm alert; sute de oameni anchetati de zeci de anchetatori români, ruşi, unguri, şi altii.

Toate zgomotele din beciurile de la Interne, uşi, zăvoare grele, paşi târâti in beznă, parcă se duseseră într-un alt tărâm de unde nu se poate afla nimic, niciodată. Cu trupul sfârşit, cu sufletul ars şi gândurile spulberate in cea mai întunecată parte de iad, unde trăiam fără să ştiu dacă e zi sau noapte. Dar, s-a deschis lacătul şi s-a tras zăvorul. Am fost scoasă din celulă, fără să ştiu unde voi fi dusă. Alte culoare, strâmte, alte etaje cu lifturi, ce se mişcau in mare viteză. Din spatele ochelarilor negri, după atâta chin, nu mai aveam nici un fel de sentiment. Trecusem de acel punct al suferintei şi al nedreptătii, de unde nimeni nu mai poate face nimic pentru nimeni şi durerea e sihastră. Aşteptam ca Dumnezeu să facă o minune. Eram ostenită de cât urlasem fără glas.

Am fost introdusă într-un birou. Când mi s-au luat ochelerii, o lumină puternică parcă îmi orbea vederea. Ajutată de cel ce m-a adus, m-am aşezat pe un scaun in fata unei măsute din coltul imediat al acelei încăperi. Ma aştepta anchetatorul Dulberger. Nu mi s-a spus nimic şi nici nu mă aştepta

ceva. Puterea mea era atât cât să nu mai pot vorbi. Această tăcere nu-mi prevestea nimic, nici rău, nici bun. Timpul se scurgea fără să am un control asupra lui; aşteptarea se prelungea, aveam aripile unei efemeride. La un moment dat, uşa de vis-a-vis de mine s-a deschis. Înalt cum era, in acea clipă mi se părea mai înalt, cu figura parcă sfintită de suferintă, a intrat Mircea Ion Samoilă. Cu ochii pironiti pe figura lui, o lumină vie, nefirească, mi s-a pătut că a încremenit in ochi-i; pe buzele lui nici un cuvânt, iar graiul meu era zăvorât. Nici un îndemn al odiosului colonel Dulberger de a ne spune ceva nu a ajuns la urechile noastre.

Ni se acordase un ultim cuvânt. În inima mea crucile erau multe, chiar nu lipsea nici una? Aceesta era oare ultima?

A trecut un timp, după care clepsidra s-a oprit. Lumina din ochii lui avea strigăt de copil, fetita noastră împlinea 6 luni de viată. Ne-am despărtit învăluiti de aceeaşi tăcere adâncă şi grea; tăcerea dinainte de moartea lui. În ziua de 30 Octombrie, încă o groapă comună s-a deschis şi pentru el in Valea Piersicilor - Valea Plângerii - Jilava. Eu mă aflam într-o celulă aici la închisoarea Jilava, condamnată la 20 de ani de muncă silnică. Seară de seară aşteptam să aud acele împuşcături ce aveau să curme viata lui Ion Samoilă şi a altora condamnati la moarte in procesul paraşutiştilor. Venise şi el, ca şi ceilalti, pentru lupta împotriva comunismului.

Maria MUSCALU BAICU

LA SECURITATEA CRAIOVA

Celularul Securitătii Craiova de pe strada Pavlov era o părticică din complexul Securitate-Militie construit recent, cu care se mândreau de câte ori aveau ocazia, atât anchetatorii cât şi şeful arestului. După ce rătăcise in localuri improvizate, cum a fost casa Poenaru de pe lângă grădinita Mihai Bravu, locuința unui negustor bogat de la Câmpia Islaz (fostă Calomfirescu), această importantă institutie, care era menită să asigure prin orice mijloace domnia netulburată a comuniştilor, şi-a construit un complex propriu. Cei care au trecut pe acolo nu pot pretinde că au cunoscut proportiile şi amploarea acestui edificiu. Ei ştiu numai celula şi biroul de anchetă. Deplasările se făceau cu ochelari negri, după ce erai învârtit de câteva ori înjur, ca să nu te mai poti orienta. De altfel, nici acum nu se ştie cum ştau lucrurile pe acolo, întrucat nu a pătruns nici un ochi indiscret. Nimeni nu a găsit de cuviintă să dea explicatii: cine sunt noii locatari, cu ce se ocupă, cine îi plăteşte, care este soarta echipamentului sofisticat cu care erau dotati îngerii păzitori ai puterii. Presa locală nu este preocupată de această problemă, nici de ce s-a ales de cei care au intrat acolo şi nu au mai fost văzuti niciodată.

Era in dimineata zilei de Paşti a anului 1960.

După furia colectivizării şi valul arestărilor, o perioadă de relativă acalmie permitea atât victimelor cât şi călăilor să-şi sărbătorească Sfintele Paşti,

fiecare in felul şi după posibilitătile lui. Oricat se îndepărtaseră unii de credintă, obiceiurile pomenite din moşi-strămoşi, mai pe fată, mai pe-ascuns, şi le păstrau. Dacă pentru unii latura spirituală era neglijată, partea materiala, adică petrecerea, cu mâncrare şi băutură din belşug, convenea de minune oricui.

Se servise masa de dimineată şi o linişte desăvârşită plutea in celularul Securitătii Craiova. O lumină cât de cât mai vie intra prin gemuletul mat al celulei, dând semnalul unei dimineti însorite de primăvară. Fiecare, acolo, pe marginea patului, se ruga sau poate călătorea cu gândul spre cei de-acasă, spre arnii de mult trecuti ai capilăriei, răscolind amintiri dragi pierdute in tumultul anilor ce s-au scurs.

Într-o celulă strâmtă, fără alt mobilier decat paturile de fier suprapuse, trei femei stăteau pe marginea patului, aşa cum dicta regulametul. Trei femei in conflict cu statul marxist ne întâlniserăm aici pentru prima dată: stareta Mânăstirii Tismana, o vajnică româncă dintr-unul din satele Olteniei şi o tânără ingineră chimistă.

Mărioara Saizescu din Prisăceaua - Mehedinti, o femeie între douâ vârstă, exemplu de energie şi spirit întreprinzător oltean, romancă dintr-o bucată, deşteaptă, harnică, cu frică de Dumnezu, era dintr-o familie înstărită, dar cu copii multi. Fratele cel mare era inginer. Pe ea, ca fată, o sorociserâ părintii ca după cele şapte clase elementare să rămână de ajutor in gospodărie, deşi mintea ar fi dus-o sigur să facă şcoală mai departe. Ceilalti frati mai mici trebuiau dati la şcoală la oraş. Când ajunsese la vremea măritişului, necazurile curgeau gârlă: mama se îmbolnăvise şi nu mai putea lucra, iar tatăl era pe moarte. Înainte de a-şi da sfârşitul, îi promite că va rămâne ea stâlpul casti, că-şi va îngrji mama şi gospodăria şi îşi va ajuta fratii să termine şcoala. Se achitase cu prisosintă de obligatia asumată. Se luptase din răsputeri cu cotele, aşa cum poate nici un bărbat nu s-ar fi putut descurca. Aşa cum zicea ea: "Îmi lumina Dumnezeu mintea şi îmi dădea puteri să muncesc şi să mă descurc cu cinste şi spor in toate". Nu se căsătorise, căci timp pentru viata ei personală nu avea. Fratii îşi terminaseră toti studiile şi erau la casele,lor, iar ea trăia din bucuriile şi multumirea lor. Îşi îngrijea mama bolnavă de ani de zile. Apăruse colectivizarea. Oamenii se opuneau şi ea alături de ei. Fusese arestată şi chinuită groaznic să recunoască atitudinea fatişă contra colectivizării şi să declare ceva despre cei doi frati implicati într-un proces legionar. Rezistase eroic la toate presiunile. Ancheta era pe sfârşite. Ea a apărut în procesul fratilor şi a fost condamnată cinci ani. Securitatea a amenintat-o până in ultimul moment că nu va scăpa necondamnată, căci după spusele lor: "Securitatea cheltuise bani grei pentru urmărirea ei".

Avea un deosebit dar de a povesti anecdote, istorioare cu tâlc din bătrâni, din lumea satului in care se născuse şi trăise, legendele plaiurilor pe care copilărise. Credinta in Dumnezeu îi dădea tărie să lupte cu greutătile vietii, să reziste chinurilor din Securitate.

Acum îşi făcea in linişte rugăciunea.

Alaturi, pe margina aceluiaşi pat, stăteam eu. Făcusem parte din grupul Fratilor de Cruce mehedintenă "Petre Geacu" care, încadrându-se in frontul subteran anticomunist, se mentinuse până in 1958. Tentativa de organizare a

unei formatiuni de luptă in munti se soldase cu trei morti. Fratii Bocarnea şi Eftimiu căzuseră sub gloantele apărătorilor ordinii comuniste la 31 Martie 1949. Din numerosul grup de arestati in 1958, Haralambie Sgândăr, tatăl care încercase să-şi salveze fiul, luând asupra sa materialele găsite, a murit la Gherla in Februarie 1961. Din cei 38 condamnati in procesul ce a avut loc pe 21 August 1959, peste 30 au primit pedepse între 15 şi 25 ani, acuzati de "crimă de uneltire împotriva ordinii sociale".

Avusesem îndrăzneala să abordăm un alt mod de a gândi, nepermis de regimul comunist; să sperăm in reînvierea spirituală a acestui neam, să ne organizăm, să purtăm făclia acestui ideal cu pretul liberătii şi vietii noastre. Cu toate că după 1949 activitatea noastră se rezumase strict la probleme de educatie şi nu avusesem nici un fel de actiune fătiş ostilă regimului comunist, acum eram priviti ca buni de pus la zid. După spusele anchetatorului şef, Toma Popescu,, numai "existenta anumitor idei cu potentialul lor era mai periculoasă decât un foc de armă".

Printr-o stranie coincidentă, cele trei mari valuri represive politice din istoria românească s-au succedat din 10 in 10 ani: 1938-1948-1958.

După încă un an de Securitate aveam să iau drumul închisorilor: penitencianrl Craiova, Jilava, Miercurea Ciuc, Oradea.

Cea de-a treia locatară a celulei din Securitate era Maica Tatiana, stareta Mânăstirii Tismana. Ctitoria lui Mircea cel Bătrân îsi plătea din nou tributul. În 1948-1949, când era lăcaş de călugări, staretul Gherasim Itcu, participant la o formatie de rezistentă românească, fusese ridicat şi condamnat de Tribunalul Militar Craiova. N-a putut rezista regimului inuman din temnitele comuniste.

Rămăşitele lui pământeşti se odihnesc in cimitirul detinutilor de pe lângă penitenciarul de tuberculoşi Târgu Ocna. Tot acolo şi-au frânt zborul şi alte elemente de nădejde ale dreptei nationaliste din Oltenia: studentii Florea Popescu şi Gheorghe Miulescu.

Călugăritele fuseseră bine reprezentate în planificarea de arestâri realizată de comunisti in 1958, 1960.

Acuzată că a oferit hrană şi adăpost fugarilor şi luptătorilor anticomunişti din munti, Maica Tatiana, ca staretă, a fost supusă la o anchetă deosebit de dură, la presiuni, constrângeri şi şocuri de lungă durată, care împing spre limita de ruptură psihică şi firile cele mai tari. Biroul de anchetă condus de Toma Popescu îşi face cu prisosintă dătoria fată de partid. In efectuarea anchetelor trecuse de mult faza începută in 1948 la Securitatea Craiova de cizmarul Constatin Oancă, cel care a inaugurat dinastia tortionarilor Olteniei. Declaratiile de autoacuzare erau smulse printr-o tehnică de urgentă, unde domina bătaia cu parul, cu ranga la tălpi, şocul electric, învârtitul pe fus. Acum există numeroase echipe de anchetă şcolarizate cu grijă. Aveau timp nelimitat la dispozitie. Pare incredibil pentru cei care nu cunosc realitatea că au fost oameni care au trecut prin diverse faze de anchetă zeci de ani. În locul sălbaticei dezlăntuiri a cizmarului, se instalase cinismul intelectual şi cruzimea rece a lui Toma Popescu, care a făcut afirmatia sadică: "Noi nu ne mânjim cu sângele vostru, vă aducem in situatia să vă omorâti singuri!". O anchetă

prelungită ducea, mai ales la femei, la dezechilibru psihic. Au fost destule cazuri când cei care au trecut pe acolo nu şi-au putut regăsi echilibrul pierdut.

Nu se terminase bine investigarea delictelor politice, când a survenit o nouă problemă. Unde este aurul mânăstirii? Singurul care era îndreptătit să stăpânească metalul pretios era statul, partidul.

Orice detinător al unui gram de aur era infractor de drept comun. Specialiştii militiei care se ocupau de această problemă au venit in ajutorul colegilor de la Securitate. Anchete lungi, ziua şi noaptea, confruntări cu Maica Nicodema, care era şi ea arestată, deplasări la mânăstire pentru perchezitii şi săpături, toate o afectaseră adânc pe biata femeie.

Colegele de celulă o înconjuram discret cu dragoste şi întelegere, căutând să nu o lăsăm pradă deznădejdii. În astfel de împrejurări, un cuvânt bun, sentimentul că nu eşti singur, părăsit, abandonat în bratele unor forte neîndurătoare, că alături de tine bate o inimă de forte, contează enorm.

Săptămâna patimilor fusese pentru ea o săptămână de supliciu, de groaznică solicitare. Avea momente când vorbea tare, singură. In dimineata zilei de Paşti a părut a fi mai liniştită. Supraveghetorii arestului erau la datorie. La intervale regulate, ridicau apărătoarele de la vizoare ca să se încredinteze că in celulă nu se pune nimic la cale, nu se petrece nimic suspect.

In linistea şi pacea acelei dimineti sfinte, deodată, ca împinsă de un resort, fără să mai dea nici o explicatie, Maica Tatiana alergă spre uşă şi începu să lovească cu pumnii strigând cât o tineau puterile:

- Deschideti, deschideți uşa, vine Împăratul Măririi! Deschideti până mai aveti timp, că altfel va fi vai de voi!

O priveam uimite, neputincioase. Blocate parcă de imperativul chemării ei, aşteptam speriate reactia personalului de pază. Cunoşteam destule cazuri de femei brutalizate. Nu trecuse mult timp de când tărăncile, care se opuseseră colectivizării şi săriseră să apare pământul cu cobilita, fuseseră pur şi simplu sfărâmate in bătaie in beciurile Securitătii.

Maica Tatiana continua să bată cu pumnii in uşă repetând chemarea.

Se deschide vizeta şi caraliul de serviciu se uită nedumerit spre noi. I -am răspuns ridicând din umeri. Maica Tatiana încercă sa-l lămurească repetând ordinul divin. Caraliul neştiind ce să facă, închide repede vizeta. După scurt timp, pe sală se aude zgomot de paşi şi zvon de glasuri. Se trag zăvoarele şi uşa se deschide. In prag apare ofiterul de serviciu pe unitate. Era cunoscut ca un om ponderat. Poate aceasta îi era firea, poate acesta era rolul pe care trebuia să-l joace; al interventiei conciliante pentru realizarea unei strategii de lucru. La deschiderea uşii, Maica Tatiana se linişteşte şi-i întâmpină cu "Hristos a înviat! ". Ofiterul priveşte întrebător spre noi, care aşteptam speriate urmările. O vor târî sub duşul rece? O vor pune in cămaşa de fortă? O vor snopi in bătaie?...

Ofiterul pune mâna la cap in semn că a luat-o razna şi o lasă să iasă pe culoar înconjurată de grupul de caralii. Uşa se închide şi noi rămanem cu urechile ciulite să prindem o informatie, dincolo de raza vizuală. Încercăm să facem o rugăciune... Linişte!... Apoi, deodată, de undeva nu departe, probabil din boxa une se scotea la aer, se aude glasul puternic, plin, al Maicii Tatiana

cântând: "Hristos a înviat!". Melodia pătrunde dincolo de ziduri şi zăbrele, topind atmosfera sumbră a celularului într-o cerească binecuvântare.

L-a repetat de trei ori aşa ca la Mânăstire in ziua de Paşti de a răsunat Securitatea.

După scurt timp, au dus-o in celulă, liniştită, cu fata luminoasă. Din ochi îi dispăruse deşertul animalului prins in capcană. Groaza anchetei care nu se mai termina, teama care nu o lasa să doannă până spre miezul noptii, când era chemată la achetă, cutele amărăciunii, amprenta deznădejdii dispăruseră.

Ofiterul a chibzuit câteva minute şi â făcut semn plutonierului. Uşa s-a închis şi zăvoarele au fost trase. Stareța s-a aşezat pe marginea patului. Chipul îi radia de multumire. Plutea in altă lume. Nu mai era în celula Securităţii.

După câtva timp, când ne-am privit nu ne-am mai putut stăpâni lacrimile. Ne-am îmbrărişat doar din priviri, căci omul Securităţii supraveghea continuu camera prin vizor. După un timp a lăsat să cadă uşor apărătoarea metalică şi a trecut mai departe.

Urmarea nu se va lăsa aşteptată. Securitatea nu va întârzia să-şi plătească polita cuvenită. Si totuşi, Maica Tatiana va supravietui., Într-o zi va reveni la mânăstire, unde îşi va încheia in linişte viata.

Cu ochii mintii revăd peste ani chipul zâmbitor al Maicii Tatiana, care m-a învătat meditatia pe care o făcea in fiecare dimineată când se trezea din somn:

"Azi voi fi silitoare, credinta mea e tare. Voi reuşi in toate. Calmul, seninătatea, voioşia sălăşluiesc in mine. Armonia divină cuprinde fiinta mea şi in numele Tău, Doamne, voi săvârşi tot mai mult bine!"

Dimineti liniştite, dimineti apăsătoare peste care plutea aripa întunecată a deznădejdii; repetam meditatia învătată de la Maica Tatiana şi simteam cum prind putere, cum îmi regăsesc echilibrul şi linistea sufletească.

"Mare şi minunat, eşti Tu Doamne! Multe şi nepătrunse sunt căile Tale!".

Viorica STĂNULETIU CĂLINESCU

AMINTIRI SI VISE

În 1949 eram in închisoare la Timişoara, arestată fiindcă încercasem, împreună cu studentul legionar Petre Cojocaru, să organizez la Timişoara o cetătuie de fete legionare. Mă aflam in închisoare cu acestea şi cu alte cunoştinte mai vechi şi mai noi; dar şi cu alte categorii, mai ales dintre cele arestate, in legătură cu partizanii din muntii Banatului, conduşi de Comandantul Domăşneanu, mai era cu noi minunata Anişoara Horăscu, studentă la Cluj, cumnată cu Spiru Blănaru, fugită şi ea in munti şi arestată odată cu partizanii, printre care se afla şi tatăl ei. Mai erau acolo si vechi legionare, ca Stanca Kiritescu, pe care o cunoscusem la Sibiu in vremea studentiei, doamna Felicia Câmpeanu, care avusese prilejul şi bucuria de a-l

cunoaşte pe Căpitan încă din 1935, de la tabăra de muncă din Carmen Sylva; noi o tot rugam să ne povestească amintiri din acele vremi.

Aveam patul alături de cel al doamnei Câmpeanu, iar de cealaltă parte o aveam ca vecină pe talentata studentă de la belle-arte, Marie Fibişan. Ea fusese arestată la Bucureşti şi venise la Timişoara cu un mic stagiu la Interne, aducând cu ea amintiri de acolo, dar şi câteva poezii de Radu Gyr, pe care le-am memorat imediat. Dimineata, după programul obişnuit, la deschidere, aerisirea, curătenia, raportul, eram libere in celule. Cele mai multe lucrau: îsi desfăceau jerseele ca să şi le refacă, deşirau stofe din haine ca să împletească sau să coasă mici obiecte "amintiri". Noi ne grupam şi discutam pe diferite probleme, fiecare după specialitatea ei, învătam in surdină cântece şi poezii de Radu Gyr, Nichifor Crainic, Eminescu, Coşbuc, Goga. Fiecare ştia câte ceva şi celelalte învătau.

După amiaza, ne scoteau o jumătate de oră la plimbarea rituală in jurul curtii, cu ocazia căreia mai aflam câte ceva de la camarazii furişati pe la ferestre, sau de la cei de drept comun, care ne asigurau că "vin americanii".

În felul acesta am aflat şi de îngrozitoarea reeducare de la Pitesti.

Seara, după ora închiderii, ne linişteam pentru câteva minute. Reuşeam să impunem un program de reculegere: o rugăciune cu voce tare, după care fiecare îşi făcea propriile rugăciuni sau se ocupa in linişte de altceva. Apoi începeau alte programe: amintiri din libertate, învătare de poezii şi cântece, comentarea unei cărti sau filme văzute cândva.

Într-o asemenea seară, doamna Câmpeanu şi-a amintit un vis pe care i-l povestise Căpitanul.

Se făcea că legionarii erau într-o lungă călatorie au trenul; iar la un moment dat trenul deraiase şi, cu toată străduania lor, n-au reuşit sa-l repună in mişcare. Atunci au venit fetele legionare; cu ajutorul si avântul lor, trenul şi-a reluat cursul.

Căpitanul considera visul acesta prevestitor; că, adică, la un moment crucial, fetele vor repune Mişcarea pe drumul ei firesc. Visul m-a impresionat mult şi l-am considerat vizionar.

Apoi am avut şi eu un vis extraordinar; se făcea că era noapte, Căpitanul era mort; îl vedeam aşezat pe catafalc, acoperit cu giulgiul mortuar. Noi, fetele legionare in jur, îl privegheam, copleşite de o tristete profundă nu suflam un cuvânt. Deodată giulgiul Căpitanului a început să devină luminos, tot mai lumirios, Căpitanul însuşi devenea luminos, de o lumină tot mai strălucitoare, până când s-a transformat într-o făclie vie, care s-a ridicat, ne-a privit şi apoi a început să se desfacă in sute de mii de lumini care au umplut roată tara. Vedeam ca pe o hartă in relief tara toată din Maramureş la Dunăre, de la Nistru la Tisa împânzită in toate unghiurile de lumini din lumina Căpitanului şi, ca într-o sfântă noapte a Învierii, totul părea plin de taină şi de sfintenie.

M-am trezit înfiorată de un gând: Oare şi eu am avut un vis prevestitor?

Aş vrea ca acest gând să umple de nădejde toate inimile care se mai îndoiesc.

Ana LUNGU

DIN TRECUT

Nu pot să nu mă întorc cu amintirile in casa părintilor şi a bunicilor aşezată între dealuri, unde am crescut cinci copii, zi şi noapte sub ochii mamei, cu marea dragoste pentru noi şi credintă in Dumnezeu.

Semn al dragostei de neam şi tară l-am avut de la tata. La candela din fata icoanei, era prinsă cu tricolor decoratia lui din primul război mondial.

Alături de fratele meu mai mare şi atentă la desfăşurarea vietii lui, am înteles sentimentele şi credinta ce le avea pentru Mişcarea Legionară. De la el am învătat, copil fiind, primele cântece legionare, de la el am învătat ce a însemnat tabăra de la Carmen Sylva, alături de Căpitan, tabăra de la Susai unde se dorea să fie ridicat un mausoleu pentru cei căzuti in primul război mondial, ale căror oseminte erau împrăştiate pe tot muntele. El participase aici cu alti legionari veniti din toată tara.

Aveam 13 ani (anul 1938) când el a fost arestat. Mânată de disperarea mamei care toată noaptea a stat plângând in curtea casei aşezată pe o buturugă, a doua zi dimineata am plecat să-l caut. Ştiam pe unde as fi putut să-l găsesc. Îmbrăcată in uniformă de şcoală, m-am dus direct la Politie (Piata George Enescu). Mică de statură şi slăbută cum eram, nimeni nu m-a băgat în seamă. Am intrat pe poartă neobservată. Am cercetat cele două etaje, când deodată l-am zărit la un geam. M-a văzut şi mi-a făcut semn că nu e nimic grav. Am plecat fericită să duc mamei vestea. La câteva zile m-am dus din nou, dar nu l-am mai găsit. Am aflat că l-au mutat. După vreo trei săptămâni de cercetări, negăsind motive de condamnare, a fost eliberat. Acum plângeam de bucurie că s-a întors acasă. Pe unul din peretii camerei se afla portretul Căpitanului şi icoana Arhanghelului Mihail. De atunci am mers pe acelaşi drum cu fratele meu. Dar vremurile grele pentru neamul şi tara noastră nu au înrârziat să vină. Căpitanul a fost omorât mişeleşte împreună cu cei mai buni dintre cei buni. O lume întreagă a suferit, iar alta a triumfat prin nelegiurile ei. S-au făcut arestări.

In anul 1940, in timpul scurt al Biruintei Legionare, când cu adevărat ar fi trebuit să renască tara, trădarea a venit şi ne-a vândut. În acel timp scurt am lucrat la Ajutorul Legionar. Făceam liste cu cei refugiati din Ardeal, ce trebuiau ajutati cu alimente şi îmbrăcăminte. Toate aceste ajutoare erau primite de la diverse fabrici, de la magazine şi de la cetateni. Fiecare oferea ce avea, ce putea. În afară de refugiati, au fost ajutate familife sărace cu copii multi şi bătrânii fără ajutor. Dar toate acestea s-au oprit când lovitura de stat a lui Antonescu a schimbat fata lucrurilor. Au urmat arestări şi condamnări.

A venit războiul care a cerut sacrificii. Atunci l-am pierdut şi eu pe fratele meu, Dumitru, ce mi-a fost îndrumător şi m-a mânat pe drumul spinos al Legiunii. Mi-a fost mereu exemplu de bun roman si bun legionar. Pe frontul din Odessa, pe linia I, a căzut sub gloante şi schije. Peste cimitirul cu cruci de lemn şi căşti militare atârnate, s-au întors tancurile ruseşti.

În perioada antonesciană, am fost arestată de mai multe ori fără să flu condamnată deoarece eram minora. Dar în anul 1943, împlinisem 18 ani când am fost condamnată la trei ani temnită grea pentru activitate legionară. Fiind in

celulă cu Mioara Popovici şi Mioara Olteanu, a venit in inspectie col. Petrescu, care de altfel ne şi condamnase. I-am înmânat o cerere prin care solicitarn să fim trimise pe front la Crucea Roşie. A citit cererea. A rupt-o şi ne-a spus că nu meritäm; a plecat.

In anul 1945, auzind că la închisoarea Cetătuia veniseră mai multi legionari, m-am dus şi eu la vorbitor la Ion Mircea Samoilă, pe care îl cunoscusem in anul 1939. M-a impresionat Ion Ciupală, care se târa in cârje. În anchetă i-au dat foc la tălpile picioarelor arzându-i-le până la oase. A rămas schilod pentru tot restul vietii. Aici l-am mai întâlnit pe Gicu Albu, pe Nuti Pătrăscanu şi pe altii. Am rămas ataşată de Mircea, crezând că nu ne vom despărti niciodată: Aceste sentimente le-am întărit printr-o cununie religioasă, fără stare civilă, la Biserica Sf. Gheorghe, slujbă oficiată de preotul Tohăneanu. Martor ne-a fost un ostas din escortă. Mai târziu a urmat mutarea lui la Aiud. L-am vizitat la grădina de la Galda. Cu această ocazie, am stat de vorbă şi cu domnul Traian Trifan, fostul prefect legionar al Braşovului.

Mai târziu, Mircea a evadat de la grădină şi s-a stabilit la Răstolita. În 1948, a fost nevoit să plece de aici şi a părăsit tara. Eu am fost arestată la 15 Mai 1948.

În anul,1951, fiind acasă, am primit câteva scrisori de la el din Germania, in care îmi scria că in curând se va întoarce. Şi s-a întors. Ne-am creat mica familie cu fetita noastră Mihaela, născută la 23 Martie 1953, pentru ca la 23 August, acelaşi an, să fim arestati. Venise paraşutat împreună cu Ion Golea şi altii. Ei s-au întors in tară ca să continue lupta împotriva comunismului. Au fost trădati, încă de la plecarea lor din Germania, de către Kim Philby, din contraspionajul britanic, agent al Moscovei in acelaşi timp. Au fost aşteptati chiar la locul paraşutării. În continuare, toti cei care au avut legături cu ei, sau numai cunoscuti din întâmplare, au fost arestati. Condamnările se cunosc. Începând cu cinci ani până la pedeapsa cu moartea.

Sosită cu grupul de la Braşov la ministerul de Interne am fost coborâtă la un subsol, într-o celulă cu pat de beton. Am rămas cu spaima si cu gândurile mele. Aveam acasă fetița de cinci luni. Ce va face numai în grija mamei mele, bolnavă paralizată. Fratele meu cel mai mic a fost si el arestat in acelaşi timp.

Anchetele au început imediat. Dintr-o celulă apropiată se auzea plânsul fetiței si vocea mamei. Am ajuns să fiu convinsă că erau acolo si acest lucru mă chinuia până la nebunie. Numai după ce m-am întors acasă in anul 1964, am aflat că nu fusese realitate. A fost oare o înregistrare? Tot in anul 1964, am aflat că securitatea, după arestarea noastră, a rămas în căsă zi si noapte vreo două săptămâni, capcană pentru cei ce ar fi putut veni.

Într-o noapte de anchetă, am fost dusă într-o cameră în care abia am avut loc să intru şi, luându-mi ochelarii negri de la ochi, m-am aflat față in fata cu patru câini lupi uriaşi. Am reacționat îngrozită, mai mult de boturile lor lungi si gurile căscate. Nu ştiu când am fost luată din fața lor; rămăsesem într-o reală încremenire.

Într-o altă anchetă, am fost amenințată că dacă nu voi spune tot ce ştiu despre fratele meu, Gicu Muscalu, va fi împuşcat. Nu am avut ce spune. Mai

târziu m-au scos afară pe coridor de unde am auzit o împuşcătură in camera de alături. M-au atentionat ca este un avertisment. Cu disperare, am strigat:

- Nu cred! Nu se poate!

Credeam realmente că in acea cameră se afla el in anchetă şi, strigând atât de tare, speram să audă. La proces l-am văzut. Era bolnav. Fusese chinuit, fusese batjocorit. În instanță am cerut eliberarea lui. Nu era cu nimic vinovat. A fost totuşi condamnat la cinci ani temnita grea, numai pentru faprul că era fratele meu. l-a executat in întregime. Astăzi nu mai este.

Ancheta se desfăşurase într-un ritm rapid si cu nervozitate crescândă din partea anchetatorilor. Eram la limita rezistentei. Mă aflam singură in celulă, nu mai puteam mânca. Se adunaseră multe gamele cu mâncare neconsumată. Amenințată cu hrănirea artificială si cunoscând acea operatiune, am început si mănânc puțin câte putin. Eram bolnavă, cu gândul mereu la fetită. Chemată la vizeta de către un cadru civil, mi-a dat o pastilă pe care să o înghit in prezenta lui, dându-mi si un pahar cu putină apă, spunându-mi că îmi va face bine. Aşa a început drogarea. Toată nădejdea îmi era numai in Dumnezeu. La scurt timp mi s-a făcut rău. Ducându-mă spre uşă să bat pentru ca paza să deschidă, am căzut. Când m-am trezit eram tot pe jos cu cateva persoane în jurul meu, dintre care unul cu o seringă în mână; îmi spunea că mi-a facut o injecție ca să-mi revin. După această întâmplare, am avut voie să stau pe pat. Zile în sir nu am mai fost scoasă la anchetă, dar nici sănătoasă nu eram.

Pentru a se încadra in timpol atribuit anchetei, metodele erau dure si diabolice, încât este greu de povestit. Chinurile fizice erau mai uşor de suportat decât cele psihice.

După mai bine de o lună de zile, a început procesul. Ajunsă la închisoarea Jilava si introdusă într-o celulă mare cu priciuri de lemn de jur împrejur, mă întâmpină o necunoscută. lntrebându-mă curios, mi-a zis:

- Voi, toate cele din lotul paraşutiştilor, ați ieşit nebune din anchete.

Am fost condamnată la 20 de ani muncă silnică.

Trecuseră mai bine de nouă ani de când mergeam dintr-o închisoare in alta, stabilindu-ne apoi la Oradea unde lucram in ateliere; acolo am primit prima scrisoare de-acasă. Era scrisă de mama si se încheia cu câteva rânduri scrise de fetița mea Mihaela. Ea îmi făcea promisiuni că se va strădui să scrie mai frumos ş să fie cuminte.

În anul 1964 m-am eliberat.

Ajunsă acasă, am găsit-o pe mama. Mihaela era la şcoală. Ardeam de nerăbdare să-mi văd copilul. Deodată voci de copii au răsunat afară.

Se întorceau elevii de la şcoală. Portita s-a deschis si a intrat in curse o fetită blondă, slabă, înalta si vioaie. Mama i-a spus:

- lar ai venit târziu si m-ai supărat, ce ar fi zis mama ta dacă ar fi fost aici?

- M-ar fi iertat, a răspuns fără întârziere Mihaela. Atunci mama i-a zis:

- Uite, mama ta a venit!

S-a repezit in brațele mele si a întrebat:

- Tăticu a venit?

Tăticul ei fusese condamnat la moarte si împuşcat la Jilava in ziua de 30 Octombrie 1953.

Maria MUSCALU BAICU

EVOCĂRI DIN UNIVERSUL CONCENTRAȚIONAR

- SUCEAVA 1948-1949 -

Primăvara 1948. De câteva luni bune eram plecată din Iaşi, ca urmare a deciziei primite de la rectorat că "se coprimă persoana şi postul". După o serie întreagă de "epurări", a venit şi faza "comprimărilor", care nu ştiu dacă a fost ultima ce urmărea "purificarea" institutiilor. Erăm la Zlatna, unde familia mea se afla refugiată din timpul războiului. De mult nu aveam nici o veste de la prietenii din Iaşi, dar nu eram îngrijorată, căci se apropia sesiunea de examene şi lumea învăta. Pe la sfâşitul lui Mai, am primit o carte poştala de la Victor Tâmiceru (era aproape, in Alba Julia). Îmi comunica vestea că in Iaşi s-au făcut arestări masive. Prin cine ştie ce întâmplare scăpase, dar nu pentru multă vreme. Ma aşteptam şi eu să fiu arestată. Primul impuls a fost să plec de-acasă. Unde? Ştiam că un coleg de-al fratelui meu şi prieten de-al familiei noastre - Spiru Blănaru - era in munti, in zona Domaşnei. Armistitiul din 1944 l-a prins la o şcoală de ofiteri de rezervă la Ineu. Nu după mult timp, am primit o carte poştală in care ne scria textual: "Sunt unde trebuie să fiu şi fac ceea ce trebuie să fac!". Atât. Am aflat apoi că este la Domaşnea, că s-a căsătorit şi are un copil. Ultima dată l-am văzut la anul nou 1948, când am fost la Domaşnea, i-am cunoscut sotia şi i-am botezat copilul. Puteam deci să plec acolo, să mă adăpostesc in munti. N-am făcut-o! Ştiam că autoritătile comuniste, dacă nu găsesc pe cine caută, iau pe cineva din familie in loc. Puteam accepta aşa ceva? Am rămas deci pe loc şi pe la începutul lui Iulie am fost arestată, dusă la postul de jandarmi. După masă, mama mi-a adus mâncare şi un rucsac cu haine. A doua zi dimineată am plecaț cu trenul escortată de un jandarm. În gara de la Alba Julia a mai venit o persoană însotită de un jandarm. Ca să arate cât e de vigilent, însotitorul meu mi-a legat mâinile şi altfel m-am urcat in tren. Incomodam lumea căci nu mă puteam aşeza pe bancă (aveam rucsacul) in spate şi - la protestele călătorilor - m-am simtit umilită de neputintă şi nu mi-am putut stăpâni lacrimile. L-am rugat pe jandarm să mă dezlege şi abia atunci lumea s-a lămurit ce-i cu mine. La Teiuş, un tânăr care cobora mi-a dat un pachet de mâncare: "O să ai nevoie!" Deci in tară se ştia de arestări. Credeam că ma duc la Iaşi, apoi la Rădăuti, dar nu. Noaptea am coborât la Burdujeni. L-am rugat pe jandarm să dormim la o casă lângă gară, ca să nu ajung obosită şi abia dimineata să mă predea. Aşa a făcut şi a doua zi dimineata am ajuns la închisoarea Suceava. Aveam să aflu mai târziu că aici au fost transportati toti arestatii din noaptea de 14/15 Mai şi din perioada urmatoare din jumătatea de nord a Moldovei. Eram singură într-o cameră goală când s-a deschis uşa şi am primit primul terci din lunga viată de închisoare care mă aştepta. Unul din băietii care duceau hârdăul era Marcel Cazacu, elev - rădăutean ca şi mine - care de altfel era sigur că am să ajung şi eu alături de ei. Ştiam că este arestat căci părintii lui erau şi ei refugiati la Zlatna. Amândoi ne-am bucurat de revedere. (de vorbit, n-am putut vorbi).

Ancheta fusese grea. Fiecare oraş din regiune avea arestatii şi anchetatorii lui; aceştia din urmă erau ajutati de o echipă din Bucureşti şi supervizati de Ciupagea, şeful tuturor comisiilor de anchetă. Iaşul a fost anchetat între altii de Danielevici şi Blehan, ambii de o cruzime nemaivăzută. Îndeosebi Danielevici s-a ocupat de fete şi in loc să caute să obtină ceea ce-l interesa, prin anchete conduse inteligent, să-şi pună datele de acord prin confruntări, a recurs la bătăi bestiale. De ce? Majoritatea erau semidocti şi ca să-şi demonstreze lor şi celor din jur cât de puternici sunt, băteau. Prin bătăi şi maltratări îşi satisfăceau instinctele primare, fiindcă nu erau in stare să ajungă altfel la rezultatul dorit, recurgeau la fortă.

Fetele n-au fost crutate. O tânără, firavă şi delicată, a fost bătută crunt, fără nici o mila. De la o anchetă o duceau in celulă şi o aruncau ca pe o zdreantă pe rogojină; după ce se refăcea, o luau din nou şi chinul începea de la capăt. E de mirare că a rămas cu sufletul întreg şi că nici ura, nici dorinta de răzbuare nu s-au cuibărit in ea. Dar să nu se creadă că numai ea a fost chinuită! Nu! Şi celelalte fete si-au dus crucea lor, şi ele au fost bătute, dar nici una atât de sălbatic ca ea. Anchetatorii aveau liste cu o sumedenie de nume; îşi făceau un scenariu care trebuia confirmat, şi-atunci recurgeau la bătaie. Perioada asta de anchete inumane va rămâne in veci ca una din filele negre alie istoriei neamului nostru. Ce timpuri au fost atunci dacă poporul nostru, cunoscut ca un popor blând şi cu frică de Dumnezeu, a permis să se ridice la suprafată toate elementele acestea negative! Dar ce să facem? Vorba cronicarului: "Nu sunt vremile sub noi, ci bietul om e sub vremi". Şi vremile acestea ne-au fost lovite crunt: au distrus vieti, au îngropat sperante, năzuinti.

Şi-aşa precum spune Dante, am lăsat orice sperantă la poarta închisorii.

Când am ajuns la Suceava, erau aproape două luni de la primele arestări. Ancheta fetelor din Iaşi se terminase, dosarele erau încheiate. Pe vremea aceea se comunica uşor; am aflat imediat care e situatia, şi afară de două palme care m-au răsplătit pentru cine ştie ce nemultumire, n-am avut de suferit nimic in plus. Se plictisiseră de atâtea bătăi? Fapt e că m-au pus in celulă cu nişte fete necunoscute din Botoşani care, atunci când s-au întors de la plimbare (plimbarea se făcea pe etaje nu pe camere) mi-au adus de la Gica o notă scurtă care m-a lămurit asupra situatiei. Eu n-a trebuit decât să recunosc la anchetă ceea ce se declarase.

Şi a început apoi viata de închisoare. Afară de faptul că eram private de libertate, conditiile de viată erau sub orice critică. Închisoarea din Suceava era aşezată in oraş, cred că in aceeaşi clădire cu tribunalul. Partea unde erau celulele noastre - spre apus - dădea către o curte lată de cinci sau şase metri şi lungă cât clădirea. Curtea era despărtită de exterior (o piată) printr-un gard înalt înzestrat cu două sau trei miradoare unde paza era asigurată de jandarmi. Erau aproape totdeauna cărute in piată iar in ziua de târg - Sâmbăta cred - piata era plină de cărute şi de o multime de oameni. Multe din familiile noastre, aflând unde suntem, veneau aici, şi cine a avut noroc şi-a văzut familia, poate ultima dată pentru o perioadă lungă. Atunci se mai putea apropia lumea de închisoare, mai dăinuiau parte din obiceiurile din vremea burgheziei.

Camerele erau mici de 3/4 metri sau mari de 6/4 metri. Poate erau altele şi mai mari, dar noi n-am stat in ele. Patul era comun: un prici de scânduri sub geam unde, cine a avut noroc, a obtinut o saltea goală. Perna era bocceluta cu lucrurile de-acasă; cine venise cu pătura, se învelea cu ea, cine nu, se descurca cum putea. Curătenia ne-o făceam singure, dar marea calamitate au fost ploşnitele. Degeaba opăream scândurile cu apă clocotită, apăreau peste tot. Aveau adăpost şi in coşcoviturile peretilor şi in cele mai neaşteptate locuri. Numai DDT-ul ne-a scăpat de ele. Programul era cel obişnuit in toate închisorile: deşteptarea la 5, deschiderea la 7, închiderea seara la 7 şi stingerea la 10. E un fel de a spune "stingerea", fiindcă in închisoare nu era lumină decât pe culoar, deci n-aveam ce stinge. Si-aşa treceau zilele noastre.

Dimineata terci (socotită mâncarea cea mai bună), la prânz ciorbă cu un chirpic de mămăligă, iar seara altă ciorbă. Mâncarea era făcută de dreptul comun fără nici o bătaie de cap să fie gustoasă: aveau doar pachete regulat, nu trăiau din ratia de la închisoare, din care mai şi furau cât puteau. De două ori pe săptămână era zi de carne: Joia şi Duminica. Se vede că într-o Joi am picat la închisoare căci îmi amintesc şi acum prima ciorbă de carne: o zeamă cenuşie pe care pluteau triumfătoare bucăti de bojoci. Fetele din cameră - tinere eleve - nici n-au vrut să se uite la mâncare. Zadarnic le-am explicat că pentru supravietuire e necesar să mâncăm toată ratia, care şi aşa e insuficientă. Ca să se confirme parcă cele spuse de mine, după putină vreme, băietii au făcut edem de inanitie. Unii au fost aşa de umflati ca aproape nu-i mai recunoşteam. Doctorul închisorii a luat atunci două măsuri radicale - spre disperarea noastră: a eliminat sarea din mâncare şi a mai introdus o zi de "carne". Acestea au fost măsurile preventive. Poate cei cu edem au primit mâncare mai consistentă. Nu ştiu!

Între activitătile zilnice intra plimbarea şi "programul". Plimbarea o făceam in curte, in jurul unui strat imens, pe care erau varză, morcovi, roşii, plantate de dreptul comun. Se făcea pe etaje, încă nu începuse secretomania sau, mai exact, nu ajunsese până la Suceava. Dreptul comun, care avea o cameră la parter, asista la plimbarea noastră şi odată ne-a şi încurajat: "Toate trec val-vârtej, cum spune marele nostru Eminescu".

Programul avea loc de două ori pe zi - dimineata, înainte de deschidere şi după masă, înainte de masa de seară. Ieşeam toate la closet cu tineta in frunte. Acolo era o anticameră vopsită până sus cu păcură şi din ea pleca un mic culoar, din care se intra in două sau trei closete. Anticamera aceasta însă a fost o adevărată comoară. Nu ştiu cine a avut ideea să transpună un salut scrijelind pe perete, o şaradă; i s-a răspuns imediat, ba s-au transmis şi mesaje şi s-a instalat astfel a corespondentă conştiincioasă între fetele şi băietii de la acelaşi etaj. De la noi cea mai pricepută era Cocoloş (Coculeana). Primul lucru care-l făceam când ajungeam acolo era să citim peretele. Aceasta era una din putinele bucurii pe care ni le oferea viata la Suceava. Nu aveam cărti, nu aveam hârtie şi creion, toată ziua trebuiau să ne macine gândurile. Pentru a nu ne lăsa pradă tristetii, ne umpleam ziua cu povestiri, lectii, amintiri, poezii. Poezii vechi, poezii facute acum in închisoare, de fete şi băieti. Tin minte doar o poezie de-a lui Cocoloş, poezie care se şi cânta:

"As vrea să cant despre iubire
Despre noroc sau despre moarte
Dar cerul meu de cer subtire
E prea sărac, e prea departe.
As vrea ca mâna prin zăbrele
Să poată apuca o stea
Dar stelele-s la fel de grele
Ca sufletul, ca viata mea".

Si toată suferinta de care închisoarea era suprasaturată, era alinată de cântec. În camera noastră era o cântăreată - Maria - învătătoare din Dorohoi. Când dorul de casă, dorul de libertate, ameninta să ne sufoce, se urca la geam şi începea să cânte pentru noi, pentru celelalte camere, pentru lumea din piată. Era destul sa înceapă a cânta o persoană, că i se răspundea de la alt geam, de la alt etaj. Gândindu-mă la ce-a fost închisoarea mai târziu, aproape ca nu-mi vine a crede că a fost posibil aşa ceva.

Toată viata asta departe de casă şi de cei dragi a fost grea, dar zilele de sărbătoare au fost foarte apăsătoare. Primul Crăciun la închisoare. Trist, de plumb. În dimineata din Ajunul Crăciunului ne-au scos ca de obicei la program. Noi eram a doua cameră de pe etajul nostru care ieşea. Ca de obicei a ieşit convoiul cu tinetele in frunte, dar fetele erau de data aceasta un grup compact. Cum au ieşit pe uşă au început să cânte "Bună dimineata la Moş Ajun" şi încă alte colinde. Mergeau încet, ca in acel timp să poată cânta mai mult. Cântau pentru toate sufletele din spatele uşilor mute. Gardianul (înca nu deveniseră militieni) stătea la masa lui, măgulit că-l colindăm pe el... După masă, când ne-a adus lemnele, sotul uneia dintre noi, închis şi el, ne-a adus o pungă cu "covrigei pentru colindători". Erau bucătele de zahăr, economisite cu cine ştie ce sacrificii. Ne-a spus că ei s-au trezit în cântecul colindului, parcă acest cor ar fi fost din altă lume, nu aici, pe pământ. S-au cântat colinde şi la geam, pentru cei de-afară, pentru cei de-acasă.

A trecut Crăciunul, a trecut Anul Nou şi la putină vreme auzim mare mişcare in închisoare. Lume dusă la parter, lume adusă sus, schimbări in camere şi între camere. Repede am aflat ce este. Încep procesele. În lupta pentru eliberare se făcuse şi un memoriu; nu mai ştiu ce continea; dar ştiu că n-a avut nici un efect. Am aflat imediat că procesele se judecau chiar la închisoare - tribunalul militar din Iasi se deplasase aici. Cu nerăbdare, am aşteptat primele rezultate, ca să ne dăm seama ce ne aşteaptă. Şi-am aflat. Într-o seară, după închidere, bătăi in perete ne cheamă la "telefon". Vorbeam cu cei de-alături, cei de sus, cei de jos, foarte uşor căci peretii aveau o rezonanță neobişnuită. Încă nu se învătase Morse. O voce cavernoasă care venea parcă de sub pământ ne-a comunicat condamnările. Se dăduse sentinta in primul proces. Procesul "răzletilor" din Iaşi: X-25 ani, Y-25 ani şi aşa după multi cu 25 ani, au urmat cu 22 de ani, altii cu 20, 15, 10 ani fiind condamnarea cea mai mică. Nu pot descrie atmosfera de mormânt care s-a instalat in cameră (şi cred că in toate camerele), mai ales că sotul uneia dintre noi era printre cei cu 25 de ani. S-au judecat apoi studentii, elevii, muncitorii. Am coborât şi noi la proces.

Procedura trebuia îndeplinită. Aveam chiar şi avocat. La grupul nostru se ataşaseră şi două-trei fete din Dorohoi (probabil ca să nu le facă procese separat). Eram douăzeci in lot şi la fiecare patru dintre noi se afla repartizat un avocat din oficiu. Primele patru am fost repartizate la decanul baroului din Suceava - avocat Găină. De la început, a fost cinstit: ne-a spus că nu ne poate apăra. Totuşi, a încercat să spună câteva lucruri bune, să ne apere într-un fel, nu cum am aflat mai târziu că au făcut alti avocati, transformându-se in acuzatori. Am fost, aşezate in sală in ordinea descrescătoare a pedepselor care, urmau să fie pronunțate. Totul a fost o farsă! La ultimul cuvânt nu s-a vorbit nimic. Ce rost ar fi avut? Procesul s-a terminat repede şi-au venit condamnările, care nu ne-au mai mirat: prima 15 ani, eu - 12, apoi 10, 8, 6 ani muncă silnică şi degradare civică 10 sau 5 ani; au venit apoi la rând 4 ani, 3, 2 ani închisoare corectională cu interdictia corespunzătoare. Am avut şi public la proces. Să nu credeti că au fost familiile noastre! Nu! Ele nici n-au ştiut nimic. Erau nişte muncitori aduşi special. Îmi amintesc că unul dintre ei a venit la noi, cele cu condamnările cele mai mari şi - sper că era de bună credintă - ne-a spus că partidul e generos, şi ca prin muncă vom ieşi mai repede din închisoare. Şi-am făcut mai mult, datorită "generozitătii" partidului. Avocatii ne-au făcut cerere pentru recurs, noi l-am semnat, convinse că e inutil, că e doar o formalitate. Dar nu! După câtiva ani - eram deja la Mislea - ne-a venit rezultatul: s-a scăzut pedeapsa de la 15 ani la 12 (dar am făcut de fapt 16 ani), de la 12 la 10 (dar am făcut in total peste 12 ani + domiciliul obligatoriu), de la 10 ani la 8 (ele au făcut in plus doar 2 ani de domiciliu obligatoriu), de la 8 ani la 6 etc. Mai târziu ni s-a comunicat că s-a amnistiat degradarea civică. Ce rost a avut această amnistie, dacă noi după ce am ieşit tot n-am avut nici un drept?

Odată problema condamnării aranjată, ni s-a dat câte o carte poştală pentru scris acasă. Le comunicam că avem dreptul la o carte poştală pe lună, un pachet de cinci kilograme pe lună, un vorbitor, mi se pare, la trei luni. A fost singura carte poştala scrisă acasă in peste 12 ani de închisoare. Răspuns de acasă n-am mai primit, nici pachet; de vorbitor nici vorbă. Beneficiam de noua legalitate a celui mai "uman" regim. Dar lumea se agita. Căuta căi care să ducă la eliberare. Am aflat că la băieti se făcuseră un soi de cluburi, unde se discutau probleme politice, se analiza marxismul, se criticau partidele din trecut şi vechea noastră viată politică. Dar nu toti participau la aceste discutii de reconsiderare a pozitiei politice. Unii au fost mai circumspecti, s-au tinut deoparte de orice fel de manifestari. Bineînteles că şi la noi s-a reflectat activitatea băietilor. Initiativa au avut-o unele fete din Piatra Neamt şi asta la indicatiile lui Pascaru, in care aveau deplina încredere. Camera noastră (o cameră mare) era împărtită in trei grupe: una ferm hotărîtă să înceapă un fel de reedacare, alta neacceptând nici un fel de reeducare şi a treia neutră. Chiar şi aranjarea noastră pe prici respecta optiunile: in stânga uşii, cele hotărâte ferm să înceapă ceva, in dreapta, cele care nu erau de acord iar spre geam celelalte. Totul a început cu autobiografiile critice. Si-au povestit viata, s-au pocăit, au arătat că regretă ce-au făcut. Fiecare îşi tinea monologul, discutii nu au avut loc. În fine, a venit şi rândul nostru, celor din dreapta uşii. Înainte

de asta s-au făcut presiuni, acuzându-ne de egoism, ca din cauză noastră nu vor putea fi eliberate cele care vor chiar să facă compromisuri. N-au fost multumite de felul cum am vorbit, de faptul ca n-am acceptat să ne facem o autocritică "constructivă" (termenul nu exista pe vremea aceea). Norocul a fost că dorinta de eliberare - cu toate că a fost mare - n-au reusit că altereze sufletele. Noi nu am avut turnatoare.

Procesele s-au terminat, periodic auzeam zăngănit de lanturi pe culoare. Se pleca. Elevii la Târguşor, studentii la Piteşti, muncitorii la Gherla, restul la Aiud. Într-o zi au fost chemate după o listă aproape toate fetele ce au rămas după proces (unele dintre cele arestate n-au mai avut proces, au fost eliberate înainte). Au mers la magazie, şi-au luat lucrurile personale şi ne-am dat seama că pleacă (ştiam ca destinatia va fi Mislea). Am rămas trei: noi două din lotul Iaşi şi d-na Olga Baliu din Piatra Neamt. Ne-au mutat într-o cameră mică cu trei paturi (nu mai erau priciuri în închisoare). Regimul a rămas neschimbat dar, fiindcă eram numai noi trei femei atât pe sectie cât şi la închisoare, ne mai favorizau la mâncare. S-a instalat o linişte neobişnuită. Primul nostru gând a fost că ne-au oprit aici ca să ne ducă in Rusia. Eram doar la doi paşi de frontieră şi n-ar fi fost singurul caz. După scurtă vreme, închisoarea a început să se populeze. Erau noi arestati. Ce sinistru se auzeau lanturile a două persoane. De două ori pe zi îi auzeam, când ieşeau la program şi treceau prin fata uşii noastre. Am aflat că sunt doi frati Cruceanu, condamnati la moarte. Am auzit mai târziu ca au fost executati.

Din această ultimă perioadă la Suceava, nu prea am multe de spus. Nimic deosebit nu s-a întâmplat. Doar într-o seară, după închidere, in ziua de 8 Octombrie, militianul de pe sectie a deschis vizeta şi a dat o felie de măr tăiată, aşa ca să intre pe micul orificiu. La multumirile celei care întâmplător era la vizetă i-a spus: "Mai stai", şi i-a dat astfel un măr întreg, felie cu felie. A fost un gest cu totul neobişnuit, dar pentru mine, a fost un semn deosebit: era ziua de naştere a tatălui meu. Întâmplare? Nu cred. După cum nu cred ca a fost simplă întâmplare bucata de ziar de pe fundul unei serviete cu prune, aduse unor fete ce au tricotat ceva pentru un militian. Am citit cu aviditate ziarul (era in vara lui 1949, înainte de plecarea fetelor). Dintr-o notită mică am aflat că Spiru Blănaru, împreună cu alti doi, au fost condamnati la moarte şi executati. Am rămas consternate. Multe îl cunoşteau pe Spiru că făcuse dreptul la Iaşi. Mai târziu, la Mislea, aveam să aflu amănunte despre arestarea lui, despre arestarea mai multora din grup şi despre încercările prin care au trecut familiile lor.

A venit şi ziua plecării din Suceava. Ne-am luat bagajele de la magazie, am primit hrana rece şi am fost duse la gară într-un camion deschis - ultimele rămăşite ale celor arestati in 1948. Ne-am întâlnit cu vechi cunoscuti din libertate, cu cunoştinte de la geam, am putut vorbi liber cu ei. L-am întâlnit atunci pe Aurel Gherase, care era căsătorit cu o prietenă de-a mea. Fiind judecat in primul lot, a apucat un vorbitor. Şi-a văzut sotia şi fotografia fetitei care se născuse după arestarea lui; fotografia o avea la el. Am văzut-o şi eu. Drumul n-a fost prea lung. Ne-am despărtit ca să nu ne mai vedem niciodata in dubă, intr'o încăpere mica, am fost puse cu câteva detinute de drept comun.

La sosirea in Bucureşti, am fost duse şi noi la Văcăreşti. Tovarăşele noastre de drum au intrat in închisoare iar noi am fost încuiate într-o cameră la poartă. Aici am găsit pachete cu ziare, pe care ne-am repezit avide să le citim. N-am găsit mare lucru, doar un articol in care se protesta vehement împotriva condamnării la 10 ani închisoare a şefului comuniştilor din Statele Unite. Am rămas uimite de neobrăzare. Dar pentru condamnările noastre disproporționat de mari, cine protestează?

A doua zi am fost duse la Jilava. După perchezitia obişnuită, am fost introduse într-o cameră unde erau persoane destul de recent arestate care aşteptau eliberarea sau procesul. Au rămas îngrozite când au aflat ce condamnări avem. Sperantele lor de eliberare s-au diminuat mult. De altfel, multe dintre ele au ajuns peste un an, un an şi ceva, la Mislea. Între timp, unele au trecut prin noi anchete, au fost judecate, condamnate şi cu toate că aveau pedepse mai mici decât noi, totul era greu de suportat.

Pentru noi, Jilava a fost un interludiu bun. În primul rând am venit in contact cu persoane nou arestate, am mai aflat câte ceva din lumea liberă, apoi am nimerit într-o perioadă cu mâncare bună. Aici am mâncat celebrul arpacaş cu jumări - jumări curate, cu bucăti de carne chiar, de care ne-am adus aminte cu nostalgie in perioadele de înfometare de la Mislea. Cu toate că mâncarea era bună, multe nu o mâncau şi ne priveau pe noi cu un dispret suveran, dispretul omului care mai are rezerve din libertate. Între altele, aici am cunoscut-o pe doamna Mihalache, de putin timp arestată, pe care am întâlnit-o apoi şi la Mislea. Pe vremea aceea, drumul de la gara Băicoi sau Câmpina se făcea pe jos. Aşa am mers şi noi. Am stat la carantină - conform regulamentului - trei săptămâni, împreună cu dreptul comun. La împlinirea sorocului, am intrat in închisoarea propriu-zisă. Am intrat pe poarta pe care nu aveam să ieşim decât după câtiva ani, şi asta nu pentru a pleca acasă, ci pentru a ne muta in altă închisoare. În prima curte, in usa dispensarului medical, a apărut prima detinută politică văzută aici: domnişoara Dorina Cristescu. Imediat ne-a încurajat cu leit motivul: "Plecăm! Vin americanii!". La noi însă afirmatiile astea nu prindeau. Am fost duse la secția IV, unde erau condamnările mai mari (mai mici totuşi decât ale noastre). Ne-am instalat, am găsit cunoştinte din liberrate, dar n-am stat mult. A doua zi, probabil după ce au cercetat dosarele şi au văzut că suntem din lotul Suceava, ne-au mutat la secția a III-a; acolo am găsit fetele plecate din vară. I se spunea secția "copii" pentru că majoritatea erau eleve sau studente. Tot aici au fost aduse si alte eleve de la Oradea. Camera noastră era lungă de vreo zece metri, lată de trei metri. În partea stângă, până in dreptul uşii, se aflau rogojini pe care stăteam noi şi lucrurile noastre. În dreapta uşii, sub geam, se întindea o masă lungă pe care erau gamelele noastre. Poate mâncam la această masă, nu mai tin minte. Seara, după închidere ne duceau la dormitor, in clădire cu dreptul comun. Celelalte două sectii dormeau in cameră, unde aveau paturi. Într-una din zile, la putin timp de la venirea noastră, a venit in inspectie directoare închisorii. Mică de statură, grasă, cu o pieptănătură îndrăzneată şi cu o floare mare cât pumnul înfiptă ostentativ in păr. Stiam că e o veche ilegalistă, licentiată in filosofie si cu renume ca fiind foarte rea. S-a oprit în fata noastră, a celor nou venite, şi ne-a

întrebat: ce-am gândit noi, cu logica noastră burgheză, unde vroiam să ajungem? Asta a fost prima noastră întâlnire cu Dirinene (aşa-i spunea toată lumea in particular).

Cele trei sectii se aflau într-o singură clădire lungă. În fata clădirii se deschidea o curte lată de vreo doi-trei metri, împărtită in trei (pentru fiecare sectie o curticică). Aici ne făceam plimbarea. Le auzeam pe vecinele din dreapta şi din stânga, dar nu le puteam vedea.. Într-o zi de vară din 1951, surpriză! S-au dărâmat zidurile despărtitoare dintre curtile sectiilor. De-o parte şi de alta stăteam la zid aşa cum, ani multi mai târziu, au stat berlinezii la zidul despărtitor, aşteptând dărâmarea lui. Ne-am amestecat cu cealaltă lume.

"Copiii" de la Suceava au intrat in masa detinutelor politice. Începea o nouă perioadă.

MISLEA

Astăzi Mislea nu mai există, sau mai exact, nu mai există in forma in care o cunoşteam, Mislea in care au fost îngropate pe ani de zile vieti sfărâmate şi destine - unele tragice.

Fusese cândva mânăstire, apoi închisoare pentru minori, după aceea închisoare de drept comun pentru femei, prin anii'49-'50-'51 înfiintându-se şi sectii pentru detinutele politice, rămânând treptat închisoare exclusiv pentru politice. Loturi, loturi soseau la închisoare: lotul Arsenescu, Biblioteca franceză, călugăritele de la Notre Dame, frontieristele etc. În aceeaşi măsură pleca şi dreptul comun. Poate a vorbit şi altcineva despre Mislea, căci aproape toate politicele vechi au trecut pe aici, dar fiecare a avut alte trăiri, a fost altfel marcată de viata de aici. Am spus că a fost mânăstire, deci înconjurată de un zid, cu poarta, de sud, zid care era dublat in interior cu diverse scări. Şi curtea mare a fost despărtită în curti mai mici: prima, in care se aflau, începând de la stânga portii: brutăria, baia, spălătoria, bucătăria, apoi poarta de trecere in curtea dormitoarelor. În dreapta portii mari era "gherla", curtea unde se aflau lemnele şi celulele de pedeapsă - trei la număr. Era o clădire independentă cu un culoar îngust, din care se intra in celulele de pedeapsă de aproximativ 1,5 pe trei metri pătrati. Am stat şi eu in una din ele. Venea apoi o poartă care ducea la vechea secție a II-a şi, perpendicular pe zidul atelierului clădirii, dispensarul medical cu infirmeria. Această clădire ajungea până la poarta de trecere (sau aproape) in curtea dormitoarelor, care avea pe stânga o clădire nouă, cu dormitoare destul de bune, urma apoi clădirea veche cu dormitoare la etaj; jos erau magazii. Cred că fusese arhondaricul mânăstirii. Avea o intrare frumoasă, cu nişte clădiri largi de lemn, o intrare gospodărească. Perpendicular pe ea se afla o clădire lungă - sufrageria, lângă care se ridica poarta de intrare in curtea atelierului. În partea cealaltă a curtii, in dreapta portii, era o clădire cu "inaptele" - persoanele in vârstă sau bolnave. Dar minunea curtii era biserica. In mijloc, înconjurată de patru castani falnici, ne insenina viata. N-am intrat niciodată in ea, fusese transformată in magazie, dar am putut vedea catapeteasma frumoasă - se zice că era lucrată de un minor pe vremea detentiei. Azi biserica e dărâmată de la cutremur (se zice!). Multe

dintre noi găseam clipe de reculegere in preajma ei. Aici, in fata bisericai, într-o zi era îngenunchiată o femeie in port românesc. Deabia sosise si sufletul ei chinuit îşi căuta liniştea. Cu mâinile ridicate la cer, se ruga, plecându-se apoi cu fruntea in pământ, bătând mătănii. Mi-a tresărit inima. Portul ei era de pe la noi din Bucovina. Când şi-a terminat rugăciunea, m-am apropiat de ea şi am întrebat-o de unde e. Mândră, mi-a spus - era o femeie înaltă, zveltă, frumoasă -"Din Putna". Şi când i-am spus că şi eu sunt născută in Putna şi că am copilărit acolo, legătura s-a facut imediat. Am aflat de la ea ca mă tinuse in brate când eram mică. Era Maria Cenuşă. Mi-a povestit drama vietii ei: sotul îi fusese partizan, luptând in Muntii Bucovinei. El era din neamul lui Buzâlincă, neam de care auzisem încă din copilărie. Ea a rămas acasă cu copilul ei, un băietel de vreo cinci ani. A fost arestată, eliberată, i-au luat copilul, s-a zbătut umblând peste tot, l-a descoperit la un orfelinat, unde l-a auzit vorbind şi povestind că "azi noapte am visat-o pe mămica", dar nu l-a putut vedea, nu l-a putut lua acasă. Asta era marea ei durere. Îl va găsi pe Vasilică (aşa se chema băiatul ei), îl va putea lua înapoi, cum trăieste el şi câte alte frământări, pe care numai o inimă de mamă le ştie. Se pare că a avut anchete grele, poate că a fost şi drogată, căci era foarte zdruncinată: era destul de bolnavă, dar de câte ori stăteam de vorbă, subiectul era Vasilică, marea ei durere. L-o fi găsit? Şi dacă da, după câti ani s-a mai putut face sudura sufletească între mamă şi fiu? As dori să se fi regăsit amândoi şi măcar acum să-i fie răsplătită suferinta, pe care, pentru cine ştie ce pricini numai de Dumnezeu cunoscute, a îndurat-o atâtia ani.

A fost Maria Cenuşă detinută politic? După teoria Lenei Constante - nu. Dar ce-a fost?

MISLEA - DUMBRĂVENI

La 1 ianuarie 1954, mari schimbări in închisoarea din Mislea. De fapt încă de la jumătatea anului 1953 apăruseră modificări negative in viata noastră. Conducerea era nemultumită că nu se depăşeau normele, se ventila ideea de sabotaj, s-au făcut tot felul de promisiuni celor care ar fi acceptat să participe la întreceri (socialiste) in muncă. Şi-au fost unele - foarte putine - care, dornice de avantaje, s-au pretat la jocul conducerii. Au fost răsplătite: s-a aranjat un dormitor mic (dar nu erau decât patru sau cinci), la parter, cu paturi cu cearceaf (noi, marea masă, nu aveam cearceafuri), cu măsută pe care aveau un şah şi nişte table, chiar şi câteva cărti şi - mai ales - o carte poştală prin care anuntau familia că au dreptul la un pachet cu haine şi medicamente. Într-o zi, pe când eram in carte, militianul de la poartă, care ştia că sunt pusă la index (de fapt,; toti militienii şi miliţiencele ne cunoşteau pe cele acuzate in special de sabotaj şi erau - în mod tacit - de partea noastră), mă cheama vesel la poartă.

Primisem pachet de-acasă. Târziu, când m-am întâlnit cu mama, am aflat că-mi trimitea regulat pachet, care in general era returnat. Acum pachetul nimerise într-o perioadă când "stahanovistele" trebuiau recompensate şi altfel am beneficiat eu, de avantajele lor. Ironia a fost că era singurul pachet care s-

a primit atunci, căci in foarte scurtă vreme s-a suspendat acest drept. Deci depăşitoarele de normă, care tocmai pentru carte poştală şi pachet făcuseră efortul, n-au fost satisfăcute. De altfel şi dormitorul special a revenit la aspectul celorlalte dormitoare când au văzut că aceste mici recompense nu atrag multimea detinutelor in competitii nebuneşti. Când a venit frigul toameni, ne-au băgat in gherlă (izolare) pe trei dintre noi şi apoi pe alte trei. Seara ne dădeau o rogojină, care se scotea la deşteptare; mâncare: jumătate din portia de la comun. Am intrat toamna şi am ieşit după o săptămână, întâmpinate fiind de zăpadă. Una din noi s-a întors in dormitor, a doua a fost dusă la secret, iar eu am fost scoasă de la atelier şi trecută la inapte (babe). Făceam tot felul de corvezi prin carte. A fost perioada cea mai plăcută din vremea cat am stat la închisoarea Mislea. După ce intra lumea in atelier, curtile erau goale. Împreună cu Gica - fostă studentă la medicină - curățăm zăpada, tăiam lemne şi - mai ales - ne simteam libere. Ne bucuram de fulgii de zăpadă, de singurătate, de libertatea limitată, care ne amintea că există si o libertate adevărată. A venit 1 Ianuarie 1954. Parte din noi, destul de multe, am fost mutate la "sectii închise" in clădirea veche. După câteva luni am fost chemate la magazie, ni s-au dat lucrurile personale şi am predat efectele închisorii. Ştiam că vom pleca. Şi am plecat. Duba a luat-o spre Ardeal. Pe la două, trei noaptea am ajuns la Dumbrăveni. Era un grup mare: o sută, două sute? Nu mai ştiu. Am fost aşteptate de o gardă puternică condusă de "ducele" - ofiterul politic, cred. Ne-a încolonat milităreşte şi, înconjurate de paznici, eram gata să pornim când a tras in chip de semnal un foc de revolver in aer. Una dintre noi, mai slabă, a lesinat de spaimă. Incidentul s-a încheiat, fata şi-a revenit şi am pornit la drum prin oraşul adormit. Era încă întuneric când am ajuns la închisoare. Aceasta ne-a întâmpinat in tăcere, cu camere curate; chiar de dimineată am aflat că urma să ne încadrăm într-un regim strict: paturile trebuiau făcute milităreşte şi de la deşteptarea de la cinci dimineata, până la stingerea de la zece seara, n-aveam voie să ne culcăm. Şaptesprezece ore trebuia să stăm pe marginea patului sau să ne mişcăm prin cameră. Închisoarea era in aceeaşi clădire cu tribunalul. Mi-amintesc că odată am spălat nişte rufe şi ne-au dus să le intindem in podul tribunalului. Un pod mare, podul care in închisoare nu există, un pod care ne amintea de libertate.

Închisoarea arăta altfel decât cele văzute până atunci (şi după aceea). Camerele erau de-o parte şi de alta a clădirii, cu uşile fată in fată; la o distantă de circa doi sau trei metri. Golul dintre ele, de la etajul I şi II, era acoperit cu o plasă de sârmă groasă, probabil ca să nu se poată sinucide nimeni - cum am auzit că s-a întâmplat la Piteşti. Geamul nostru dădea spre curtea unde erau magaziile, bucătăria, în fine, gospodăria închisorii. Dar uşa s-a dovedit a fi o comoară. Avea o gaură mica (sau am făcut-o noi), o gaură cât o gămălie de ac, care a fost şi fereastră deschisă larg spre parter şi etajul unu (unde eram noi). Aşa am văzut că la parter stăteau două locatare: o camera goală, una ocupată, apoi una liberă şi următoarea ocupată. Cine erau aceste persoane pe care le tineau izolate? Prima era înaltă, cu o tinută mândră, părea să aibă un echilibru interior perfect, vorbea doar strictul necesar cu militianca; foarte rar cerea ceva. A doua se vedea ca e mai putin tare, că suporta singurătatea

mult mai greu; cum se deschidea usa, vorbea, vorbea mult. Vedeam că vorbeşte, dar nu auzeam ce. Şi misterul a durat un timp, pană când una din fete - Gigi - a fost prinsă cu ceva nepermis şi pedeapsă cu şapte zile izolator. Pedeapsa a executat-o in prima camera de la parter. Ştiind că o vedem, avea grijă să iasă in uşă când aceasta se deschidea. Gigi era tânără, dinamică şi, bineînteles, a căutat să afle cine este vecina ei, a încercat să ia contact cu dânsa. Şi a aflat. Greu! Initial n-a vrut să răspundă la bătăile lui Gigi in perete, apoi, după multe insistente, a cedat. Au vorbit întâi cu alfabetul greoi: o bătaie pentru A, două pentru B, etc. Era Lena Constante. Până la sfârşit a invătat Morse. I-a spus că şi-a făcut greu un program, ca nu vrea să şi-l strice, că este ocupată toată ziua, ca scrie cărti in gând, etc. Cealaltă era Elena Pătrăşcanu. Legătura lor a continuat şi după plecarea lui Gigi din camera , prin corespondentă. Oricât de severă ar fi fost închisoarea, nu exista camera care să nu aibă cel putin o mină de creion (de circa doi centimetri) şi cel putin un ac.

Am apreciat-o mult pe Lena Constante. Am considerat-o un om echilibrat, corect, cinstit. De aceea m-a durut, m-a contrariat, ceea ce a scris in "Evadarea tăcută" despre Mislea şi in general despre detinutele politice. Lena Constante n-a fost la Mislea niciodată. Ceea ce scrie, scrie din ce a auzit de la persoane care au venit târziu acolo şi care n-au ştiut să-i spună nimic din vremea când s-au lucrat costume naționale pentru teatrul armatei, de vremea când detinutele "amorfe" coseau stand pe butoi, pietre, scrri, sau cin e ştie unde, şi din mâinile cărora au ieşit costume nationale frumoase, autentice, pe care şi spiritul de artist al Lenei Constante le-ar fi apreciat. Nu ştie ca oasele din supă erau pilite pe pietrele din curte, până ajungeau plăcute mai mari sau mai mici, pe care, cu dălti improvizate cu migală, sculptau un Hrist sau o Madonă, sau cine ştie ce ornament. Şi nu ştie ca manufactura aceasta primitivă a dus la înfiintarea unui atelier de artă decorativă, unde s-au executat lucrări de o valoare artistică deosebită, care numai in închisoare se pot face, in închisoare unde timpul are o valoare diferită de timpul de afară. Şi nu mai ştie că la început munca nu s-a plătit, doar mâncarea a fost ceva mai bună, ca acea cooperativă s-a deschis târziu şi ca accesul in livada cu adevărat frumoasă nu era liber cum lasă să se întrevadă Lena Constante.

La pagina 161 din "Evadare tăcută"Lena Constante, spune: "La Mislea nu se aflau la secret decât detinutele care refuzau orice fel de muncă". Fals. La secret erau vietaşele Lia Popescu şi Paula Ventzel; doamna Maria Antonescu (necondamnată) şi surorile Samueli. Din când in când, după cum era conjunctura politică, treceau la secret, in chip de pedeapsă, şi altele, socotite periculoase sau încondeiate bine de informatoare. Persoanele prea bătrâne sau bolnave, incapabile să lucreze la atelier, erau într-o camera separată. Cine putea, mergea la atelier la scărmănat lână. Nu erau plătite, ci - mi se pare - căpătau mâncare de la atelier. Pe strucrura atelierului de covoare, rămas de pe vremea dreptului comun, s-a întemeiat şi atelierul de confectii care, treptat, treptat, s-a extins. Ceea ce spun eu e tot ceea ce a fost până la 1 Ianuarie 1954. Am aflat apoi că au fost tăiati castanii. De ce? Ca să nu se bucure detinutele de frumusetea lor?

La pagina 160, din aceeaşi carte, Lena Constante, spune: "Nu trebuia să iscodeşti prea departe pentru a regăsi rădăcina tărănească a celor mai multe dintre femeile din penitenciar. Cărti? Hârtie? Condei? Foarte putine femei resimteau lipsa lor". Dacă ar fi fost la Mislea, n-ar fi fost scris aşa ceva. Era o goană nebună după orice material ce putea servi ca tăblită. Se învăta tot ce se putea: engleza, franceza, istoria, geografia, matematica, germana, etc. Cine nu-şi aminteşte de tata Tuta (Elisabeta Rizea), tărancă din lotul Arsenescu, care învăta de zor engleza. Oare, după atâtea suferinte, mai tine minte ceva? Oare aceste femei n-au fost detinute politice? Ele, care alături de sotii lor fugari în munti s-au opus regimului comunist? Dar surorile de la Notre Dame, ori tărăncile din Maramureş care au preferat să intre in închisoare decât să-şi renege credinta? Ce prospetime spirituală au adus ele in închisoare! Oare calitatea de detinut politic e valabilă numai pentru intelectuali? Oare aceasta este optica unui om de formatie de stânga? Dispret pentru multimea celor umili care in felul lor s-au opus tăvălugului ce venea din răsărit? Trist!

La pagina 210 din aceeaşi carte: "Aflând că vecinele mele sunt legionare, mi-au trecut fiori reci pe spinare. Dar mi-am depaşit aversiunea. Erau şi ele ca mine in închisoare şi nu vroiam să fiu judecătorul nimănui". Dar Lena Constante se contrazice. La pagina 216: "Trei din vecinele mele erau foarte tinere, şi in ciuda îndoctrinării fasciste, din fire inocente şi cinstite. N-am îndrăznit niciodată să le întreb dacă ar fi executat ordinul de a omorî un nou născut evreu. Dar sunt sigură că celelalte două vecine mai in vârstă ar fi făcut-o bucuros". Câți copii evrei au fost uciși vreodată la noi in tară? Ştie Lena Constante să se fi dat vreodată un asemenea ordin?

Sau (pagina 162-163 op. cit.) "... nu sosiseră decât deținutele politice condamnate pentru a fi aderat la partidul fascist legionar... Bătăioase, inteligente, conduse cu o mână de fier de cele mai in vârstă şi cu functii superioare in Legiune, ele se infiltraseră in birouri, administratie, contabilitate, dar mai ales in bunele gratii ale directiei sau, mai curând, ale directoarei". De fapt, aşa zisa infiltrare a constat numai din două persoane, una care se ocupa de partea practică a lucrului la atelier, iar alta care întocmea dare de seamă a activitătii din ateliere şi statele de salarii. În continuare Lena Constante vorbeste de o grevă care ar fi eşuat, grevă care nu a avut loc niciodată. Ba, după cât ştiu eu, a fost totuşi o grevă a unei fete care a colaborat intens cu securitatea - la anchetă şi după terminarea ei, - căreia i se făcuseră promisiuni, pe care - bineînteles - nu le-au respectat. Dar greva ei a survenit tarziu, după ce directoarea - Elena Tudor, veche ilegalistă - a fost schimbată.

Revenind însă la cele de mai înainte, e limpede că Lena Constante a preluat sloganurile comuniste şi, cu idei preconcepute, a tras concluziile de mai sus. De ce n-a făcut precum sora Maria Judith, călugărită într-un tânăr ordin catolic al surorilor sociale. Ea era evreică de prin Baia Mare. Prin 1938-1939 se creştinase cu familia sa, fiind încă elevă. Ocuparea Ardealului de Nord o găsise deja in mânăstire, familia ei însă a fost dusă la Auschwitz. Acolo au murit părintii ei, sora, cumnatul şi copiii surorii ei. Toată familia s-a prăpădit şi ea n-a putut face nimic pentru ei. Venită la Mislea, încă din carantină, a aflat lucruri contradictorii despre legionare: şi foarte bune şi foarte rele. După trei

săptămâni de carantină, a căutat să afle adevărul. Ea, care a fost atât de crunt lovită de naziști, ar fi putut considera adevărat tot ce se spunea rău. Dar nu! Ea, cea lovită adânc de bestialitatea oamenilor, s-a ferit să lovească. A căutat adevărul. Rezultatul a fost apropierea ei de legionare şi ataşamentul cald al multora fată de ea. Nici una nu s-a gândit să o omoare sau să-i facă vreun rău, nici ei, nici celorlalte evreice care erau la închisoare. Ba din contră, când cineva, oricare ar fi fost ea, nou venită sau zdruncinată sufleteşte, care avea nevoie de asistentă spirituală, o găsea la sora Judith şi la celelalte, cu care se împrietenise. Solidaritate (cum afirma Lena Constante). Eu zic că era dragoste creştinească.

Viorica PÂRNAC STĂNESCU

ARIPI FRÂNTE

Nu despre foame, frig, lipsă de aer şi tratament barbar voi avea de vorbit. Acestea, dacă vor fi fost, le-am uitat de melt. Multimea însă de aripi frânte mă mai întoarce uneori cu gândul înapoi şi despre unele din ele as vrea să am putere să scriu.

Când am ajens la Mislea, mi s-a părut că am găsit adunate in acel loc toate fetele pentru care ursitoarele şi-au dat întâlnire ca să se întreacă in a răsturna din sacii cu dureri deasupra leagănului lor. Unul însă, cel in care purtau norocul, se pare că au uitat să-l dezlege şi pentru aceasta ce au semănat nu a ajuns să dea rod.

Le-am putut cunoaşte, am prins ultimul an înainte de sectia închisă. Am trecut din carantină in temnită de Vinerea Patimilor 1952. Ne-a întâmpinat Mimi Pestrini. Am găsit, cu exceptia celor putine care se aflau la secret sau a celor necondamnate, aflate in lagăr, toată închisoarea adunată pentru prohod, în jurul unui piedestal îmbrăcat in negru pe care era aşezată o cruce din lemn ars. De Înviere, acelaşi piedestal a fost învelit in marame colorate şi crucea înfăşurată in crengute de merişor japonez înflorit. Lângă ea se mai aflau încă firimiturile din anafora găsită de fete cu ani in urmă, in biserica transformată in magazie de pânză.

A fost perioada de lucru in ateliere când circulam libere şi ne aflam sub lacăt numai pentru orele de somn.

- Uite, deformare profesională - îmi spunea Cornelia Ambrozie odată când, aliniate, aşteptam numărătoarea in curte - după ce am lucrat o viață in bibiliotecă, eu privesc in fată nu şiruri de persoane ci rafturi de cărti.

Nu,' nu era nemai deformare profesională. Prin lentilele ei groase, Cornelia vedea bine. Fiecare din cele care aşteptam acolo in picioare era o carte, o poveste începută undeva departe şi ajunsă să şi mai adauge un număr de file aici in curtea in care se fredonau fară întrerupere două cântece. Ecouri din "zilele-mi trec" şi "răsfoind în cartea vietii" te întâmpinau şi te urmăreau pe oriunde păşeai de la răsăritul la apusul soarelui, de la deschiderea la închiderea noastră. Şi castanii s-au scuturat de multe ori peste tineretea celor ce s-au întâlnit acolo.

Cu care din aceste poveşti adevărate să încep?

Poate cu a talentatei Ileana Anton. Ce zile şi nopti de vrajă am trăit alături de ea in infirmeria de la Dumbrăveni. Făceam in acelaşi timp crize puternice de intestine. Fetele speriate băteau cu fortă in usa:

- Să vină doctorul! Să vină să-şi ia răspunderea!

Ce putea face bietul medic, un evreu foarte cumsecade, ca tot personalul din Dumbrăveni? Aveam nevoie de operatie, spitalul închisorii Văcăreşti era aglomerat şi nu primea decât pedepse mari. Nu ne putea trimite. A găsit totuşi o solutie, nu atât pentru noi, cât pentru liniştea camerei. A introdus câteva paturi într-o altă încăpere şi ne-a mutat acolo. Tot din lumea teatrului a mai fost adusă cu noi încă o Maria Roşca. Ne făceam covrig când aveam dureri şi ne povestea Ileana când ne simteam mai bine.

La vârsta de 23 ani, ea avea trei clase primare. Ştia demult că are talent şi frecventa teatrul. Într-o seară de lunie a văzut-o pe scenă pe Marioara Voiculescu, profesoara ei de mai târziu, interpretând un rol într-o piesă de Ibsen. I-a plăcut atât de mult încât atunci a luat marea ei hotărâre: va face liceul şi va urma Conservatorul.

Liceul l-ar fi făcut demult dacă nu i-ar fi lipsit clasa a IV-a primară. Acum s-a hotărât, va merge in Moldova, îl va ruga pe fostul învățător să o examineze şi sa-i dea certificatul de patru clase. A plecat chiar in aceeaşi noapte, dar dimineata când a ajuns şi copiii au început să sosească la şcoală nu ştia nici unul de numele învătatorului. Directorul i-a spus că a murit pe front. Nu, nu se va întoarce fără certificat, va merge la sectia de învătământ şi va cere aprobare pentru obtinerea lui. Acolo a aflat că se poate face şcoala primară in particular şi examenul îl poate da in Bucuresti.

Cu cat haz povestea de acest examen! A incept apoi liceul înghitind câte două clase într-un an. Dacă unele materii le putea învăta din cărti, pentru limbi străine avea nevoie de profesori; a muncit mult ca să-i poată plăti. Lucra croitorie care nu-i plăcea dar, având nevoie de bani, o făcea. Impungea cu atâta spor ca şi la Mislea spărgea câte două norme ca să mai prindă câteva cuvinte in engleză de la cele mai neîndemânatice, dar care cunoşteau limbi străine.

Mioara Bălănascu, care era cu noi şi a trăit mult in străinătate, spunea odată:

- Ileana vorbeşte bine franceza, dar se simte că a învătat-o in tară.

Înainte de a împlini 28 de ani, s-a prezentat pentru admiterea la Arta dramatică.

Vârsta era mult depăşită, dar subtirică şi cu un cap plăcut s-a strecutat la înscriere fără ca cineva să sesizeze aceasta. Un scenariu întreg de film s-ar putea scrie din povestea dintelui ei rupt de copita calului in iarna in care ea şi fratele ei, copii fiind, au stat singuri la han şi au băgat calul cu ei in casă pentru a-l feri de frig.

La preselectie a fost sfătuită să-şi pună dintele şi să se prezinte anul următor. Când declama, se simtea o şuierătură in voce, pentru care nu va fi admisă. Cum anul următor, când ea acum avea prea multi ani? Cum să se mai strecoare atunci?

Tot restul zilei s-a aruncat dintr-un tramvai in altul căutând stomatologi şi tehnicieni. Până seara a avut dintele înşurubat şi a urmat o noapte de recital pentru că limba neobişnuită se împiedica in el.

A luat cu succes examenul, dar nu i-a fost dat să urce pe scenă. În anul III a fost arestată şi a ajuns la Mislea.

Aici, lângă bisericută, la umbra castanilor, în zilele calde de vară şi-a trăit ea rolurile!

- Povesteşte Ileana Anton!, se auzea undeva prin curte, şi in grabă spectatorii ei îşi luau locul pe buturugi, pietroaie sau şorțuri şi broboade aşternute direct pe pământul încins.

Romanelor citite, pieselor şi rolurilor învătate, la toate la venea rândul in interpretarea Ilenei Anton.

Zilele, nesfârşit de lungi prin monotonia lor, lângă ea se făceau mai scurte şi mai frumoase pentru cele care o ascultam.

Nu am fost acolo la "Războiul iilor cu oasele" un concurs de productii literare între atelierele de ii şi scultură in os, dar am auzit mai târziu cat de serios şi-a pregătit rolul pentru piesa in care a jucat.

Pentru acelaşi "război" a compus şi sensibila Cocoloş cântecul "As vrea ca mâna prin zăbrele să poată aduna o stea".

Într-un tabel cuprinzând mortii din toate închisorile l-am găsit pe Mihai Otparlic, fiul ei născut in timpul transportului la cea de-a doua arestare. Fiind gravidă, părintii şi sotul s-au oferit să plece in locul ei, dar nu au găsit întelegere.

Arta dramatică a urmat-o şi serioasa şi frumoasa Gica Fuică. Ea iubea tragedia, dar la fel i-a fost dat să o trăiască, nu să o joace. Cât de matern o ocrotea pe firava Corina Boghici! Amândouă au fost condamnate opt ani, rar au fost despărtite in închisoare, iar in Bărăgan au fost din nou împreună. În Bărăgan, Gica a fost mireasă cu cunună de flori de câmp. Tot în închisoare i-a fost hărăzit dragei mele Genia Petrescu, să-şi fructifice cunoştintele. Proaspăt licentiată, a spus părintilor că nu se căsătoreşte cu Nelu Jijie cu care era de mai înainte logodită pentru că a aflat că e legionar şi nu vrea să-şi petreacă viata cu crăticioara la poarta puşcăriei.

Nu s-a căsătorit şi nu a stat la poartă. Au rămas prieteni, a fost judecată in procesul lui şi a stat in interiorul puşcăriei in două etape 10 ani.

Cele care au întâlnit-o la Interne, spuneau ca a fost adusă in cameră pe brate, zdrobită de cizme. Pe dosarul ei scria "Apolitic vârf moral" şi vârfurile morale atunci se păstrau sub cheie.

Ajuns la o situatie materială bună, după multă muncă, tatăl ei şi-a dorit pentru fetele lui cea mai deosebită educatie. Interesându-se, i-au fost recomandate liceele de pe lângă mânăstirile de maici unde se preda in limba germană şi franceză.

Acolo, la opt ani, Genia a fost dusă la internat unde a rămas până la facultate, deşi numai două statii de tramvai despărteau casa lor de şcoala. Ce a acumulat i-a folosit doar să ne predea nouă in închisoare. Avea clase de începătoare şi clase de avansate, lectiile le făcea pe cutii de cremă, pe fundul gamelei, talpa pantofilor, cioburi de sticlă şi tot ce era drept şi se putea unge

cu huma înmuiată in apă care se usca uşor şi tot uşor se putea şterge la eventualele perchezitii.

Ca să avem material de lectură pe fundul unui lighean ne scoatea zilnic publicatia "Morgenstern".

Dacă noi celelalte, am mai fredonat "Nu-i temnită să ne'nspaimânte", Genia nu a făcut-o. M-am bucurat când m-am întâlnit cu ea in paginile scrise de doamna Ana-Maria Marin: "Genia, tânără, veselă, blondă şi bună mă ajută". Genia se bucura că o să-şi vadă colegele! Lipsa ei de trei ani, putea să pară o dezertare".

Ce miracol s-a produs, ce transfonnare a suferit. Ea, care nu dorea să ajungă nici la poarta închisorii, să considere acum o dezertare cei trei ani de libertate ce i-au fost oferiti si să o bucure reîntâlnirea cu fetele rămase între ziduri? Nimic altceva decat calitatea deosebită a acestora si materialul rar din care au fost plămădite. Le-a cunoscut, le-a iubit şi s-a asmiliat lor. Sufletul ei avea aceleiasi dimensiuni.

Câte din cele care nu mai sunt îmi bat la poarta amintirii, fiecare cu destinul ei:

Inventiva Simina Grama, tot ce-i ieşea din mână era perfect, nu am mai văzut la a doua arestare câte comori va fi scos cu acul. Doctorita Adela Blănaru cu facultatea abia terminată, după cei zece ani de condamnare a fost oare eliberată la termen?

Am aflat despre ea doar că după eliberare şi-a realizat visul din tinerete: si-a închinat viata meseriei alese.

A fost medic in Câmpeni, apreciată şi iubită de colegi şi pacienti pentru competenta şi dragostea cu care îşi exercita meseria. In ultimii ani de viată, fiind grav bolnavă, o transportau colegii la spital pentru a nu-i lipsi de ajutor pe cei care aveau nevoie de ea. Doamna Liliana Protopopescu, pasionată pentru botanică, ştia toate buruienile cu numele lor latinesc şi popular. Lizica Papasterie, cu diploma de învătătoare, a plecat la Paris şi doi ani a lucrat la patru case de modă ca să se specializeze in meseria părintilor ei, croitoria. În închisoare ne mai învăta pe noi câte ceva. Lucia Coterbic, de toata lumea numită Tândărel, s-a întâlnit in detentie cu Dumnezeu de care s-a îndepărtat in studentie. Întoarsă acasă şi-a impus regim de mânăstire, se ruga şi nu-şi părăsea camăruta decât pentru liturghie şi împărtăşanie.

Doamna Stan din Ploieşti, care ne-a cules la sectia închisă pe toate cele rătăcite prin alte dormitoare. "Domnule Locotenent, pentru ce stau eu aici la pedeapsă grea, am fost judecată numai pentru ajutor legionar, in dormitorul 37 se află cutare sau cutare care sunt legionare". Imediat, cele indicate erau aduse cu bagajut. Bucurie şi îmbrătişări după ce se închidea uşa şi in seara următoare cerea din nou schimbul cu altele până a reşit să fim toate împreună. Doamna Verona Chira, care ne povestea de Panait Istrati şi de interesul acordat de Regina Maria zilelor lui de boală. Curajoasa Lenuta Constantin arestată cu rezistenta din Muntii Buzăului, memora cu atâta uşuintă. Creierul ei ne era un depozit. Din Bucovina, Suzana Fântânaru, apoi tânăra Catrinuta, care a ajuns la închisoare in vara terminării liceului. A învătat la Suceava umblând in portul de acasă. Vara îşi cosea iile ce le îmbrăca in timpul anului.

Câte mai ştiu despre Horodnicul ei! Când am cunoscut-o pe ea şi pe Genia, lucram in atelierul de covoare la depănatul unor legături mari de lână. Schimbul greu de douăsprezece ore pe noapte, monotonia lucrului şi nevoia de somn a tineretei lor le-a adormit pe amândouă. Tata Tuta Rizea, care le iubea nespus, bătea repede la covorul ei şi până se odihneau mai trecea de pe vârtelnită ceva lână pe ghemul lor. "Scoală Genioară - o aud pe Catrinel vorbind trezită numai pe jumătate, scoală şi vezi că Maica Domnului ne-a făcut ghemele. Pe Arena Radu, născută Funda, nu am întâlnit-o in închisoare, am cunoscut-o numai după eliberare. Mi-a spus de mai multe ori că cele mai fericite zile in viata ei le-a trăit in Bărăgan. Şi cum putea să nu fie aşa, gândind că la trei luni de la căsătorie sotul i-a fost înghitit de închisoare şi au ajuns să fie împreună abia in Bărăgan, după 15 ani.

Chiar umplând multe pagini, nu s-ar putea epuiza talentele nerealizate, întâlnite prin închisoare. Cine ar şti totuşi să numere, afară, câte zboruri au fost întrerupte, câte aripi s-au frânt. Câti copii dotati au foşt respinşi din şcoală pentru părinti aflati in închisoare şi câti nu au reuşit să urce scările liceului pentru acelaşi motiv.

Cine va fi născocit acea împerechere de cuvinte: "origine nesănătoasă", care a adus atâta rău tării, efectul resimtindu-l şi azi. Expresia a fost folosită timp de o jumătate de secol. Cine mai întreabă astăzi de originea celor care promovează? Atunci însă nu scăpa nimenea de această întrebare. După întoarcere mi-a fost dat să trăiesc alături de Livia Petraşcu pericolul arestării fiului ei Mihai.

M-am întors de la slujbă şi am găsit-o întinsă pe una din canapele improvizate după arestarea fratilor ei când s-a confiscat şi mobila. Locuiam de mult împreună, dar altă dată nu-mi amintesc să o fi văzut culcata. O găseam dimineata lucrând iar seara era ultima care stingea lampa.

- Ce s-a întâmplat Livioara?

In loc de răspuns un oftat prelung. Eu am repetat in altă formă întrebarea, ea a repetat la fel oftatul. Târziu, a putut articula:

- Îl arestează pe Mihai.

- De ce? pentru ce?

Alt cuvânt nu i-a mai scăpat de pe buze. M-am lămurit târziu, când s-au întors băietii. La o verificare, înainte de examenul de stat, Mihai a fost descoperit că nu a declarat la intrarea in facultate că părinții se află in închisoare. A fost exmatriculat şi somat să restituie in 48 de ore 11.000 lei, reprezentând bursa de merit pentru anii de şcolarizare, in caz contrar, urmând a fi arestat; exista precedent cu un caz similar.

O ştiam demult pe Livia. Rămasă singură cu doi copii, in primul şi al doilea exil al sotului ei, am văzut-o in închisoare. Acum îi erau arestati sotul, fratele şi sora. Nimic nu a doborât-o. I-a rămas ovalul fetei frumos şi privirea blândă. Copilul însă a fost altceva, posibilitatea arestării lui a aşezat-o la pat.

- Linişteşte-te Livioară, va duce banii.

De unde să-i ducă, salariile noastre erau, unul de 420 de lei şi celălalt de 270 de lei şi, întoarse fiind din detentie, rezervele zero. Mi-am amintit că odată mi-a arătat o pagină ce a găsit-o lipită pe dosul unui tablou. Erau îndrumări pe

care sotul ei le-a scris cândva pentru copii. Presimtea oare că nu va fi acasă când vor fi ei mari? Între altele spunea "În lupta mea, m-am ajutat de oameni modeşti cu sufletul cât muntii".

De la aceşti oameni cu sufletul cât muniii şi de la bunicii de la tară ai copiilor, in mai putin de o zi, au avut bani, dar Livia nu şi-a revenit curând. Privindu-i zbuciumul, am înteles că suferinta nu-l urmează numai pe cel arestat; ea rămâne şi afară: este a mamelor. Pentru prima dată m-am gândit cu adevărat la durerea ce am pricinuit-o şi eu la rându-mi măicutei mele. Mai întâi cu multe reproşuri mi-a venit in minte un vis. Eram de curând arestată şi am visat că acasă in fata portii, s-a oprit o maşină. Am întins mâna spre patul alăturat să o trezesc pe mama, gest ce l-am făcut de multe ori in cei trei ani de arestare. De data aceasta degetele mele nu au întâlnit trupul obosit al dânsei, s-au izbit în peretele zgrunturos al celulei şi m-am trezit. În curtea securitătii, deasupra geamului meu, o maşină se chinuia să pornească in miez de noapte. O bucurie greu de înteles m-a cuprins.

Adio spaimă! De acum Dumnezeu să mă ajute să scap de anchetă şi se părea că îmi ajută, niciodată nu mi-am simtit îngerul păzitor atât de aproape in locul stratului gros de praf DDT cu petale de trandafiri de mi-ar fi fost aştenut patul şi nu puteam să adorm la loc mai fericită. Mă întrebam abia acum, cum am putut Doamne, cum am putut, visând-o pe mama să nu mă cuprindă ziua trează gandindu-mă ce supărată trebuie să fie. Şi dacă ar fi avut măcar de lucru in vie in ziua ce a urmat arestării, să poată plânge la umbra unei vite, dar mi-am amintit că urma să meargă la secerat de orz. În câmp deschis. Cum v-a fi simtit privirile atintite asupra dânsei, arzând-o mai tare decât razele soarelui. Cum va fi trecut din timp pe partea cealalta de drum spre a evita explicatiile. Trei ani a spus mereu că nu ştie de mine şi deodată, noaptea, sunt luată de acasă.

Binecuvântată fie memoria mamei părintelui Fulea care a venit să o caute ca să o îmbărbăteze. Nu se cunoşteau, două sate le despărtea.

-Am auzit că ti-au arestat fata. Şi băiatul meu este la închisoare, dar eu nu mă plâng, sunt mândră, nu vezi - numai avocati, preoti, studenti şi oameni cumsecade sunt acolo.

Vai de mândria dânsei, dar Dumnezeu i-a dat gândul acel bun să-şi rupă o zi din luna lulie - al cărei pret adevărat numai tăranii îl cunosc, şi să vină să aducă mângâiere.

După vis a venit amar să mă mustre ceva ce s-a întâmplat aievea. Eram încă la Mislea când odată, pe înserate, un gardian a intrat in cameră însotind unul din detinutii de drept comun adus să verifice instalatia electrică. În timp ce acesta înşuruba şi deşuruba becul, el trecea dintr-o parte in cealaltă printre fete. Careva din ele a venit şi mi-a spus încet:

- Gardianul întreabă dacă se numeşte aici cineva Maria Roşca. M-am apropiat de el:

- Dimineată, când eram de serviciu, mi-a zis, mama dumneavoastră a fost aici, a adus un pachet, mâine veti fi chemată la poartă. Ca să plece împăcată, i-am spus că vă ştiu bine şi sunteti sănătoasă. Acum am defectat instalatia şi am vrut să vă cunosc, să fiu linistit că nu am mintit-o.

Toată noaptea am visat o fustă largă de stambă subtire pe o parte albă; pe cealaltă cu desen in aloastru închis, cu tiv lat cusut mărunt. Nu am avut-o niciodată, dar aşteptam să fie in pachet. Socotind că pe partea albă s-ar putea scrie bine cu creionul chimic, desenul albastru ar împiedica să se vadă şi tivul cusut mărunt nu se va apuca nimenea să-l desfacă. De câte ori a plecat careva am comunicat că as dori veşti de acasă şi aşa le-as putea primi.

Dimineata, când m-au chemat, am găsit la poartă o ladă cu haine şi lângă ea o oală cu carne prăjită. De oala, pe care am cunoscut-o, nu au vorbit nimic, lada mi-au dat-o, însotită de o gardiană, să o duc la magazie; deoarece nu este perioadă de pachete şi nu am dreptul la haine. Fusta se afla in ladă. Am insistat şi i-am implorat măcar atât să-mi dea.

- E cald şi acum as avea nevoie de ea, spuneam eu, dar nu i-am putut îndupleca.

Câteva zile am rămas neconsolată, cu gândul la nenorocita de fustă care mi-a făcut mai multă supărare decât bucurie după un an când am reuşit să o descos. Mi-au scris numai de avocatii cu renume pe care i-au angajat pentru recurs şi rejudecare şi de toate sperantele câte le-au dat acei oameni ce se pretau să exploateze necazul familiilor.

Apoi am intrat in normalul de acolo. Viata noastră afectivă se consuma in imediata apropiere. Ştiam toate zilele de naştere ale copiilor ce aveau mamele printre noi şi cite o buruiană înflorită găsită printre pietre era păstrată cu grijă la loc dosit ca să apară pe şervetul de masă al sărbătoritei. Ce prânzuri festive ne pricepeam să pregătim din pâine, mămăligă şi arpacaş!...

Ai noştri, de acasă, rămâneau undeva mai departe in timp, in spatiu. Chiar dacă mama a ajuns atât de aproape de mine, abia tunci, lângă Livia, am urmărit-o in gând cum urca singură cu lada in spate printre dealurile Mislei. Ce dor va fi împins-o să plece la drum? De putine ori a depăşit pe foarte aproape granitele judetului. Ce emotii va fi avut, câte rugăciuni va fi rostit şi câte lacrimi şi sudoare îşi va fi şters cu coltul şortului!

In camera Liviei, pe peretele din fată, alături de geam, era atârnat portretul mare al fratelui ei, Ionel Banea, îmbrăcat in costum din Bucovina. Privindu-l am trecut cu gândul de la Măicuta mea, la mama lor. A fost oare mama mai încercată? Ionel împuşcat, in acelaşi timp celălalt fiu in închisoare, două fete şi un ginere. Un alt ginere mort; de la toti i-au rămas cinci copii de crescut. Şi cum au crescut!

Uneori, in serile calde de vară, trec prin cimitir. Din fotografia de pe cruce priveşte senină şi parcă împăcată. Atunci încerc după puteri să mă adun într-o rugăciune pentru toate mamele cunoscute şi necunoscute ce au trudit sa-şi salte copiii purtându-i la şcoală iar in locul lor le-a sosit din închisoare o hârtie pe care scria ca aceştia nu mai există.

Peste putin vom merge la ei şi noi cei care am rămas şi suntem chemati acum să depunem mărturie. Nu vom avea multe să le spunem, dar voi, cei mai tineri, care veniti după noi, să nu-i uitatj. Când va sosi rândul vostru să-i întâlniti, să le puteti spune că sacrificiul nu le-a fost in zadar, mormânt lângă mormânt, jertfă lângă jertfâ, au învins!

Maria ROSCA BRAHONSCHI